גליון

מפקודיך אתבונן

באגדה ובהלכה

מפי הרב **אורן נזרית** שליט"א

פרשת תולדות

גליון

מפקודיך אתבונן

ניתן להקדיש
פרשיות להצלחה ולברכה
ולעילוי נשמת וכיו"ב
לפרטים,
ניתן ליצור קשר בפל':
0509013000
0506491414

ניתן להשיג בטלפונים:
0509013000
0506491414
למעוניינים
ניתן לקבל השיחה במייל:
toraoren@gmail.com

עיצוב, עימוד וניקוד:
שלמה. נ.
0504158840
shlomo131375@gmail.com

אֱמוּנָה וּתְפִלָּה אָמָנוּת אֲבוֹתֵינוּ

כְּלַל יִשְׂרָאֵל בָּא מֵאַבְרָהָם אָבִינוּ לְבַדּוֹ ..... ג
לְעוֹלָם אַל יִתְיָאֵשׁ אָדָם מִן הָרַחֲמִים ..... ד
הקב"ה מִתְאַוֶּה לִתְפִלָּתָן שֶׁל יִשְׂרָאֵל ..... ה
עִקַּר הִתְגַּבְּרוּת הַיֵּצֶר הוּא עַל בְּטוּל תּוֹרָה ..... ט
מְחִצָּה שֶׁל בַּרְזֶל ..... י
מָבְטָחִים אֲנַחְנוּ בַּה' שֶׁיַּעֲזֹר לָנוּ וְיוֹשִׁיעַ אוֹתָנוּ ..... יב
וַיֶּעְתַּר יִצְחָק - לִזְכּוֹת לִחְיוֹת בֶּאֱמוּנָה יְסוֹד כָּל הַתּוֹרָה ..... יב
תְּפִלָּה שֶׁנִּזְכֶּה לֶאֱמוּנָה וּבְטָחוֹן בַּה' ..... יג
הָאָרַת יָמִים הַטּוֹבִים לִימֵי הֶסְתֵּר ..... יג
עֵסֶק הַתּוֹרָה בְּכָל מַצָּב שֶׁנִּמְצָא הָאָדָם ..... יד
הַדֶּרֶךְ לְלִמּוּד הַתּוֹרָה ..... טו
עִקַּר הַבְּרָכָה לִהְיוֹת דְּבוּקִים לַנּוֹתֵן ..... טו
כְּשֶׁנִּצְרָךְ הָאָדָם לְמְזוֹנוֹתָיו מַקְבִּיל פְּנֵי אָבִיו שֶׁבַּשָּׁמַיִם ..... טז
הַדֶּרֶךְ לְהַשָּׂגַת הַבְּרָכָה - מַשָּׂא וּמַתָּן בֶּאֱמוּנָה ..... טז
הָאֱמוּנָה כּוֹלֶלֶת אֶת כָּל הַבְּרָכוֹת ..... יז
אַבְרָהָם הִנִּיחַ לְזַרְעוֹ מִדַּת הָאֱמוּנָה הַכּוֹלֶלֶת הַכֹּל ..... יז

פֶּרֶק יד - סֵדֶר הַקִּדּוּשׁ ו

לֹא שָׁתָה כְּמִלּוֹא לוּגְמָיו ..... יח
אִם עַל יְדֵי שְׁתִיַּת כָּל הַמְסֻבִּים שָׁתוּ כְּמִלֹּא לֻגְמָיו ..... כג
שִׁעוּר בְּכְדֵי אֲכִילַת פְּרָס בְּשְׁתִיַּת רַבִּים ..... כג
מִצְוָה מִן הַמֻּבְחָר שֶׁכָּל הַמְסֻבִּים יִטְעֲמוּ מִכּוֹס הַקִּדּוּשׁ - וְאִם יֵשׁ חִיּוּב בַּטְעִימָה ..... כה
וְנִרְאֶה שֶׁהַדִּיּוּק מִדִּבְרֵי הַמַּגִּיד מִשְׁנֶה אֵינוֹ מֻכְרָח. ..... כו
טְעִימָה מִכּוֹס הַקִּדּוּשׁ וְאֵין לָחוּשׁ לְחֹלִי ..... כח
שׁוֹמֵר מִצְוָה לֹא יֵדַע דָּבָר רָע - בְּטְעִימָה מִכּוֹס הַקִּדּוּשׁ, וּבְמַאֲכָל שֶׁתַּחַת הַמִּטָּה בְּלֵיל פֶּסַח ..... כט
שָׁאֵין לַטוֹעֲמִים לְבָרֵךְ עַל טְעִימַת הַיַּיִן ..... לב
לְהַעֲבִיר שְׁאֵרִית יֵין הַקִּדּוּשׁ עַל עֵינָיו - מְהַדֵּר לָהּ בְּקִדּוּשָׁא דְּבֵי שִׁמְשֵׁי ..... לב

אֱמוּנָה וּתְפִלָּה אָמָנוּת אֲבוֹתֵינוּ

כְּלַל יִשְׂרָאֵל בָּא מֵאַבְרָהָם אָבִינוּ לְבַדּוֹ

רָאִיתִי בְּמַגִּיד דְּבָרָיו לְיַעֲקֹב (תּוֹלְדוֹת) שֶׁכָּתַב בַּגְּמָרָא בִּבְרָכוֹת (דַּף לב:) אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ: תָּנוּ רַבָּנָן, אַרְבָּעָה דְּבָרִים צְרִיכִים חִזּוּק, וּמְפָרֵשׁ רַשִׁ"י 'שֶׁיִּתְחַזֵּק בָּהֶם אָדָם תָּמִיד בְּכָל כֹּחוֹ'. תּוֹרָה, וּתְפִלָּה, דֶּרֶךְ אֶרֶץ וּמַעֲשִׂים טוֹבִים. אֵלּוּ אַרְבַּעַת הַדְּבָרִים שֶׁעַל הָאָדָם לְהִתְחַזֵּק בָּהֶם תָּמִיד וּבְכָל כֹּחוֹ, וְאֶחָד מֵהֶם הוּא הַתְּפִלָּה, בָּהּ נַעֲסֹק מֵעִנְיַן הַפָּרָשָׁה.

בְּסוֹף הַפָּרָשָׁה הַקּוֹדֶמֶת סִיַּמְנוּ אֶת 'מַסֶּכֶת אַבְרָהָם', וְכָאן מַתְחִיל הַפָּסוּק וּמְדַבֵּר עַל יִצְחָק אָבִינוּ. וְאֵלֶּה תּוֹלְדֹת יִצְחָק בֶּן אַבְרָהָם אַבְרָהָם הוֹלִיד אֶת יִצְחָק. וַיְהִי יִצְחָק בֶּן אַרְבָּעִים שָׁנָה בְּקַחְתּוֹ אֶת רִבְקָה בַּת בְּתוּאֵל הָאֲרַמִּי מִפַּדַּן אֲרָם אֲחוֹת לָבָן הָאֲרַמִּי לוֹ לְאִשָּׁה. וַיֶּעְתַּר יִצְחָק לַה' לְנֹכַח אִשְׁתּוֹ כִּי עֲקָרָה הִוא וַיֵּעָתֶר לוֹ ה' וַתַּהַר רִבְקָה אִשְׁתּוֹ.

כְּבָר הִרְגִּישׁוּ רַבּוֹתֵינוּ בְּמַה שֶׁאָמַר הַפָּסוּק 'וְאֵלֶּה תּוֹלְדֹת יִצְחָק בֶּן אַבְרָהָם אַבְרָהָם הוֹלִיד אֶת יִצְחָק', שֶׁלְּכְאוֹרָה יֵשׁ כָּאן כְּפִילוּת, וְאַחֲרֵי שֶׁאָמַרְנוּ שֶׁיִּצְחָק הָיָה בֶּן אַבְרָהָם, לָמָּה לִכְפֹּל וְלוֹמַר שׁוּב 'אַבְרָהָם הוֹלִיד אֶת יִצְחָק'?! וּפֵרֵשׁ רַשִׁ"י שֶׁכַּוָּנַת הַתּוֹרָה כִּי עַל יְדֵי שֶׁ'יִּצְחָק בֶּן אַבְרָהָם' הָיָה נִכָּר וְדוֹמֶה בְּקִלְסְתֵּר פָּנָיו לְאַבְרָהָם, הָיְתָה הוֹכָחָה שֶׁאַבְרָהָם הוּא הוּא שֶׁהוֹלִיד אֶת יִצְחָק, וּלְהוֹצִיא מִדַּעְתָּם וְשִׁבּוּשָׁם שֶׁל הַלֵּיצָנִים.

אַךְ בֵּאוּר נִפְלָא בֵּאֵר רֹאשׁ יְשִׁיבַת פּוֹרַת יוֹסֵף הַגָּאוֹן רַבִּי יְהוּדָה צֶדְקָה זַצַ"ל, וּמוּבָא בְּסִפְרוֹ (קוֹל יְהוּדָה פָּרָשַׁת חַיֵּי שָׂרָה) הוּא מַקְדִּים וּמֵבִיא אֶת מַה שֶׁכָּתוּב בַּפָּרָשָׁה הַקּוֹדֶמֶת (בְּרֵאשִׁית כד, א) 'וַה' בֵּרַךְ אֶת אַבְרָהָם בַּכֹּל', וְכָתַב רַשִׁ"י בְּשֵׁם רַבּוֹתֵינוּ כִּי 'בַּכֹּל' בְּגִימַטְרִיָּא הוּא **חֲמִשִּׁים וּשְׁתַּיִם**, שֶׁעוֹלֶה בְּגִימַטְרִיָּא '**בֵּן**'. כְּלוֹמַר, שֶׁהקב"ה בֵּרַךְ אֶת אַבְרָהָם אָבִינוּ בְּבֵן.

שָׁאַל רַבִּי יְהוּדָה זַצַ"ל, וְכִי אֲנַחְנוּ לֹא יוֹדְעִים שֶׁלְּאַבְרָהָם אָבִינוּ יֵשׁ בֵּן, הוּא יִצְחָק אָבִינוּ ע"ה?! וַהֲלֹא כָּל הַפָּרָשָׁה הַקּוֹדֶמֶת עוֹסֶקֶת בְּעִנְיָנוֹ שֶׁל יִצְחָק אָבִינוּ. וְלָמָּה זֶה צְרִיכָה הַתּוֹרָה לְהַזְכִּיר אֶת זֶה שֶׁהקב"ה בֵּרַךְ אֶת אַבְרָהָם בְּבֵן בָּרֶמֶז הַזֶּה שֶׁהוּא בְּגִימַטְרִיָּא 'בַּכֹּל'?! לָמָּה לֹא לוֹמַר בְּפֵרוּשׁ 'וַה' בֵּרַךְ אֶת אַבְרָהָם בְּבֵן'?!

וְאָמַר רַבִּי יְהוּדָה צֶדְקָה, הֶסְבֵּר יָפֶה בָּזֶה מֵהַגָּאוֹן רַבִּי דָּוִד יוּנְגְרֵייז זַצַ"ל, שֶׁהָיָה מֵרַבָּנֵי יְרוּשָׁלַיִם בַּדּוֹר הַקּוֹדֵם. בֶּאֱמֶת, בְּכָל הָעִנְיָן שֶׁל הָאָבוֹת וְהָאִמָּהוֹת יֵשׁ חִדּוּשׁ גָּדוֹל, שֶׁאֲנַחְנוּ מוֹצְאִים אֵצֶל כֻּלָּם שֶׁהָיוּ עֲקָרִים. אַבְרָהָם אָבִינוּ זָכָה לְבֵן רַק כְּשֶׁהָיָה בֶּן תִּשְׁעִים וָתֵשַׁע, וְשָׂרָה הָיְתָה אָז בַּת תִּשְׁעִים, בְּאֹפֶן שֶׁהַבֵּן שֶׁנּוֹלַד לָהֶם לְעֵת זִקְנָתָם נוֹלַד לָהֶם בְּצוּרָה נִסִּית וּבְשִׁדּוּד מַעַרְכוֹת הַטֶּבַע. לָמָּה לֹא נוֹלַד לְאַבְרָהָם בֵּן כְּמוֹ שֶׁנּוֹלַד לִרְבּ הָאֲנָשִׁים בָּעוֹלָם, בְּלִי שִׁדּוּד מַעַרְכוֹת הַטֶּבַע וּבְלִי מַלְאָכִים שֶׁיְּבַשְּׂרוּ עַל זֶה?!

אוֹתוֹ הַדָּבָר אֲנַחְנוּ רוֹאִים גַּם אֵצֶל יִצְחָק, שֶׁלֹּא זוֹכֶה לְבָנִים בְּדֶרֶךְ הַטֶּבַע. וְגַם רָחֵל הָיְתָה עֲקָרָה וְלֹא יָלְדָה, עַד שֶׁאָמְרָה לְיַעֲקֹב אָבִינוּ (בְּרֵאשִׁית ל, ב) 'הָבָה לִי בָנִים וְאִם אַיִן מֵתָה אָנֹכִי'. לָמָּה אֵצֶל כָּל אִבּוֹתֵינוּ מָצָאנוּ שֶׁלֹּא הָיוּ לָהֶם בָּנִים בְּדֶרֶךְ הַטֶּבַע וּבְאֹפֶן הָרָגִיל?

אַךְ הַהֶסְבֵּר הוּא, כִּי זֹאת אָסוּר לָנוּ לִשְׁכֹּחַ, מִי צָרִיךְ וּמִי עָתִיד לָצֵאת מֵאַבְרָהָם אָבִינוּ - כְּלַל יִשְׂרָאֵל. וּבְהִיוֹת וּבְנִין הָאָמָּה הַיִּשְׂרְאֵלִית עָתִיד לְהַגִּיעַ מֵאַבְרָהָם אָבִינוּ, לָכֵן הָיָה צָרָךְ שֶׁלֹּא יוּכַל

אַבְרָהָם לְהוֹלִיד בְּדֶרֶךְ הַטֶּבַע, אֶלָּא רַק בְּדֶרֶךְ נֵס. מַדּוּעַ? - כְּדֵי שֶׁיִּפָּסֵק כָּל קֶשֶׁר וְזִיקָה עִם אָבִיו תֶּרַח. עַם יִשְׂרָאֵל צָרִיךְ לִהְיוֹת זַךְ טָהוֹר וְנָקִי, וְאִלּוּ הָיָה אַבְרָהָם מוֹלִיד כְּדֶרֶךְ שֶׁכָּל הָאָדָם מוֹלִידִים, שֶׁמִּתְחַתְּנִים וּמִיָּד מוֹלִידִים, אֲזַי הָיָה מִשְׁתַּתֵּף כָּאן גַּם כֹּחוֹ שֶׁל תֶּרַח. לָכֵן הֶצְרַךְ לִהְיוֹת שֶׁאַבְרָהָם אָבִינוּ יִהְיֶה עָקָר, וְאָז יִהְיֶה זֶה בְּחִינַת 'יָבֵשׁ הַמַּעְיָן וְנִקְצַץ הָאִילָן', וְאֵין כָּאן עוֹד הַשְׁפָּעָה שֶׁל תֶּרַח. רַק אַחֲרֵי שֶׁהִזְקִין אַבְרָהָם אָבִינוּ מְאֹד, הוֹלִיד בְּדֶרֶךְ נִסִּית וּבְשִׁדּוּד מַעַרְכוֹת הַטֶּבַע, כְּשֶׁאֵין כָּאן כָּל קֶשֶׁר לְתֶרַח אָבִיו.

לָכֵן כָּתוּב 'וַה' בֵּרַךְ אֶת אַבְרָהָם בַּכֹּל', וְ'בַכֹּל' בְּגִימַטְרִיָּא 'בֵּן'. מַה נִּרְמָז כָּאן? - שֶׁהַ'בֵּן' הַזֶּה 'בַכֹּל' - כָּל כֻּלּוֹ שַׁיָּךְ לְאַבְרָהָם, וְאֵין כָּאן שׁוּם שַׁיָּכוּת זִיקָה וְהַשְׁפָּעָה לְתֶרַח.

וְזוֹ הַסִּבָּה לַכְּפִילוּת בַּפָּסוּק שֶׁלָּנוּ. אוֹמֶרֶת הַתּוֹרָה - 'וְאֵלֶּה תּוֹלְדֹת יִצְחָק בֶּן אַבְרָהָם', אֲבָל דַּע לְךָ שֶׁלֹּא הָיָה יִצְחָק בְּנוֹ שֶׁל אַבְרָהָם כְּדֶרֶךְ כָּל בֵּן שֶׁנּוֹלָד לְאָבִיו, שֶׁאָז יֵשׁ בּוֹ גַּם שַׁיָּכוּת וְזִיקָה מֵהַסַּבָּא וּמֵהַדּוֹרוֹת שֶׁלְּפָנִים, אֶלָּא 'אַבְרָהָם הוֹלִיד אֶת יִצְחָק', כְּלוֹמַר, הוּא לְבַדּוֹ הוֹלִיד אֶת יִצְחָק, וְכָל הוֹרָתוֹ וְלִמּוּדוֹ שֶׁל יִצְחָק בִּקְדֻשָּׁה וּבְטָהֳרָה, מִבְּלִי שַׁיָּכוּת לַדּוֹרוֹת הַקּוֹדְמִים.

לְעוֹלָם אַל יִתְיָאֵשׁ אָדָם מִן הָרַחֲמִים

זֶהוּ הַיְסוֹד שֶׁל רַבִּי יְהוּדָה ע"ה. אֲבָל יֵשׁ יְסוֹד נִפְלָא נוֹסָף שֶׁל רַבִּי צָדוֹק הַכֹּהֵן מִלּוּבְלִין זַצַ"ל. הוּא הוֹסִיף לְהַקְשׁוֹת, שֶׁהֲרֵי קַיְמָא לָן דִּלֹא עָבִיד קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא נִסָּא לְמַגָּנָא (כַּמְצֻיָּן בְּסֵפֶר פַּרְדֵּס יוֹסֵף שְׁמוֹת א' י"ב וְשָׁם כ"ח כ"ד וּבְסֵפֶר יִשְׂמַח מֹשֶׁה עה"ת בְּהַרְבֵּה מְקוֹמוֹת). כְּלוֹמַר, בְּעֵת שֶׁהקב"ה בָּרָא אֶת הַבְּרִיאָה, הוּא בָּרָא אֶת הַבְּרִיאָה עִם חֻקֵּי הַטֶּבַע הַקְּבוּעִים וְהָרְגִילִים בָּהּ, כְּגוֹן שֶׁהַשֶּׁמֶשׁ זוֹרַחַת בְּמִזְרָח וְשׁוֹקַעַת בַּמַּעֲרָב, וְכַיּוֹצֵא בָּזֶה. הַנֵּס מֵהוּתוֹ הַפְקָעָה וּשְׁבִירָה שֶׁל מַעַרְכוֹת הַטֶּבַע הָרְגִילוֹת (עַיֵּן רַמְבַּ"ן בְּרֵאשִׁית י"ז א', וּבְמַגִּיד דְּבָרָיו לְיַעֲקֹב), וְאֵין הקב"ה מְשַׁנֶּה אֶת כְּלָלֵי הַטֶּבַע בְּחִנָּם.

אִם כֵּן, מַדּוּעַ כָּאן הקב"ה שִׁנָּה מֵהַנְהָגָתוֹ וְעָשָׂה אֶת הַנִּסִּים הָאֵלּוּ לְאַבְרָהָם וּלְיִצְחָק, שֶׁיִּפָּקְדוּ בְּבָנִים לְמֹרוֹת עֲקָרוּתָם? הֲלֹא לְכְאוֹרָה נֵס בְּחִנָּם הוּא, שֶׁהֲרֵי יָכֹל הקב"ה מִלְּכַתְּחִלָּה לִבְרֹא אֶת הָאָבוֹת בְּרִיאִים כְּאֶחָד הָאָדָם, וְאָז הָיוּ מוֹלִידִים כְּדֶרֶךְ הָעוֹלָם, וְלָמָּה זֶה סוֹבֵב הקב"ה אֶת הַכֹּל בְּאֹפֶן הַזֶּה?

בֵּאֵר רַבִּי צָדוֹק הַכֹּהֵן זַצַ"ל (סֵפֶר דִּבְרֵי סוֹפְרִים אות ט"ז), כִּי אָכֵן צֹרֶךְ גָּדוֹל הָיָה בְּכָל הַדָּבָר הַזֶּה, בִּכְדֵי לְלַמֵּד אוֹתָנוּ לֶקַח וּמוּסָר שֶׁאֵצֶל הַמַּאֲמִין בְּחַי הָעוֹלָמִים יִת"ש, אֵין מְצִיאוּת שֶׁל יֵאוּשׁ כְּלָל. הִנֵּה, אַבְרָהָם וְשָׂרָה זְקֵנִים בָּאִים בְּיָמִים, וּבְדֶרֶךְ הַטֶּבַע אֵין לָהֶם אֶפְשָׁרוּת עוֹד לְהוֹלִיד יְלָדִים, אַךְ לְבַסּוֹף כָּל כְּלַל יִשְׂרָאֵל הִגִּיעַ מֵהֶם, שֶׁלֹּא בְּדֶרֶךְ הַטֶּבַע.

אִם יָבוֹא פַּעַם אֵיזֶה יְהוּדִי וְיֹאמַר, 'תִּשְׁמַע, הַמַּצָּב אָבוּד, וְאָפְסָה כָּל תִּקְוָה'. 'אֵין דֶּרֶךְ לְשַׁנּוֹת אֶת הַמַּצָּב הַנּוֹרָא', יֹאמְרוּ לוֹ, 'רֻגַע. מֵאֵיפֹה הִגַּעְתָּ?' 'מֵאַבְרָהָם וְיִצְחָק, שֶׁלִּכְאוֹרָה לְפִי כָּל הַנְּתוּנִים לֹא הָיוּ בְּרֵי הוֹלָדָה כְּלָל, (וְכַמְפֹרָשׁ בַּחוּמָּשׁ, וְעַיֵּן יְבָמוֹת ס"ד א' וְדוֹק), וְעִם כָּל זֶה הִנֵּה לְךָ, אַתָּה נִמְצָא פֹּה יַחַד עִם כָּל כְּלַל יִשְׂרָאֵל. וַהֲרֵי לְךָ כִּי כָּל מַה שֶּׁאַתָּה סָבוּר שֶׁאֵין תִּקְוָה וְאֵין תִּקּוּן, אֵינוֹ נָכוֹן כְּלָל וְעִקָּר כִּי לַכֹּל יֵשׁ תִּקּוּן וְלַהַכֹּל יֵשׁ תַּקָּנָה'.

לִפְעָמִים הַיֵּצֶר מַגְנִיב לָאָדָם מַחְשָׁבוֹת כָּאֵלּוּ, שֶׁהָאָדָם אוֹמֵר לְעַצְמוֹ, אֲנִי בַּגִּיל שֶׁלִּי וּבַמַּצָּב שֶׁלִּי, לֹא יָכוֹל כְּבָר לְתַקֵּן. כָּל כָּךְ יָרַדְתִּי וְכָל כָּךְ קִלְקַלְתִּי, וַאֲנִי כְּבָר אָבוּד. בִּשְׁבִיל זֶה אַבְרָהָם אָבִינוּ, יִצְחָק אָבִינוּ, וְאִמּוֹתֵינוּ, הָיוּ עֲקָרוֹת! הִסְתַּכֵּל עֲלֵיהֶם וְתִרְאֶה אֵיךְ שֶׁלִּכְאוֹרָה הַכֹּל הָיָה אָבוּד וְלֹא הָיְתָה לָהֶם תַּקָּנָה, אַדְרַבָּה וְאַדְרַבָּה, כָּל כְּלַל יִשְׂרָאֵל בָּאוּ מֵהֶם, וּבִכְלָלָם גַּם אַתָּה בְּעַצְמְךָ.

זֶהוּ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ (בְּרָכוֹת י'.) 'לְעוֹלָם אַל יִתְיָאֵשׁ אָדָם מִן הָרַחֲמִים'. כִּי אֲנַחְנוּ מַאֲמִינִים בְּנֵי מַאֲמִינִים בְּהקב"ה, וְלִפְעָמִים אֲנָחָה אַחַת שֶׁאָדָם נֶאֱנָח מֵעוּמְקָא דִּלְבָּא עוֹלָה וּבוֹקַעַת עַד

כְּסֵא הַכָּבוֹד, וְהקב"ה מְשַׁדֵּד אֶת מַעַרְכוֹת הַטֶּבַע וְעוֹשֶׂה לוֹ נֵס וָפֶלֶא. וְכָךְ זֶה הֵן בְּעִנְיָנִים גַּשְׁמִיִּים כְּמוֹ פַּרְנָסָה, בְּרִיאוּת וּבָנִים, וְעַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה שֶׁכָּךְ זֶה גַּם בְּעִנְיָנִים רוּחָנִיִּים שֶׁאַל לוֹ לָאָדָם לוֹמַר, 'אֵין מַה לַּעֲשׂוֹת', 'כָּךְ זֶה הַמַּצָּב'.

רַבִּי חַיִּים וִיטַאל כּוֹתֵב בְּסִפְרוֹ שַׁעֲרֵי קְדֻשָּׁה, שֶׁזֶּהוּ הַדָּבָר הָרִאשׁוֹן שֶׁבּוֹ הַיֵּצֶר מֵסִית אֶת הָאָדָם מֵעֲבוֹדַת קוֹנוֹ. הַיֵּצֶר מַגִּיעַ לָאָדָם וְאוֹמֵר לוֹ, 'תִּשְׁמַע, אֶחָד כָּמוֹךָ - אָבוּד'. 'אַתָּה לֹא יָכוֹל לְשַׁפֵּר אֶת עַצְמְךָ, אַתָּה כָּל כָּךְ הִתְרַגַּלְתָּ לַעֲשׂוֹת מַה שֶּׁאַתָּה עוֹשֶׂה, וְאֵין לְךָ דֶּרֶךְ לָצֵאת מִזֶּה. וְאִם כֵּן שֶׁעוֹלָם הַבָּא בְּכָל מִקְרֶה לֹא יִהְיֶה לְךָ, לְפָחוֹת תִּדְאַג שֶׁיִּהְיֶה לְךָ הָעוֹלָם הַזֶּה'. (וְהֶאֱרִיךְ בָּזֶה בְּסֵפֶר פֶּלֶא יוֹעֵץ עֵרֶךְ תְּשׁוּבָה וּבְעֵרֶךְ רְדִיפָה ע"ש).

בָּזֶה הַיֵּצֶר מִשְׁתַּדֵּל תָּמִיד לִתְפֹּס אֶת הָאָדָם. אַךְ לָזֶה אָנוּ בְּנֵי אַבְרָהָם יִצְחָק וְיַעֲקֹב, וְעָלֵינוּ לִזְכֹּר תָּמִיד שֶׁעוֹד מִימֵי אֲבוֹתֵינוּ הָשְׁרְשָׁה בָּנוּ הַמִּדָּה הַזּוֹ שֶׁאֲנַחְנוּ לֹא מִשְׁעַבְּדִים לִכְלָלֵי הַטֶּבַע, כִּי אָב גָּדוֹל לָנוּ בַּשָּׁמַיִם שֶׁבְּרָגַע אֶחָד יָכוֹל לְהוֹצִיא אוֹתָנוּ מֵאֵפֶלָּה לְאוֹר גָּדוֹל, גַּם אִם זֶה מִתְנַגֵּד לְחֻקֵּי הַטֶּבַע הָרְגִילִים.

הקב"ה מִתְאַוֶּה לִתְפִלָּתָן שֶׁל יִשְׂרָאֵל

רַבֵּינוּ בַּחְיֵי ז"ל שֶׁהָיָה מֵרַבּוֹתֵינוּ הָרִאשׁוֹנִים, גַּם הוּא עוֹמֵד כָּאן בַּפָּרָשָׁה [וּבְיִתֶר אֲרִיכוּת בְּפָרָשַׁת עֵקֶב] מַה פֵּשֶׁר הָעַקְרוּת שֶׁהָיְתָה אֵצֶל אֲבוֹתֵינוּ, וְהוּא תּוֹלֶה אֶת זֶה בַּתְּפִלָּה, וּרְאֵה עוֹד מש"כ בָּזֶה בס"ד בָּאֲשִׁיחָה בְּחֻקֶּיךָ (תּוֹלְדוֹת). שֶׁהֲרֵי, כָּךְ נֶאֱמַר אֲצָלֵנוּ בַּפָּסוּק: וַיֶּעְתַּר יִצְחָק לַה' לְנֹכַח אִשְׁתּוֹ כִּי עֲקָרָה הִיא. יִצְחָק אֲבִינוּ מִתְפַּלֵּל עַל רִבְקָה שֶׁתִּפָּקֵד, וְרַשְׁ"י כּוֹתֵב שֶׁלֹּא הָיְתָה זוֹ סְתָם תְּפִלָּה, אֶלָּא הִרְבָּה וְהִפְצִיר בִּתְפִלָּה. רַבּוֹתֵינוּ בְּמִדְרַשׁ רַבָּה אָמְרוּ (דְּבָרִים רַבָּה פ"ב, א), כִּי יֵשׁ עֲשָׂרָה לְשׁוֹנוֹת שֶׁל תְּפִלָּה. כְּלוֹמַר, יֵשׁ דְּרָגוֹת שׁוֹנוֹת וְסוּגִים שׁוֹנִים שֶׁל תְּפִלָּה, הֵן בִּתְפִלּוֹת הַצִּבּוּר שֶׁתִּקְּנוּ לָנוּ רַבּוֹתֵינוּ, וְהֵן בַּתְּפִלּוֹת הַפְּרָטִיּוֹת שֶׁכָּל אֶחָד וְאֶחָד שׁוֹטֵחַ לִפְנֵי קוֹנוֹ.

עַל הַפָּסוּק (בְּרֵאשִׁית מח, כב) 'אֲשֶׁר לָקַחְתִּי מִיַּד הָאֱמֹרִי בְּחַרְבִּי וּבְקַשְׁתִּי' אוֹמֵר הַתַּרְגּוּם 'בְּצִלּוֹתִי וּבְבָעוּתִי'. וְלִכְאוֹרָה מַה הַהֶבְדֵּל בֵּין 'צְלוֹתִי' לְבֵין 'בָּעוּתִי', הֲלֹא שְׁנֵי אֵלּוּ מַשְׁמָעוּת אַחַת יֵשׁ לָהֶם, שֶׁהִתְפַּלֵּל יַעֲקֹב?! וְאָמְרוּ הַמְפָרְשִׁים, כִּי בַּתְּפִלָּה יֵשׁ שְׁנֵי גְּדָרִים. יֵשׁ בְּחִינָה שֶׁל חֶרֶב, 'בְּצִלּוֹתִי', וְיֵשׁ בְּחִינָה שֶׁל קֶשֶׁת - 'וּבְבָעוּתִי'. הַחֶרֶב הִיא הַתְּפִלָּה שֶׁתִּקְּנוּ לָנוּ רַבּוֹתֵינוּ, שַׁחֲרִית מִנְחָה וְעַרְבִית, וּכְמוֹ שֶׁחֶרֶב חוֹתֶכֶת, כָּךְ גַּם הַתְּפִלָּה הַזּוֹ שֶׁאָדָם מִתְפַּלֵּל כַּסֵּדֶר שֶׁתִּקְּנוּ לָנוּ אַנְשֵׁי כְּנֶסֶת הַגְּדוֹלָה, פּוֹעֶלֶת אֶת פְּעֻלָּתָהּ. אֲבָל יֵשׁ גַּם אֶת הַתְּפִלָּה הַפְּרָטִית שֶׁאָדָם מִתְפַּלֵּל מֵעוּמְקָא דִּלְבָּא דִּילֵיהּ עַל צָרָכָיו, בְּשָׂפָה וּבְלָשׁוֹן שֶׁלּוֹ, וְזוֹ הִיא בְּחִינָה שֶׁל קֶשֶׁת. כְּמוֹ שֶׁבַּקֶּשֶׁת כְּכָל שֶׁתִּמְתַּח יוֹתֵר אֶת מֵיתַר הַקֶּשֶׁת כָּךְ הַחֵץ יָעוּף רָחוֹק יוֹתֵר, כָּךְ גַּם בִּתְפִלָּה פְּרָטִית, כְּכָל שֶׁתַּכְנִיס יוֹתֵר אֶת הַלֵּב בַּתְּפִלָּה שֶׁלְּךָ, תִּהְיֶה בְּגֶדֶר הַזֶּה שֶׁל 'הִרְבָּה וְהִפְצִיר בִּתְפִלָּה', כָּךְ גַּם הַתְּפִלָּה תִּפְעַל יוֹתֵר. (וְעַיֵּן מֶשֶׁךְ חָכְמָה בְּרֵאשִׁית מ"ח כ"ב).

וְאָמְנָם כָּלָל גָּדוֹל בְּיָדֵינוּ מֵרַבֵּנוּ הַגָּדוֹל הֶחָזוֹן אִישׁ זַצ"ל, שֶׁאֵין תְּפִלָּה שֶׁלֹּא פּוֹעֶלֶת. כָּל תְּפִלָּה פּוֹעֶלֶת אֶת פְּעֻלָּתָהּ, וְאִם אַתָּה לֹא רוֹאֶה אֵיךְ שֶׁהִיא פּוֹעֶלֶת עַכְשָׁיו אֲזַי הִיא תִּפְעַל לְאַחַר זְמַן, וְאִם לְאַחַר זְמַן גַּם כֵּן לֹא תִּפְעַל, אֵין זֶה אֶלָּא כִּי תִּפְעַל אֶת פְּעֻלָּתָהּ אֵצֶל הַבֵּן שֶׁלְּךָ אוֹ הַנֶּכֶד. אֲבָל אֵין מְצִיאוּת כָּזוֹ שֶׁתְּפִלָּה שֶׁאָדָם שׁוֹטֵחַ תָּשׁוּב רֵיקָם.

וְהָיָה אוֹמֵר הֶחָזוֹן אִישׁ, שֶׁזּוֹ הַסִּבָּה שֶׁלִּפְעָמִים רוֹאִים אֵיזֶה אֶחָד שֶׁגּוֹדֵל בַּתּוֹרָה לְשֵׁם וּלְתִפְאֶרֶת, לַמְּרוֹת שֶׁלֹּא חָשְׁבוּ וְלֹא צָפוּ שֶׁהוּא בַּר הָכִי. אֵיךְ זֶה קוֹרֶה? - עַל יְדֵי שֶׁהַסַּבְתָּא שֶׁלּוֹ בָּכְתָה וְהִתְפַּלְּלָה לִפְנֵי הַבּוֹרֵא, שֶׁמַּר הקב"ה אֶת תְּפִלּוֹתֶיהָ וְדִמְעוֹתֶיהָ וְזֶה הִשְׁפִּיעַ עַל הַנֶּכֶד שֶׁלָּהּ. אַךְ מִכָּל מָקוֹם הַתְּפִלָּה כָּאמוּר הִיא כְּמוֹ הַקֶּשֶׁת. לַמְּרוֹת שֶׁאֵין תְּפִלָּה שֶׁלֹּא פּוֹעֶלֶת, אֲבָל כָּל כַּמָּה שֶׁאָדָם יַכְנִיס בַּתְּפִלָּה שֶׁלּוֹ יוֹתֵר וְיוֹתֵר אֶת כַּוָּנַת הַלֵּב וְתַחֲנוּנִים, כָּךְ הִיא תִּפְעַל יוֹתֵר.

הַגָּאוֹן רַבִּי חַיִּים שְׁמוּאֵלְבִּיץ זַצַ"ל הָיָה נוֹהֵג לָלֶכֶת לְהִתְפַּלֵּל בְּקֶבֶר רָחֵל, וּכְשֶׁהוּא הָיָה מַגִּיעַ לְשָׁם, הָיָה פּוֹנֶה אֶל רָחֵל וּמְדַבֵּר אִתָּהּ כְּמוֹ בֵּן שֶׁמְּדַבֵּר אֶל אִמּוֹ. הוּא הָיָה אוֹמֵר, אִמָּא רָחֵל, נָכוֹן שֶׁכָּתוּב (יִרְמְיָהוּ לא, טו) 'מִנְעִי קוֹלֵךְ מִבֶּכִי וְעֵינַיִךְ מִדְּמָעָה'?! - אֲנִי, הַבֵּן שֶׁלֵּךְ חַיִּים, אוֹמֵר לָךְ שֶׁאַל תִּמְנְעִי אֶת קוֹלֵךְ מִבֶּכִי. תִּרְאִי אֶת הָרְדִיפוֹת וְהַתְּלָאוֹת שֶׁעוֹבְרוֹת עָלֵינוּ וּתְבַכִּי וְתִבְכִּי וְתִתְחַנְּנִי עָלֵינוּ.

כַּיָּדוּעַ, הַצִּיּוּן שֶׁל רָחֵל אִמֵּנוּ מְחֻלָּק לִשְׁנַיִם, לִגְבָרִים וּלְנָשִׁים. פַּעַם אַחַת עָמַד רַבִּי חַיִּים שְׁמוּאֵלְבִּיץ בְּקֶבֶר רָחֵל וְהִתְפַּלֵּל, וּלְפֶתַע אָזְנוֹ קוֹלֶטֶת אֶת אַחַת הַנָּשִׁים שֶׁעוֹמֶדֶת מֵהָעֵבֶר הַשֵּׁנִי, וְעוֹמֶדֶת וּמִתְפַּלֶּלֶת וְכָךְ אוֹמֶרֶת: 'אִמָּא רָחֵל, תִּתְפַּלְּלִי עָלַי. הֲלֹא אַתְּ יוֹדַעַת שֶׁאֲנִי עֲקָרָה וְאֵין לִי יְלָדִים, וְאַתְּ הֲלֹא טָעַמְתְּ אֶת הַהַרְגָּשָׁה הַזּוֹ שֶׁל אִשָּׁה לְלֹא יְלָדִים. אָנָּא מִמֵּךְ תְּבַקְּשִׁי מֵה' שֶׁיִּפְקֹד אוֹתִי בְּבֵנוֹ'.

שָׁמַע אֶת זֶה רַבִּי חַיִּים שְׁמוּאֵלְבִּיץ וּפָרַץ בִּבְכִי. אָמַר לַנּוֹכְחִים, אֵין לִי סֵפֶק שֶׁהַתְּפִלָּה שֶׁל הָאִשָּׁה הַזּוֹ עָשְׂתָה רֹעַשׁ בַּשָּׁמַיִם, וּלְכוּ בְּבַקָּשָׁה וְאִמְרוּ לָהּ שֶׁבְּוַדַּאי שֶׁלִּשְׁנָה הַבָּאָה תִּפְקֹד בְּבֵנוֹ, וַאֲנִי מְבַקֵּשׁ לִהְיוֹת סַנְדָּק בַּבְּרִית שֶׁלּוֹ. וְאָכֵן כָּךְ הָיָה, לְאַחַר שָׁנָה נוֹלַד לָהּ בֵּן וְרַבִּי חַיִּים הָיָה הַסַּנְדָּק.

אֵיךְ יָדַע רַבִּי חַיִּים שְׁמוּאֵלְבִּיץ שֶׁהַתְּפִלָּה שֶׁלָּהּ הִתְקַבְּלָה? - כִּי זֶה דָּבָר בָּרוּר וּפָשׁוּט, שֶׁתְּפִלָּה שֶׁבּוֹקַעַת מֵעֹמֶק לִבּוֹ שֶׁל אָדָם, כַּאֲשֶׁר אָדָם פּוֹנֶה לְהקב"ה וְאוֹמֵר לוֹ מֵעֹמֶק הַלֵּב, 'אֵין לִי מִי שֶׁיּוּכַל לַעֲזֹר לִי מִלְּבַדְּךָ', אַבָּא רַחֲמָן תַּעֲזֹר לִי... תּוֹשִׁיעַ אוֹתִי... חֲזָקָה עַל תְּפִלָּה כָּזוֹ שֶׁתִּפְעַל וְתַעֲשֶׂה פְּרִי לְטוֹבָה.

וְאֵלּוּ הֵם דִּבְרֵי רַבֵּנוּ בַּחַיֵּי: הָיָה רָאוּי בַּכָּתוּב הַזֶּה לְהַקְדִּים וְלוֹמַר בַּתְּחִלָּה וַתְּהִי רִבְקָה עֲקָרָה. לִכְאוֹרָה קֹדֶם כֹּל הָיְתָה צְרִיכָה הַתּוֹרָה לְהַקְדִּים לָנוּ אֶת הַיְדִיעָה שֶׁרִבְקָה הָיְתָה עֲקָרָה, וּלְאַחַר מִכֵּן לְסַפֵּר עַל שֶׁיִּצְחָק אָבִינוּ מִתְפַּלֵּל עָלֶיהָ שֶׁתִּפָּקֵד עַד שֶׁאָכֵן נִפְקְדָה. וְלָמָּה זֶה הַתּוֹרָה מְסַפֶּרֶת עַל הַתְּפִלָּה שֶׁל יִצְחָק עוֹד קֹדֶם שֶׁהִיא מְסַפֶּרֶת עַל כָּךְ שֶׁבִּכְלָל רִבְקָה עֲקָרָה? - אַךְ בָּא לוֹמַר לְהַקְדִּים אֶת הָעִקָּר, וְלָמַדְנוּ שֶׁאֵין הַכַּוָּנָה שֶׁתִּהְיֶה הָעֲקָרוּת סִבַּת הַתְּפִלָּה, אֶלּוּ הָיְתָה הַתּוֹרָה מַקְדִּימָה אֶת זֶה שֶׁרִבְקָה הָיְתָה עֲקָרָה וּלְאַחַר מִכֵּן מַזְכִּירָה אֶת הַתְּפִלָּה, הָיִינוּ אוֹמְרִים שֶׁהַסִּבָּה שֶׁיִּצְחָק הִתְפַּלֵּל הִיא בִּגְלַל שֶׁרִבְקָה עֲקָרָה. וְלֹא הִיא. שֶׁאִם כֵּן הַסִּבָּה עִקָּר וְהַתְּפִלָּה טָפֵל לָהּ. אִם כֵּן יָצָא שֶׁהָעִקָּר הִיא מַה שֶּׁלֹּא הָיָה לָהּ יְלָדִים, וְהַתְּפִלָּה הִיא רַק מְסוֹבָּב וּטְפֵלָה לַיְלָדִים. אֲבָל הַכַּוָּנָה כִּי הַתְּפִלָּה סִבַּת הָעֲקָרוּת לוֹמַר לְךָ שֶׁלֹּא הָיְתָה עֲקָרָה אֶלָּא כְּדֵי שֶׁיִּתְפַּלְּלוּ שְׁנֵיהֶם עַל הַדָּבָר, וּלְפִיכָךְ הִקְדִּים הַתְּפִלָּה שֶׁהִיא הַסִּבָּה וְהָעִקָּר שֶׁבִּשְׁבִילָהּ בָּאָה הָעֲקָרוּת לְרִבְקָה אִמֵּנוּ.

אָדָם שֶׁבָּאָה עָלָיו אֵיזוֹ צָרָה אוֹמֵר לְעַצְמוֹ, 'אוֹי וַאֲבוֹי, צָרִיךְ לְהִתְפַּלֵּל כְּדֵי שֶׁהַצָּרָה תַּעֲבֹר'. וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ שֶׁכָּל הַסִּבָּה שֶׁהִגִּיעָה הַצָּרָה הַזּוֹ הִיא כְּדֵי לְהָבִיא אוֹתוֹ לְהִתְפַּלֵּל, וְאִלּוּ הָיָה מַקְדִּים תְּפִלָּה מֵרֹאשׁ הָיָה חוֹסֵךְ מֵעַצְמוֹ אֶת כָּל הַצָּרָה הַזּוֹ. הוּא מַה שֶּׁאוֹמֵר רַבֵּנוּ בַּחַיֵּי. לָכֵן הִקְדִּימָה הַתּוֹרָה קֹדֶם 'וַיֶּעְתַּר יִצְחָק לַה' לְנֹכַח אִשְׁתּוֹ', כִּי בִּגְלַל הַצָּרָךְ בַּתְּפִלָּה, לָכֵן - 'כִּי עֲקָרָה הִיא'. לָכֵן הָיְתָה רִבְקָה עֲקָרָה, כְּדֵי שֶׁיִּצְחָק אָבִינוּ יִתְפַּלֵּל. וְזֶהוּ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ, מִפְּנֵי מָה נִתְעַקְּרוּ הָאִמָּהוֹת, מִפְּנֵי שֶׁהקב"ה מִתְאַוֶּה לִתְפִלָּתָן שֶׁל צַדִּיקִים.

בְּיִסּוֹד הַזֶּה יִתְבָּאֲרוּ הַרְבֵּה עִנְיָנִים, וְהַרְבֵּה דְּבָרִים שֶׁנּוֹגְעִים לְמַהֲלַךְ הַחַיִּים, הֵן בִּכְלָלוּת הַצִּבּוּר וְהֵן בִּפְרָטוּת, נוֹכַל לְהָבִין וּלְהַשְׂכִּיל עַל פִּי זֶה. רַבֵּנוּ הֶחָזוֹן אִישׁ זַצַ"ל הָיָה יָדוּעַ בְּכָךְ שֶׁהָיוּ בָּאִים אֵלָיו אֲנָשִׁים רַבִּים בְּאֹפֶן קָבוּעַ וְשׁוֹטְחִים בְּפָנָיו אֶת הַצָּרוֹת וְהַבְּעָיוֹת שֶׁיֵּשׁ לָהֶם, וְהוּא הָיָה יוֹשֵׁב בְּסַבְלָנוּת וְשׁוֹמֵעַ כָּל אֶחָד וְאֶחָד, וְנוֹתֵן לָזֶה עֵצָה וְלַשֵּׁנִי בְּרָכָה, וְכֵן הָלְאָה.

מְסַפְּרִים שֶׁבְּהַלְוָיָתוֹ שֶׁל בַּעַל הֶחָזוֹן אִישׁ זַצַ"ל, רָאוּ יְהוּדִי שֶׁהוֹלֵךְ וּבוֹכֶה בְּכִי תַּמְרוּרִים. שָׁאֲלוּ

אוֹתוֹ, לָמָּה אַתָּה כָּל כָּךְ בּוֹכֶה?! אָמַר לָהֶם, הֲרֵי אִבַּדְתִּי עַכְשָׁיו אֶת הַכֹּתֶל הַמַּעֲרָבִי. שְׁאֵלוּ אוֹתוֹ, מַה פֵּרוּשׁ?! הִסְבִּיר לָהֶם הַיְּהוּדִי, אֲנִי מִתְגּוֹרֵר בִּירוּשָׁלַיִם, וּבְכָל פַּעַם שֶׁהָיְתָה לִי אֵיזֶה צָרָה וּמְצוּקָה, הָיִיתִי הוֹלֵךְ לַכֹּתֶל הַמַּעֲרָבִי וְשׁוֹטֵחַ תְּפִלָּה לִפְנֵי הקב"ה שֶׁיּוֹשִׁיעַ אוֹתִי. הֵן כָּךְ אוֹמְרִים הָעוֹלָם עַל מַה שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ (בְּמִדְרַשׁ וַיִּקְרָא רַבָּה פל"ב ס"ב וּמִדְרַשׁ קֹהֶלֶת רַבָּה פ"י ס"כ, וְעַיֵּן רַשִּׁ"י בְּרָכוֹת ח' ב' וּבְבָן יְהוֹיָדָע שָׁם) 'אָזְנַיִם לַכֹּתֶל', שֶׁהַכַּוָּנָה הִיא לַכֹּתֶל הַמַּעֲרָבִי, שֶׁשָּׁם אָזְנָיו שֶׁל הקב"ה כְּרוּיוֹת וְשָׁם הַתְּפִלָּה נִשְׁמַעַת.

בַּעֲוֹנוֹתֵינוּ הָרַבִּים, סִפֵּר הַיְּהוּדִי, נָפְלָה הָעִיר הָעַתִּיקָה בִּידֵי הָעֲרָבִים, וְלֹא הָיְתָה לִי עוֹד אֶת הָאֶפְשָׁרוּת לָלֶכֶת וּלְהִתְפַּלֵּל בַּכֹּתֶל הַמַּעֲרָבִי. מַה אֶעֱשֶׂה עַכְשָׁיו? - הָיִיתִי נוֹסֵעַ כָּל פַּעַם לִבְנֵי בְרַק, אֶל הֶחָזוֹן אִישׁ. שָׁם הָיִיתִי יוֹשֵׁב לְפָנָיו וּמְסַפֵּר לוֹ אֶת הַצָּרוֹת שֶׁלִּי וּמְבַקֵּשׁ מִמֶּנּוּ שֶׁיִּתְפַּלֵּל בַּעֲדִי, וְהוּא הָיָה שׁוֹמֵעַ וּמִשְׁתַּתֵּף אִתִּי, וּמִתְפַּלֵּל בַּעֲבוּרִי. הוּא הָיָה בִּשְׁבִילִי בְּמָקוֹם הַכֹּתֶל, וְעַכְשָׁיו אַתֶּם שׁוֹאֲלִים אוֹתִי מַדּוּעַ אֲנִי בּוֹכֶה? - הֲלֹא זוֹ כְּבָר הַפַּעַם הַשְּׁנִיָּה שֶׁאֲנִי מְאַבֵּד אֶת הַכֹּתֶל.

גַּם אֲנָשִׁים קְשֵׁי יוֹם הָיוּ בָּאִים אֶל הֶחָזוֹן אִישׁ, כְּדֵי לְדַבֵּר אִתּוֹ וּלְהָשִׂיחַ בְּפָנָיו אֶת כָּל שֶׁיֵּשׁ בְּלִבָּם. וְהוּא בְּלִבּוֹ הָרַחוּם הָיָה שׁוֹמֵעַ כָּל אֶחָד וְאֶחָד בְּסַבְלָנוּת וְנוֹהֵג בְּכֻלָּם עַיִן יָפָה. מְסַפְּרִים שֶׁפַּעַם הִגִּיעָה אֵלָיו אֵיזוֹ אִשָּׁה וְאָמְרָה לוֹ, כְּבוֹד הָרַב, יֵשׁ חֲמִסִּין נוֹרָא בִּבְנֵי בְרַק, וְחַם אֲצְלִי מְאֹד בַּבַּיִת. מַה אֶעֱשֶׂה? - אָדָם רָגִיל הָיָה אוֹמֵר לָהּ, נוּ, וּמַה אֲנִי יָכוֹל לַעֲשׂוֹת? גַּם לִי חַם. אֲבָל הֶחָזוֹן אִישׁ חַיֵּךְ וְאָמַר לָהּ, אֶתֵּן לָךְ עֵצָה. קְחִי אֵיזֶה סָדִין וְתִסְפְּגִי אוֹתוֹ מַיִם וְתִתְלִי אוֹתוֹ בַּחֲלַל הַחֶדֶר, וְזֶה יְרַעֲנֵן אֶת הַבַּיִת וִיצַנֵּן מְעַט אֶת הַחֹם...

וְיָדוּעַ שֶׁהַרְבֵּה פְּעָמִים כְּשֶׁהָיָה בָּא אֵלָיו מִישֶׁהוּ וּמְסַפֵּר לוֹ עַל הַבְּעָיוֹת שֶׁלּוֹ, הָיָה אוֹמֵר לוֹ הֶחָזוֹן אִישׁ, 'דַּע לְךָ שֶׁמְּבַקְּשִׁים מִמְּךָ בַּשָּׁמַיִם שֶׁתִּתְפַּלֵּל'. וְאִלּוּ הָיֵינוּ מְחַזְּקִים מֵרֹאשׁ אֶת הַקֶּשֶׁר עִם ה' יִתְבָּרַךְ, תּוֹקְעִים בְּלִבֵּנוּ אֶת הֱיוֹת הקב"ה אֶחָד יָחִיד וּמְיֻחָד עָשָׂה עוֹשֶׂה וְיַעֲשֶׂה לְכָל הַמַּעֲשִׂים אֵלּוּ פּוֹנִים וּמִמֶּנּוּ מְבַקְּשִׁים, אוֹ אָז הָיֵינוּ נִפְטָרִים מֵאֵלּוּ הַבְּעָיוֹת. אֲבָל מִכֵּיוָן שֶׁאָדָם טָרוּד בְּכָל הָעֲסָקִים שֶׁלּוֹ וְהוּא שׁוֹכֵחַ אֶת הַיְדִיעָה הַזּוֹ, הוּא נִצְרָךְ לְתִזְכֹּרֶת מִן הַשָּׁמַיִם, וְלָכֵן בָּאָה לוֹ אֵיזוֹ צָרָה וּמְצוּקָה, וְאָז הוּא נִזְכָּר וְזוֹעֵק לַה' יִתְבָּרַךְ שֶׁיּוֹשִׁיעוֹ. זֶה הַפִּתְרוֹן וְזוֹ הַסִּבָּה לְהַרְבֵּה צָרוֹת וְהַרְבֵּה מְאוֹרָעוֹת שֶׁבָּאִים עַל הָאָדָם, הֵן בַּכְּלָל וְהֵן בַּפְּרָט, וְהוּא אֵינוֹ מֵבִין עַל מָה וְלָמָּה. וְאִם אֲנַחְנוּ נִזְכֹּר אֶת הַיְסוֹד הַזֶּה, נוּכַל לִמְנֹעַ מֵעַצְמֵנוּ הַרְבֵּה צָרוֹת וְהַרְבֵּה יִסּוּרִים.

וּמִמְּשִׁיךְ רַבֵּנוּ בַּחַיֵּי וְכוֹתֵב: וְיֵשׁ עוֹד לִלְמֹד מִכָּאן כֹּחַ הַתְּפִלָּה שֶׁהִיא גְּדוֹלָה מְאֹד וַאֲפִלּוּ לְשַׁנּוֹת הַטֶּבַע. הֲרֵי רִבְקָה הָיְתָה עֲקָרָה, וַאֲנַחְנוּ יוֹדְעִים שֶׁמִּי שֶׁהִיא עֲקָרָה אֵין לָהּ יְכֹלֶת לָלֶדֶת בְּדֶרֶךְ הַטֶּבַע, וְאַף עַל פִּי כֵן אֲנַחְנוּ רוֹאִים אֵיךְ שֶׁעַל יְדֵי הַתְּפִלָּה הִשְׁתַּנְּתָה הַמְּצִיאוּת וְנִשְׁבְּרוּ חֻקֵּי בְּרֵאשִׁית, וְלָכֵן הִזְכִּיר כָּאן הַפָּסוּק לְשׁוֹן 'וַיֶּעְתַּר יִצְחָק'.

'וַיֶּעְתַּר' זֶה לְשׁוֹן תְּפִלָּה, וּכְמוֹ שֶׁתִּרְגֵּם הַתַּרְגּוּם 'וַיֶּעְתַּר יִצְחָק'- 'וְצַלֵּי יִצְחָק', וְ'צְלֵי' הִיא תְּפִלָּה, אַךְ עֲדַיִן לָמָּה נָקַט הַפָּסוּק דַּוְקָא לְשׁוֹן זֶה שֶׁל תְּפִלָּה?! לָמָּה לֹא נֶאֱמַר 'וַיִּתְפַּלֵּל יִצְחָק' אוֹ 'וַיְבַקֵּשׁ יִצְחָק'?! אֶלָּא שֶׁיֵּשׁ כָּאן רֶמֶז בַּדָּבָר, אוֹמֵר רַבֵּנוּ בַּחַיֵּי, כִּי הוּא מִלְּשׁוֹן 'עָתָר'. הַגְּמָרָא בְּסָכָה (ה.) אוֹמֶרֶת שֶׁ'עָתָר' הוּא הַקִּלְשׁוֹן שֶׁבּוֹ אָדָם מְהַפֵּךְ אֶת הַתְּבוּאָה שֶׁלּוֹ. וְאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ (שָׁם), לָמָּה נִמְשְׁלָה תְּפִלָּתָן שֶׁל צַדִּיקִים לְעָתָר, מָה עָתָר זֶה מְהַפֵּךְ הַגֶּרֶן מִמָּקוֹם לְמָקוֹם כָּךְ תְּפִלָּתָן שֶׁל צַדִּיקִים. כְּמוֹ שֶׁעַל יְדֵי הַכְּלִי הַזֶּה אָדָם הוֹפֵךְ אֶת הַתְּבוּאָה שֶׁלּוֹ מִמַּטָּה לְמַעְלָה וְכַיּוֹצֵא בָּזֶה, כָּךְ הַצַּדִּיק בִּתְפִלָּתוֹ מְשׁוֹטֶטֶת מַחֲשַׁבְתּוֹ וְעוֹלָה מִמַּטָּה לְמַעְלָה וְאַחַר כָּךְ מַמְשִׁיךְ וּמוֹרִיד הַשֶּׁפַע מִמַּעְלָה לְמַטָּה, וּמְהַפֵּךְ וּמְשַׁנֶּה אֶת כָּל סִדְרֵי הַטֶּבַע. זֶהוּ הַלָּשׁוֹן 'וַיֶּעְתַּר יִצְחָק', לְשׁוֹן עָתָר, וְזֶהוּ מַה שֶּׁעָשָׂה יִצְחָק בִּתְפִלָּתוֹ,

שֶׁהָפַךְ וְשִׁנָּה אֶת כָּל סִדְרֵי הָרֵאשִׁית וְהֵבִיא לְכָךְ שֶׁרִבְקָה הָעֲקָרָה תִּפְקֹד.

וְכֵן פֵּרְשׁוּהוּ עוֹד רַבּוֹתֵינוּ, פִּרוּשׁ נוֹסָף מַהוּ הַלָּשׁוֹן הַזֶּה שֶׁל 'וַיֶּעְתַּר יִצְחָק', שֶׁהוּא מִלְּשׁוֹן רִבּוּי תְּפִלָּה, כְּמוֹ (יְחֶזְקֵאל ח, יא) וַעֲתַר עֲנַן הַקְּטֹרֶת עוֹלֶה, שֶׁהָיָה שָׁם רִבּוּי עֲשַׁן הַקְּטֹרֶת. וְזֶהוּ מַה שֶּׁכָּתַב רַשִׁ"י, 'הִרְבָּה וְהִפְצִיר בִּתְפִלָּה'.

בַּמִּדְרָשׁ בִּשְׁמוֹת רַבָּה (פכ"א, ה), אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי, לָמָּה עָשָׂה לָהֶם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כָּךְ, כַּאֲשֶׁר יָצְאוּ יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם וּפַרְעֹה רוֹדֵף אַחֲרֵיהֶם, הָיוּ כֻּלָּם יִשְׂרָאֵל נִמְצָאִים בְּמַצָּב שֶׁל כִּלְאַחַר יֵאוּשׁ. שֶׁהָרֵי הַיָּם לִפְנֵיהֶם, פַּרְעֹה הַשּׁוֹנֵא רוֹדֵף מֵאַחֲרֵיהֶם, וְהַפַּעַם פַּרְעֹה לֹא רָצָה לְהַחֲזִיר אוֹתָם לְאֶרֶץ מִצְרַיִם לִהְיוֹת לוֹ לַעֲבָדִים, אֶלָּא תִּכְנֵן לַעֲשׂוֹת עַכְשָׁיו אֶת 'הַפִּתְרוֹן הַסּוֹפִי', לַהֲרֹג וּלְכַלּוֹת אֶת בֵּית יִשְׂרָאֵל, וּכְמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר 'אָמַר אוֹיֵב אֶרְדֹּף אַשִּׂיג אֲחַלֵּק שָׁלָל תִּמְלָאֵמוֹ נַפְשִׁי, אָרִיק חַרְבִּי תּוֹרִישֵׁמוֹ יָדִי'. וְאָמְרוּ הַמְפָרְשִׁים, מַהוּ שֶׁנֶּאֱמַר 'אָרִיק חַרְבִּי', כִּי אוֹמֵר פַּרְעֹה בְּרֹב הָאַכְזָרִיּוּת וְהַשִּׁנְאָה שֶׁלּוֹ, אֲנִי אָרוֹקֵן אֶת הַחֶרֶב מֵהַתַּפְקִיד שֶׁלָּהּ, וְלֹא אֶהֱרֹג אוֹתָם בַּחֲרָבוֹת אֶלָּא בְּיָדַיִם שֶׁלִּי. וּבִשְׁנֵי הַצְּדָדִים הָאֲחֵרִים שֶׁל הַמִּדְבָּר יֵשׁ חַיּוֹת רָעוֹת.

כְּשֶׁרָאוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל שֶׁאֵין לָהֶם מָקוֹם לָנוּס וְהֵם מֻקָּפִים מִכָּל זְוִית וּפִנָּה, לֹא הָיְתָה לָבָם בְּרֵרָה וְתָלוּ עֵינֵיהֶם לַאֲבִיהֶם שֶׁבַּשָּׁמַיִם וְצָעֲקוּ לְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁנֶּאֱמַר 'וַיִּצְעֲקוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶל ה'". וְלָמָּה עָשָׂה לָהֶם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כֵּן?! - שֶׁהָיָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִתְאַוֶּה לִתְפִלָּתָן. אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי לָמָּה הַדָּבָר דּוֹמֶה, מֶלֶךְ שֶׁהָיָה בָּא בַּדֶּרֶךְ וְהָיְתָה בַּת מְלָכִים צוֹעֶקֶת בְּבַקָּשָׁה מִמֶּךָּ הַצִּילֵנִי מִיַּד הַלִּסְטִים. שׁוֹדְדִים תָּפְסוּ אֵיזוֹ בַּת מְלָכִים וְרָצוּ לַהֲרֹג אוֹתָהּ, וְהִיא שָׁרוֹאָה אֶת הַשַּׁיָּרָה שֶׁל הַמֶּלֶךְ חוֹלֶפֶת וְעוֹבֶרֶת עַל פָּנֶיהָ צוֹעֶקֶת, 'אֲדוֹנִי הַמֶּלֶךְ, הֵן אֲנִי בַּת מְלָכִים, תַּצִּיל אוֹתִי מִכָּאן'! שָׁמַע הַמֶּלֶךְ וְהִצִּילָהּ. לְאַחַר יָמִים בִּקֵּשׁ לִשָּׂא אוֹתָהּ לְאִשָּׁה וְהָיָה מִתְאַוֶּה שֶׁתִּדַּבֵּר עִמּוֹ, וְלֹא הָיְתָה רוֹצָה. מָה עָשָׂה הַמֶּלֶךְ? גָּרָה בָּהּ לִסְטִים כְּדֵי שֶׁתִּצְעַק וְיִשְׁמַע הַמֶּלֶךְ. כֵּיוָן שֶׁבָּאוּ לִסְטִים הִתְחִילָה צוֹעֶקֶת לַמֶּלֶךְ, אָמַר לָהּ הַמֶּלֶךְ לְכָךְ הָיִיתִי מִתְאַוֶּה לִשְׁמֹעַ קוֹלֵךְ. כָּךְ יִשְׂרָאֵל, כְּשֶׁהָיוּ בְּמִצְרַיִם וְהָיוּ מְשֻׁעְבָּדִים בָּהֶם, הִתְחִילוּ צוֹעֲקִים וְתוֹלִין עֵינֵיהֶם בְּהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. כְּשֶׁכְּלַל יִשְׂרָאֵל הָיָה בִּשְׁפַל הַמַּדְרֵגָה מְשֻׁעְבָּדִים בְּגוּף וּבְרוּחַ לְמִצְרַיִם בְּשִׁעְבּוּד אַכְזָרִי וְנוֹרָא, צָעֲקוּ אֶל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וּכְמוֹ שֶׁכָּתוּב (שְׁמוֹת ב, כג) וַיְהִי בַיָּמִים הָהֵם וַיָּמָת מֶלֶךְ מִצְרַיִם וַיֵּאָנְחוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִן הָעֲבֹדָה וַיִּזְעָקוּ.

וּמִיָּד לְאַחַר מִכֵּן כָּתוּב 'וַיִּרְא אֱלֹהִים אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל', הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הִתְחִיל לְהוֹצִיא אוֹתָם מִשָּׁם בְּיָד חֲזָקָה וּבִזְרוֹעַ נְטוּיָה. וְהָיָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְבַקֵּשׁ לִשְׁמֹעַ אֶת קוֹלָם פַּעַם אַחֶרֶת, אֲבָל כְּלַל יִשְׂרָאֵל עַכְשָׁיו כְּבָר לֹא מִתְפַּלְּלִים. מָה עָשָׂה? - גָּרָה אֶת פַּרְעֹה לִרְדֹּף אַחֲרֵיהֶם שֶׁנֶּאֱמַר 'וּפַרְעֹה הִקְרִיב', מִיָּד וַיִּצְעֲקוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶל ה'. בְּאוֹתָהּ שָׁעָה אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְכָךְ הָיִיתִי מְבַקֵּשׁ לִשְׁמֹעַ אֶת קוֹלְכֶם שֶׁנֶּאֱמַר 'יוֹנָתִי בְּחַגְוֵי הַסֶּלַע הַשְׁמִיעִינִי אֶת קוֹלֵךְ'. הַשְׁמִיעִינִי אֶת קוֹל אֵינוֹ אוֹמֵר אֶלָּא הַשְׁמִיעִינִי אֶת קוֹלֵךְ, אֶת אוֹתוֹ הַקּוֹל שֶׁכְּבָר שָׁמַעְתִּי בְּמִצְרַיִם. אֶת אוֹתָהּ הַתְּפִלָּה וְהַזְּעָקָה שֶׁזְּעַקְתֶּם אָז כְּשֶׁהֱיִיתֶם בַּשִּׁעְבּוּד הַנּוֹרָא, אֶת זֶה אֲנִי רוֹצֶה וּמְבַקֵּשׁ לִשְׁמֹעַ מִכֶּם שׁוּב.

אֲנַחְנוּ צְרִיכִים גַּם כֵּן לַעֲמֹד וְלִזְעֹק אֶל ה', הֵן בְּצִבּוּר בְּכִנּוּס אֲנָשִׁים רַבִּים וְהֵן בִּפְרָט, וּלְהִתְפַּלֵּל וּלְהִתְחַנֵּן שֶׁיָּחוּס וִירַחֵם עָלֵינוּ. אֵין לָנוּ דָּבָר אַחֵר שֶׁיָּכוֹל לַעֲמֹד לָנוּ, מִלְּבַד הַתְּפִלָּה. וְכַאֲשֶׁר אֲנַחְנוּ נֶאֱחָז בְּאוּמָּנוּת אֲבוֹתֵינוּ וְנִשְׁטַח תְּפִלָּה מֵעוּמְקָא דְּלִבָּא לִפְנֵי ה' יִתְבָּרַךְ, אֵין סָפֵק שֶׁהַתְּפִלּוֹת שֶׁלָּנוּ יִתְקַבְּלוּ וְיֵעָשׂוּ רֹשֶׁם לְמַעְלָה.

הַפָּסוּק אוֹמֵר (יְשַׁעְיָה מא, יד) 'אַל תִּירְאִי תּוֹלַעַת יַעֲקֹב'. וְלִכְאוֹרָה, וְכִי לֹא מָצָא הַנָּבִיא שֶׁבַח וְכִנּוּי אַחֵר לְיִשְׂרָאֵל, מִלְּבַד 'תּוֹלַעַת יַעֲקֹב'?! אִם אֶחָד

יָבוֹא לַחֲבֵרוֹ 'וִישַׁבַּח' אוֹתוֹ שֶׁהוּא תּוֹלַעַת. מָה הוּא יַגִּיד? בְּוַדַּאי הוּא יֵעָלֵב. אִם כֵּן, לָמָּה זֶה כְּשֶׁהַנָּבִיא בָּא לְדַבֵּר בְּשֶׁבַח יִשְׂרָאֵל וּמְחַזֵּק אוֹתָם וְאוֹמֵר 'אַל תִּירְאִי', הוּא מְכַנֶּה אוֹתָם 'תּוֹלַעַת יַעֲקֹב'?! אַךְ בֶּאֱמֶת יֵשׁ כָּאן כַּוָּנָה עֲמֻקָּה, וּכְמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ (תַּנְחוּמָא בְּשַׁלַּח ט), מַה תּוֹלַעַת זוֹ כֹּחָהּ בְּפֶה, אֵין לַתּוֹלַעַת כָּל כֹּחַ וְכָל נֶשֶׁק, אֵין לָהּ רַגְלַיִם אוֹ יָדַיִם לְהִלָּחֵם בָּהֶם כְּדֶרֶךְ הַחַיּוֹת, מִלְּבַד הַפֶּה. אֲבָל בַּפֶּה שֶׁלָּהּ יֵשׁ לָהּ כֹּחַ עָצוּם וְרַב, וְכָאן בַּשְּׁכוּנָה תּוּכְלוּ לִרְאוֹת עֵץ גָּבוֹהַּ מְאֹד כַּחֲמִשִּׁים אַמָּה, וְעִם כָּל זֶה הוּא כֻּלּוֹ יָבֵשׁ וְלֹא עוֹשֶׂה פֵּרוֹת. מַדּוּעַ? כִּי אִם תִּתְבּוֹנְנוּ וְתִרְאוּ, תִּגְלוּ שֶׁהַתּוֹלָעִים אָכְלוּ אֶת כָּל הַשָּׁרָשִׁים שֶׁלּוֹ. גַּם כְּלַל יִשְׂרָאֵל כֹּחוֹ בַּפֶּה, כְּמוֹ הַתּוֹלַעַת. אֵין לָנוּ כְּלִי נֶשֶׁק אַחֵר לִפְעֹל בּוֹ, לְבַד כֹּחַ הַתְּפִלָּה. וּכְמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר אָצְלֵנוּ בַּפָּרָשָׁה 'הַקֹּל קוֹל יַעֲקֹב'.

כָּל אֶחָד וְאֶחָד יֵשׁ לוֹ אֶת כֹּחַ הַתְּפִלָּה. אָמְרוּ בַּמִּדְרָשׁ (תַּנְחוּמָא וָאֶתְחַנַּן ד) 'אֵין הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא פּוֹסֵל תְּפִלַּת כָּל בְּרִיָּה'. אֵין דָּבָר כָּזֶה שֶׁאִישׁ יִשְׂרְאֵלִי יִתְפַּלֵּל וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יֹאמַר שֶׁהוּא לֹא רוֹצֶה לִשְׁמֹעַ אֶת הַתְּפִלָּה שֶׁלּוֹ. אֶלָּא שֶׁהַתְּפִלָּה צְרִיכָה לִהְיוֹת מֵעוּמְקָא דְּלִבָּא, וּכְשֶׁאָדָם תּוֹקֵעַ בְּלִבּוֹ אֶת הַיְדִיעָה שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְבַדּוֹ וְהוּא וְרַק הוּא יָכוֹל לַעֲזֹר לוֹ, אָז בְּוַדַּאי שֶׁתִּתְקַבֵּל תְּפִלָּתוֹ, וַה' יְמַלֵּא אֶת מִשְׁאֲלוֹתָיו וְיוֹשִׁיעַ אוֹתוֹ מִמְּצוּקוֹתָיו.

כָּךְ אָמַר הַפָּסוּק (שְׁמוֹת יד, יד) 'ה' יִלָּחֶם לָכֶם וְאַתֶּם תַּחֲרִישׁוּן'. כְּלַל יִשְׂרָאֵל מֵעוֹלָם לֹא נִצַּח בַּמַּעֲרָכוֹת וּבַמִּלְחָמוֹת עַל יְדֵי רִבּוּי הַהִשְׁתַּדְּלוּת שֶׁלּוֹ וְעַל יְדֵי כְּלֵי הַנֶּשֶׁק שֶׁלּוֹ, אֶלָּא רַק בָּאֱמוּנָה שֶׁלּוֹ בְּהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁיּוֹשִׁיעַ אוֹתָם. הֵן עוֹד מְעַט אֲנַחְנוּ נִהְיֶה בְּחַג הַחֲנֻכָּה, וְשָׁם אֲנַחְנוּ אוֹמְרִים 'רַבִּים בְּיַד מְעַטִּים'. וְכִי מִי הֶעֱלָה עַל לֵב שֶׁאוֹתָהּ מִשְׁפַּחַת חַשְׁמוֹנָאִים תּוּכַל לַיְוָנִים?! רַשִׁ"י בְּפָרָשַׁת וְזֹאת הַבְּרָכָה (דְּבָרִים ל"ג, י"א) כּוֹתֵב שֶׁלֹּא הָיוּ בְּתְחִלַּת הַמִּלְחָמָה אֶלָּא י"ב אֲנָשִׁים מִבֵּית חַשְׁמוֹנַאי. וְאֵלּוּ י"ב הַחַשְׁמוֹנָאִים יָצְאוּ לְהִלָּחֵם נֶגֶד אִימְפֶּרְיָה שֶׁשָּׁלְטָה בַּכִּפָּה בְּכָל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ, מְצָיָדִים הֵיטֵב בְּפִילֵי קְרָב וּבְכָל כְּלֵי הַנֶּשֶׁק שֶׁהָיוּ בִּזְמַנָּם. וְכִי מִישֶׁהוּ הֶעֱלָה עַל דַּעְתּוֹ שֶׁיְּכוֹלִים הַחַשְׁמוֹנָאִים לְנַצֵּחַ? וְהִנֵּה לָנוּ, 'רַבִּים בְּיַד מְעַטִּים', הֵם נִצְּחוּ.

אֵיךְ? - עַל יְדֵי שֶׁתָּפְסוּ אֱמָנוּת אֲבוֹתֵיהֶם וְתָלוּ אֶת עֵינֵיהֶם בַּאֲבִיהֶן שֶׁבַּשָּׁמַיִם. הֵם יָדְעוּ שֶׁלֹּא הֵם יוֹצְאִים לַמַּעֲרָכָה, כִּי אָכֵן הֵם לְבַדָּם אֵין לָהֶם סִכּוּי. אֲבָל יָדְעוּ נֶאֱמָנָה, שֶׁיֵּשׁ אֶחָד יָחִיד וּמְיֻחָד שֶׁהוּא לְבַדּוֹ יָכוֹל לַעֲזֹר לָהֶם וְתָלוּ בּוֹ אֶת אֱמוּנָתָם וְאֶת תִּקְוָתָם, וְאִם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נִמְצָא בַּתְּמוּנָה, אֲזַי הַמִּלְחָמָה הֻכְרְעָה לְבֶטַח.

עִקַּר הִתְגַּבְּרוּת הַיֵּצֶר הוּא עַל בִּטּוּל תּוֹרָה

יֶשְׁנוֹ קֹבֶץ שֶׁנִּקְרָא 'דִּבְרֵי תּוֹרָה', וּבוֹ נִדְפְּסוּ דְּבָרִים שֶׁאָמַר קְדוֹשׁ ה', הָאַדְמוֹ"ר מִקָּלוֹיְזֶנְבּוּרְג זַצַ"ל, בִּשְׁנַת תשל"ג (נִדְפַּס בְּסֵפֶר שָׁפַע חַיִּים ח"א, וַיֵּרָא מַאֲמָר ה'). שָׁם עַל פָּרָשַׁת וַיֵּרָא נִדְפְּסוּ דְּבָרִים הַשַּׁיָּכִים לְעִנְיָנֵנוּ, וְנִרְאֶה מִדְּבָרָיו הַנּוֹגְעִים אֵלֵינוּ. הִנֵּה, רוֹאִים בָּעֲלִיל, אֵיךְ שֶׁבַּגְלוּת הַמָּרָה הַזֹּאת עִקַּר הִתְגַּבְּרוּת הַיֵּצֶר הָרַע הוּא בְּנוֹשֵׂא שֶׁל בִּטּוּל תּוֹרָה, עַד שֶׁיֵּשׁ אֲנָשִׁים רַבִּים שֶׁטּוֹעִים וְחוֹשְׁבִים שֶׁמֵּעִקַּר הַדִּין הֵם פְּטוּרִים מִמִּצְוַת תַּלְמוּד תּוֹרָה, אֶלָּא שֶׁאִם נִשָּׂאֵם לִבָּם וְהֵם רוֹצִים 'לְהִתְנַדֵּב' הֵם בָּאִים לִלְמֹד. וְזֶה הוּא שִׁבּוּשׁ, כִּי עַל פִּי דִּין תּוֹרָה כָּל אִישׁ מִיִּשְׂרָאֵל, לַמְרוֹת שֶׁמֻּתָּר לוֹ לָצֵאת לַעֲסֹק בִּמְלָאכָה לְצָרְכּוֹ פַּרְנָסָתוֹ וּכְמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר 'וְאָסַפְתָּ דְגָנֶךָ', וְיֵשׁ כְּאֵלּוּ שֶׁחוֹשְׁבִים שֶׁ'בְּזַעַת אַפֶּיךָ תֹּאכַל לֶחֶם' זוֹ מִצְוַת עֲשֵׂה, וּמְחַפְּשִׂים לְהַדֵּר בַּ'מִצְוָה' הַזּוֹ וּלְהוֹסִיף שָׁעוֹת נוֹסָפוֹת לָעֲבוֹדָה וְכֵן הָלְאָה... צָרִיךְ לִזְכֹּר שֶׁ'בְּזַעַת אַפֶּיךָ תֹּאכַל לֶחֶם' קִלָּלָה הִיא, וּקְנָס שֶׁנִּקְנַס בָּהּ הָאָדָם כְּמוֹ שֶׁכָּתַב הַמִּסִלַּת יְשָׁרִים (פֶּרֶק כ"א), וְאֵין עִנְיָן לְהַרְבּוֹת בָּהּ... אַדְרַבָּה, תַּעֲסֹק רַק לְמַה שֶּׁאַתָּה נִצְרָךְ לְפַרְנָסָתְךָ, וּבְשְׁאָר הַזְּמַן הִסְתַּלֵּק מִן הַקְּנָס הַזֶּה וְשָׁב וְתַעֲסֹק בַּתּוֹרָה וְתִקְנֶה לְךָ חַיֵּי נֶצַח, בָּזֶה וּבַבָּא.

מִכָּל מָקוֹם בְּכָל זְמַן פָּנוּי שֶׁיֵּשׁ לוֹ הוּא מְחֻיָּב לַעֲסֹק בַּתּוֹרָה. וְהָרַמְבַּ"ם (הִלְכוֹת תַּלְמוּד תּוֹרָה פ"א ה"ח) מַאֲרִיךְ וּמְפָרֵט שֶׁבְּכָל הַצִּיּוּרִים שֶׁלִּכְאוֹרָה הָיָה מָקוֹם לוֹמַר שֶׁבָּהֶם אָדָם פָּטוּר מִתַּלְמוּד תּוֹרָה, כְּגוֹן זָקֵן וְתַשׁ כֹּחוֹ, חוֹלֶה וּבַעַל יְסוּרִים, אֲפִלּוּ עָנִי הַמְחַזֵּר עַל הַפְּתָחִים, וַאֲפִלּוּ בַּעַל אִשָּׁה וּבָנִים, עִם כָּל זֶה הֵם מְצֻוִּים לַעֲסֹק בַּתּוֹרָה. [וּמִתְבָּאֵר בְּדִבְרֵי הָרַמְבַּ"ם (שָׁם הי"א) שֶׁגַּם בַּעַל מְלָאכָה הַיּוֹצֵא לְפַרְנָסָתוֹ צָרִיךְ לִלְמֹד כָּל יוֹם הַרְבֵּה שָׁעוֹת ע"ש].

אֶת זֶה אֲנַחְנוּ רוֹאִים בְּעֵינֵינוּ, אֵיךְ שֶׁיֵּשׁ רִפְיוֹן בְּלִמּוּד הַתּוֹרָה. וּמַדּוּעַ? - כֵּיוָן שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ אֵין יִשְׂרָאֵל נִגְאָלִים אֶלָּא בִּזְכוּת הַתּוֹרָה, וּכְאָמְרָם (וַיִּקְרָא רַבָּה ז, ג) 'אֵין גָּלֻיּוֹת מִתְקַבְּצוֹת אֶלָּא בִּזְכוּת מִשְׁנָיוֹת', וְהַכַּוָּנָה הִיא לְכָל הַתּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה, הַמִּשְׁנָיוֹת, הַגְּמָרָא, הָרִאשׁוֹנִים וְהָאַחֲרוֹנִים וְכַיּוֹצֵא. וּבְהֵיוֹת וְהַיֵּצֶר יוֹדֵעַ שֶׁבָּזֶה תְּלוּיָה הַגְּאֻלָּה, הוּא מִתְאַמֵּץ בְּכָל כֹּחוֹ כְּדֵי לִמְנֹעַ תּוֹרָה מִיִּשְׂרָאֵל וּלְעַכֵּב אֶת הַגְּאֻלָּה.

וְלֹא יִתָּכֵן לְהַכְנִיעַ אֶת הַיֵּצֶר, אוֹמֵר הָאַדְמוֹ"ר מִקְּלוֹיְזֶנְבּוּרְג, אֶלָּא עַל יְדֵי לִמּוּד הַתּוֹרָה. וּבְסֵפֶר יְחֶזְקֵאל (לח, כב) עַל מִלְחֶמֶת גּוֹג, מִתְנַבֵּא יְחֶזְקֵאל אֶת נְבוּאָתוֹ מִפִּי ה' עַל הַגְּאֻלָּה הָעֲתִידָה וְעַל מִלְחֶמֶת גּוֹג וּמָגוֹג, וְכָךְ הוּא אוֹמֵר: 'וְנִשְׁפַּטְתִּי אִתּוֹ בְּדֶבֶר וּבְדָם וְגֶשֶׁם שׁוֹטֵף וְאַבְנֵי אֶלְגָּבִישׁ אֵשׁ וְגָפְרִית אַמְטִיר עָלָיו וְעַל אֲגַפָּיו וְעַל עַמִּים רַבִּים אֲשֶׁר אִתּוֹ', אִם כֵּן, נִמְצִינוּ לְמֵדִים שֶׁהַמִּלְחָמָה לֹא תִהְיֶה בְּדֶרֶךְ הַטֶּבַע עַל יְדֵי טַנְקִים וּכְלֵי נֶשֶׁק כְּאֵלּוּ וַאֲחֵרִים, אֶלָּא יוּמְטַר מִן הַשָּׁמַיִם אֵשׁ וְגָפְרִית עַל כָּל אוֹתָם גּוֹיִים רַבִּים וַעֲצוּמִים שֶׁיָּבוֹאוּ עַל יִשְׂרָאֵל לָרֹב. וְזֹאת רַק בְּכֹחַ לִמּוּד תּוֹרָתֵנוּ הַקְּדוֹשָׁה, כַּאֲשֶׁר נָשִׂים כָּל מַעְיָנֵנוּ בְּתוֹרַת ה' אָז הוּא יִת"שׁ יִלָּחֵם לָנוּ וְאֵין לָנוּ לְפַחֵד מִמִּלְחֶמֶת גּוֹג וּמָגוֹג וְכַיּוֹצֵא בָּזֶה. אֲבָל אִם ח"ו לֹא נַעֲסֹק בַּתּוֹרָה יוֹמָם וָלַיְלָה נִזְדַּקֵּק לְהִלָּחֵם נֶגְדָּם בְּדַרְכֵי הַטֶּבַע, וְרַחֲמָנָא לִצְלָן מִמַּה שֶּׁעָלוּל לִהְיוֹת. וְלֹא עַל זֶה צִפִּינוּ וְיָשַׁבְנוּ בַּגָּלוּת אֶלֶף תְּשַׁע מֵאוֹת שָׁנָה וְיוֹתֵר.

כְּשֶׁהַיֵּצֶר רוֹאֶה בֶּן יִשְׂרָאֵל שֶׁיּוֹשֵׁב וְעוֹסֵק בַּתּוֹרָה אוֹ בַּת יִשְׂרָאֵל רוֹצָה לְהִנָּשֵׂא לְתַלְמִיד חָכָם וְלַעֲמֹד לִימִינוֹ לִתְמֹךְ וְלַעֲזֹר לוֹ בְּלִמּוּד הַתּוֹרָה, הוּא וְגוּנְדָּא דִּילֵיהּ מַשְׁקִיעִים אֶת כָּל הַכֹּחוֹת כְּדֵי לְבַטֵּל אוֹתָם מֵהַכַּוָּנָה הַזּוֹ וְלִמְנֹעַ מֵהֶם אֶת עֵסֶק הַתּוֹרָה. כִּי בְּשָׁעָה שֶׁבָּחוּר יוֹשֵׁב וְלוֹמֵד דַּף גְּמָרָא מְסִירִים בַּשָּׁמַיִם עוֹד מַנְעוּל מֵהַשַּׁעַר הַסּוֹגֵר הַמְעַכֵּב בְּעַד הַגְּאֻלָּה. יֵשׁ אֶת שַׁעַר הַגְּאֻלָּה וְהוּא סָגוּר עִם הַרְבֵּה מַנְעוּלִים, אֲבָל בְּכָל דַּף גְּמָרָא שֶׁאָדָם יוֹשֵׁב כָּאן וְלוֹמֵד, הוּא פּוֹתֵחַ וּמְסַלֵּק מַנְעוּל אֶחָד וּמְקָרֵב אֶת הַגְּאֻלָּה.

מִחְצָה שֶׁל בַּרְזֶל

וּמוֹסִיף הָאַדְמוֹ"ר מִקְּלוֹיְזֶנְבּוּרְג זַצַ"ל: וּמָצִינוּ בְּדִבְרֵי רַבּוֹתֵינוּ לָשׁוֹן 'מְחִצָּה שֶׁל בַּרְזֶל'. הַגְּמָרָא בִּבְרָכוֹת (דַּף לב:) אוֹמֶרֶת, שֶׁמִּיּוֹם שֶׁנֶּחֱרַב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ יֵשׁ מְחִצָּה שֶׁל בַּרְזֶל שֶׁנְּטוּיָה וְעוֹמֶדֶת וּמַפְסֶקֶת בֵּין יִשְׂרָאֵל לַאֲבִיהֶן שֶׁבַּשָּׁמַיִם. מַה הִיא הַמְּחִצָּה שֶׁל בַּרְזֶל הַזּוֹ? - הֲלֹא פְּשִׁיטָא וְדַעַת לְנָבוֹן שֶׁבַּשָּׁמַיִם מִמַּעַל אֵין מְצִיאוּת שֶׁל בַּרְזֶל. אַךְ רָמַז גָּדוֹל יֵשׁ כָּאן. דְּכֵיוָן שֶׁבָּאָרֶץ, אֲצִלֵּנוּ כָּאן, סוֹמְכִים עַל בַּרְזֶל וְעַל כְּלֵי זַיִן, כְּלוֹמַר, עַל כֹּחוֹתֵינוּ וְעַל הַנֶּשֶׁק שֶׁלָּנוּ, בָּזֶה עוֹשִׂים מְחִצָּה הַמַּפְסֶקֶת בֵּין יִשְׂרָאֵל לַאֲבִיהֶן שֶׁבַּשָּׁמַיִם.

וּבַעֲוֹנוֹתֵינוּ הָרַבִּים גַּם בְּקֶרֶב הַיְרֵאִים וְהַשְּׁלֵמִים, מְקֹיְמֵי הַתּוֹרָה וְהַמִּצְוֹוֹת, יֵשׁ הַמִּתְמַלְּאִים שִׂמְחָה כְּשֶׁשּׁוֹמְעִים שֶׁיֵּשׁ לַצָּבָא הַרְבֵּה כְּלֵי נֶשֶׁק וְשֶׁאָמָּה פְּלוֹנִית תָּבוֹא לְעָזְרָתֵנוּ, וַאֲנַחְנוּ סוֹמְכִים עַל 'כֹּחִי וְעֹצֶם יָדִי'. זוֹ הִיא הַמְּחִצָּה שֶׁל בַּרְזֶל שֶׁחוֹצֶצֶת בֵּינֵינוּ לְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. אוֹי לְאוֹתָהּ בּוּשָׁה אוֹי לְאוֹתָהּ כְּלִמָּה. וְכִי מִזֶּה תָּבוֹא יְשׁוּעָתֵנוּ? עַל זֶה קִוִּינוּ? וְיוֹתֵר מִזֶּה, הַאִם כְּשֶׁיֵּשׁ לָנוּ הַרְבֵּה מְטוֹסִים וְהַרְבֵּה כְּלֵי נֶשֶׁק וְכִי אֵינֶנּוּ צְרִיכִים לְצַפּוֹת וּלְהוֹדוֹת לַה' יִתְבָּרַךְ עַל כָּל נְשִׁימָה וּנְשִׁימָה?! גַּם אִם יֵשׁ לָנוּ הַכֹּל, גַּם אִם יֵשׁ לָנוּ הַרְבֵּה כְּלֵי נֶשֶׁק, וְכִי עַכְשָׁיו לֹא צְרִיכִים לָתֵת הוֹדָאָה לְהַקָּדוֹשׁ

בָּרוּךְ הוּא? לֹא צְרִיכִים לְהִתְפַּלֵּל אֵלָיו שֶׁיִּתֵּן לָנוּ נְשִׁימָה?!

וּכְבָר הִתְוַכֵּחַ, עִם אוֹתָם אֵלּוּ שֶׁשָּׂמְחוּ וְהִתְחַזְּקוּ בְּתִקְוָה שֶׁהָרוֹסִים עָמְדוּ לְנַצֵּחַ אֶת הַגֶּרְמָנִים ימש"ו, הָרוֹסִים אָז נִכְנְסוּ לַמִּלְחָמָה עִם הַגֶּרְמָנִים וְהָיוּ הַרְבֵּה שֶׁשָּׂמְחוּ וְאָמְרוּ, עַכְשָׁיו שֶׁהָרוֹסִים נִכְנָסִים כָּאן לַסִּפּוּר בְּוַדַּאי שֶׁמַּפֶּלֶת הַגֶּרְמָנִים קְרוֹבָה, אֲבָל, אוֹמֵר הָאַדְמוֹ"ר מִקְּלוֹיְזֶנְבּוּרְג, שֶׁהוּא עַצְמוֹ עָבַר אֶת הַשּׁוֹאָה הָאֲיֻמָּה וְאִבֵּד בָּהּ אֶת אִשְׁתּוֹ וְאֶת אַחַד עָשָׂר יְלָדָיו הי"ד, אָמַרְתִּי לָהֶם 'וְלַשִּׂמְחָה מַה זּוֹ עֹשָׂה'? שְׁאָר הָאֻמּוֹת יְכוֹלִים לִשְׂמֹחַ בֶּאֱמֶת, הִנֵּה הָרוֹסִים מְנַצְּחִים. אֲבָל אֲנַחְנוּ הַיְּהוּדִים, מִי יוֹדֵעַ אִם עֲדַיִן נִשְׁאָר בַּחַיִּים. וְאָכֵן כָּךְ הָיָה וְנִתְקַיְּמוּ הַדְּבָרִים שֶׁעַד לִגְמַר תְּבוּסָתָם שֶׁל הַגֶּרְמָנִים הָאֲרוּרִים ימש"ו עֲדַיִן הִסְפִּיקוּ לְהַשְׁמִיד עוֹד רְבָבוֹת מִכְּלַל יִשְׂרָאֵל.

אֲנַחְנוּ, אוֹמֵר הָאַדְמוֹ"ר מִקְּלוֹיְזֶנְבּוּרְג, לֹא יְכוֹלִים לִתְלוֹת אֶת בִּטְחוֹנֵנוּ בְּשׁוּם דָּבָר. לֹא בְּכֹחַ הַזְּרוֹעַ שֶׁלָּנוּ, וְלֹא בְּכֹחָם שֶׁל אֲחֵרִים. רַק בְּדָבָר אֶחָד אֲנַחְנוּ יְכוֹלִים לִתְלוֹת בּוֹ אֶת עֵינֵינוּ, בְּהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. וְלָכֵן עָלֵינוּ לְהִתְחַזֵּק בְּעֵסֶק הַתּוֹרָה וּבִתְפִלָּה, שֶׁהֵם הֵם בִּטְחוֹנֵנוּ.

נֶאֱמַר בַּפָּסוּק (שְׁמוֹת יז, א), וְהָיָה כַּאֲשֶׁר יָרִים מֹשֶׁה וְגָבַר יִשְׂרָאֵל, וְכַאֲשֶׁר יָנִיחַ מֹשֶׁה יָדוֹ וְגָבַר עֲמָלֵק. זוֹ הָיְתָה הַמִּלְחָמָה הָרִאשׁוֹנָה שֶׁהָיְתָה לְיִשְׂרָאֵל בְּהְיוֹתָם אֻמָּה. בִּזְמַן שֶׁיָּצְאוּ יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם, הִגִּיעַ עֲלֵיהֶם עֲמָלֵק בֶּן עֵשָׂו, חֻתָּנוֹ שֶׁל יִשְׁמָעֵאל (בְּרֵאשִׁית כ"ח ט'), וּכְמוֹ שֶׁאָמַר עָלָיו הַפַּיְטָן רַבֵּנוּ שְׁפַטְיָה ז"ל (בַּפִּיּוּט יִשְׂרָאֵל נוֹשַׁע בַּה') 'כַּלָּה שֵׁעִיר וְחוֹתְנוֹ'. וּכְשֶׁעֲמָלֵק מַגִּיעַ לַמִּלְחָמָה עִם יִשְׂרָאֵל, אוֹמֵר מֹשֶׁה רַבֵּנוּ לִיהוֹשֻׁעַ בֶּן נוּן 'צֵא הִלָּחֶם בַּעֲמָלֵק'.

וְאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ (סוֹף בְּשַׁלַּח דס"ה ע"ב), לָמָּה מֹשֶׁה רַבֵּנוּ שׁוֹלֵחַ אֶת יְהוֹשֻׁעַ לְהִלָּחֶם עִם עֲמָלֵק? הֲלֹא מֹשֶׁה רַבֵּנוּ הוּא הָעוֹמֵד בְּרֹאשׁ יִשְׂרָאֵל, הוּא הַמַּנְהִיג, הוּא מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל כָּאמוּר 'וַיְהִי בִישֻׁרוּן מֶלֶךְ' - זֶה מֹשֶׁה, וְאִם כֵּן לָמָּה הוּא שׁוֹלֵחַ אֶת יְהוֹשֻׁעַ לְהִלָּחֵם בַּעֲמָלֵק? וְעוֹד בַּמִּלְחָמָה הָרִאשׁוֹנָה?! וְאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ, כִּי מֹשֶׁה רַבֵּנוּ גַּם הוּא יָצָא לַמִּלְחָמָה. פּוֹנֶה מֹשֶׁה רַבֵּנוּ וְאוֹמֵר לִיהוֹשֻׁעַ, לֵךְ אַתָּה וְהִלָּחֵם כָּאן בַּמִּלְחָמָה הַגַּשְׁמִית עַל הָאָרֶץ לְמַטָּה, וַחֲתֹךְ רָאשֵׁיהֶם שֶׁל אֵלּוּ, אֲבָל אֲנִי יוֹצֵא לְהִלָּחֵם בַּמִּלְחָמָה לְמַעְלָה, מוּל שָׂרוֹ שֶׁל עֲמָלֵק שֶׁנִּצָּב בַּשָּׁמַיִם, וְזוֹ הִיא מִלְחָמָה קָשָׁה וּמְסֻכֶּנֶת יוֹתֵר.

אַךְ עֲדַיִן, שׁוֹאֵל הַזֹּהַר, לָמָּה דַּוְקָא יְהוֹשֻׁעַ נִשְׁלַח לַמַּעֲרָכָה? וְכִי הוּא הָיָה הַגִּבּוֹר הֲכִי גָּדוֹל שֶׁיֵּשׁ לְעַם יִשְׂרָאֵל?! אוֹמֵר הַזֹּהַר, לֹא. הָיוּ גִּבּוֹרִים יוֹתֵר מִמֶּנּוּ. אַךְ לַמְרוֹת זֹאת נִבְחַר דַּוְקָא יְהוֹשֻׁעַ לְצֵאת לַמִּלְחָמָה, כִּי הוּא הִצְטַיֵּן בְּמַעֲלָה אַחַת יוֹתֵר מִכָּל אֶחָד אַחֵר. אֵיזוֹ מַעֲלָה? - 'וְהוּא נַעַר לֹא יָמִישׁ מִתּוֹךְ הָאֹהֶל'. מִי שֶׁדָּבוּק בַּתּוֹרָה וְלֹא מָשׁ מִמֶּנָּה, הוּא הוּא שֶׁיָּכוֹל לְנַצֵּחַ אֶת שׂוֹנְאֵי יִשְׂרָאֵל, כִּי כָּל כֹּחוֹ שֶׁל עֲמָלֵק הוּא מֵרִפְיוֹן עֵסֶק הַתּוֹרָה, וּכְמוֹ שֶׁאָמְרוּ (בְּרֵאשִׁית רַבָּה סה, כ) 'אִם אֵין הַקּוֹל קוֹל יַעֲקֹב - אָז הַיָּדַיִם יְדֵי עֵשָׂו'. כְּשֶׁיֵּשׁ חִסָּרוֹן בְּקוֹל הַתּוֹרָה וְקוֹל הַתְּפִלָּה בְּבָתֵּי מִדְרָשׁוֹת, אָז יֵשׁ הִתְחַזְּקוּת לְעֵשָׂו וְלַעֲמָלֵק.

לָכֵן יָצָא דַּוְקָא יְהוֹשֻׁעַ לְהִלָּחֵם בַּעֲמָלֵק. וּמָה מֹשֶׁה עוֹשֶׂה בְּאוֹתוֹ הַזְּמַן? - 'וַיְהִי יָדָיו אֱמוּנָה עַד בּוֹא הַשֶּׁמֶשׁ'. וּמְפָרֵשׁ הַתַּרְגּוּם 'אֱמוּנָה' - צְלוֹתָא. עָמַד מֹשֶׁה רַבֵּנוּ בִּתְפִלָּה וּבְתַחֲנוּנִים לְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁיַּעְזֹר בַּמִּלְחָמָה. וְזֶה מַה שֶּׁשָּׁאֲלוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל (רֹאשׁ הַשָּׁנָה כט.), וְכִי יָדָיו שֶׁל מֹשֶׁה עוֹשׂוֹת מִלְחָמָה אוֹ שׁוֹבְרוֹת מִלְחָמָה? אֶלָּא לוֹמַר לְךָ, כָּל זְמַן שֶׁהָיוּ יִשְׂרָאֵל מִסְתַּכְּלִים כְּלַפֵּי מַעְלָה וּמְשַׁעְבְּדִים אֶת לִבָּם לַאֲבִיהֶם שֶׁבַּשָּׁמַיִם הָיוּ מִתְגַּבְּרִים.

זֶה הוּא צַו הַשָּׁעָה, שֶׁיִּתֵּן כָּל אֶחָד אֶת לִבּוֹ וְעֵינָיו כְּלַפֵּי מַעְלָה וְיִשְׁעְבֵּד אֶת עַצְמוֹ לַאֲבִינוּ שֶׁבַּשָּׁמַיִם. עַל כָּל אֶחָד לִתְקֹעַ אֶת הַיְדִיעָה הַזּוֹ בְּלִבּוֹ שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הוּא לְבַדּוֹ עוֹשֶׂה אֶת

כָּל הַמַּעֲשִׂים וְהוּא לְבַדּוֹ יָכוֹל לְמַגֵּר וּלְהַשְׁמִיד אֶת כָּל שׁוֹנְאֵי יִשְׂרָאֵל בְּרֶגַע אֶחָד, וְאָז אֵין אֲנַחְנוּ צְרִיכִים אֶת הַמְּחִצָּה הַזּוֹ שֶׁל הַבַּרְזֶל, אֶלָּא 'וְגָבַר יִשְׂרָאֵל'.

לָכֵן בַּזְּמַנִּים הַקָּשִׁים הָאֵלּוּ, עַל כָּל אֶחָד לָדַעַת שֶׁהַכֹּל תָּלוּי בּוֹ. אִם אָדָם תּוֹלֶה אֶת תִּקְוָתוֹ שֶׁפְּלוֹנִי יַעֲזֹר לָנוּ וְאַלְמוֹנִי יְסַיֵּעַ בְּיָדֵינוּ, אֲבוֹי לָנוּ. זוֹ הִיא הַמְּחִצָּה שֶׁל בַּרְזֶל שֶׁחוֹצֶצֶת בֵּינֵינוּ לְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. אֲבָל אִם אָדָם יִתְקַע בְּלִבּוֹ יוֹתֵר אֱמוּנָה וּבִטָּחוֹן, אִם אָדָם יִקְבַּע יוֹתֵר אֶת שִׁבְתּוֹ בְּבֵית ה' וְיִשָּׂא אֶת עֵינָיו וְיִשְׁטַח תְּפִלָּה לִפְנֵי הַבּוֹרֵא, אָז 'ה' יִלָּחֵם לָכֶם וְאַתֶּם תַּחֲרִישׁוּן'.

מֻבְטָחִים אֲנַחְנוּ בַּה' שֶׁיַּעֲזֹר לָנוּ וְיוֹשִׁיעַ אוֹתָנוּ

כָּל כַּמָּה שֶׁאָדָם יוֹסִיף לְעֵסֶק הַתּוֹרָה שֶׁלּוֹ, בֵּין הוּא לְבַדּוֹ בֵּין בְּלִמּוּד בְּצוּתָּא וּבַחֲבוּרָה, בְּכָל זְמַן שֶׁיִּהְיֶה, הֲרֵי הַהוֹסָפָה הַזּוֹ יִקָּרֶה מִכָּל יְקָר וַחֲשׁוּבָה לְאֵין עֵרוֹךְ, וּבִפְרָט בְּעֵת חֵרוּם שֶׁכָּזוֹ. וְגַם עָלֵינוּ לְהִתְחַזֵּק בְּכֹחַ שֶׁיֵּשׁ לָנוּ בַּפֶּה, בְּכֹחַ הַתְּפִלָּה. הֵן בִּתְפִלּוֹת בְּצִבּוּר, אֲבָל גַּם בִּתְפִלּוֹת הַיָּחִיד, יָכוֹל כָּל אֶחָד לְפָנוֹת לְעַצְמוֹ אֵיזֶה זְמַן בַּיּוֹם וְלַעֲמֹד לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, לוֹמַר פֶּרֶק תְּהִלִּים וְלוֹמַר, 'רִבּוֹן הָעוֹלָמִים, אֲנַחְנוּ נִמְצָאִים בְּשָׁעָה קָשָׁה, בְּשִׁעַת דֹּחַק וְסַכָּנָה, וְלִדְאֲבוֹנֵנוּ הָרַב יֵשׁ אַלְמָנוֹת וְיתוֹמִים רַבִּים, וַאֲנַחְנוּ לֹא יוֹדְעִים לְאָן אֲנַחְנוּ הוֹלְכִים, אָנָּא ה' עֲזֹר לָנוּ, חוּס וְרַחֵם עָלֵינוּ, תַּצִּיל אוֹתָנוּ'. וּכְשֶׁנִּשְׁעָבֵד אֶת לִבֵּנוּ לְאָבִינוּ שֶׁבַּשָּׁמַיִם, מֻבְטָחִים אֲנַחְנוּ שֶׁיּוֹשִׁיעַ אוֹתָנוּ, כִּי בְּרִית כְּרוּתָה בֵּינֵינוּ, וּבוֹרֵא עוֹלָם לֹא עָזַב אוֹתָנוּ וְלֹא יַעֲזֹב, 'כִּי לֹא יִטֹּשׁ ה' עַמּוֹ וְנַחֲלָתוֹ לֹא יַעֲזֹב' (תְּהִלִּים צד, יד).

וַיִּעְתַּר יִצְחָק – לִזְכּוֹת לִחְיוֹת בֶּאֱמוּנָה יְסוֹד כָּל הַתּוֹרָה

רָאִיתִי בְּמִלְתָּא חַדְתָּא (תּוֹלְדוֹת) שֶׁכָּתַב נֶאֱמָר בְּפָרָשָׁתֵנוּ (כה, כא) "וַיֶּעְתַּר יִצְחָק לַה' לְנֹכַח אִשְׁתּוֹ כִּי עֲקָרָה הִיא", יָפֶה נִדְרַשׁ פָּסוּק זֶה, לְהָבִין מִמֶּנּוּ שֹׁרֶשׁ וְיסוֹד עֲבוֹדַת ה' הוּא הָאֱמוּנָה בְּהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְנַקְדִּים תְּחִלָּה לִרְדוֹת דְּבַשׁ וְלִלְקֹט שׁוֹשַׁנִּים בַּסְּפָרִים הַקְּדוֹשִׁים. הָאֱמוּנָה יְסוֹד גָּדוֹל בַּעֲבוֹדַת ה', וּתְחִלָּתָהּ מֵאֲשֶׁר הוֹרִישׁוּ לָנוּ אֲבוֹתֵינוּ ע"ה, וְנִמְשֶׁכֶת וְעוֹמֶדֶת לָנוּ לָעַד. כְּמַאֲמַר חֵז"ל (מַכּוֹת כד.) בָּא חֲבַקּוּק וְהֶעֱמִידָן עַל אַחַת, שֶׁנֶּאֱמַר (חֲבַקּוּק ב, ד) 'וְצַדִּיק בֶּאֱמוּנָתוֹ יִחְיֶה', וְכֵן כָּתוּב (תְּהִלִּים קיט, פו) 'כָּל מִצְוֹתֶיךָ אֱמוּנָה', וּכְפִי שֶׁדָּרַשׁ אוֹר שִׂבְעַת הַיָּמִים מָרָן הַבַּעַל שֵׁם טוֹב הַקָּדוֹשׁ ע"ה, שֶׁיְּסוֹד כָּל מִצְוֹות הַתּוֹרָה תְּלוּיִים בְּמִצְוַת הָאֱמוּנָה, כִּי כַּאֲשֶׁר מַאֲמִין יַגִּיעַ מִכָּךְ לִתְפִלָּה, לְקִיּוּם הַמִּצְוֹות וּלְלִמּוּד הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה.

אַף אִם אֵין אָנוּ מְתֻקָּנִים כָּל כָּךְ בְּמִצְוֹות, מִכָּל מָקוֹם, הָאָדָם אִם יְסוֹד הָאֱמוּנָה חָזָק בְּקִרְבּוֹ, בְּיכָלְתּוֹ לְהִתְגַּבֵּר וּלְהִתְחַזֵּק וְלִבְנוֹת בְּנָיְנוֹ כְּבָרְאשׁוֹנָה. כְּדִבְרֵי חֵז"ל (שיהש"ר פ"א לה) עַל הַפָּסוּק בְּשִׁיר הַשִּׁירִים (א, ה) 'שְׁחוֹרָה אֲנִי וְנָאוָה בְּנוֹת יְרוּשָׁלָם כְּאָהֳלֵי קֵדָר כִּירִיעוֹת שְׁלֹמֹה' - 'שְׁחוֹרָה אֲנִי' בְּמַעֲשַׂי, 'וְנָאוָה' בְּמַעֲשֶׂה אֲבוֹתַי. 'מַעֲשֶׂה אֲבוֹתַי' הַכַּוָּנָה לֶאֱמוּנַת יִשְׂרָאֵל הַמְּשֻׁרָּשֶׁת בְּיָדָם מֵהָאָבוֹת הַקְּדוֹשִׁים, וְאַף אִם לֹא זָכִינוּ וּשְׁחוֹרִים אָנוּ בְּמַעֲשֵׂינוּ, מִכָּל מָקוֹם מִתְנָאִים אָנוּ בֶּאֱמוּנַת ה' כַּאֲבוֹתֵינוּ.

כְּמוֹ כֵן רוֹאִים אָנוּ בְּדִבְרֵי קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ הַבַּעַל שֵׁם טוֹב הַקָּדוֹשׁ ע"ה שֶׁהָיָה רָגִיל לוֹמַר שֶׁמַּנִּיחַ הוּא כָּל חָכְמָתוֹ וּתְבוּנָתוֹ כְּדֵי לְהַאֲמִין בַּה' בֶּאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה וּתְמִימָה, וַאֲפִלּוּ שֶׁכָּתוּב (מִשְׁלֵי יד, טו) 'פֶּתִי יַאֲמִין לְכָל דָּבָר', מִכָּל מָקוֹם אֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ לִהְיוֹת פֶּתִי שֶׁכֵּן כָּתוּב (תְּהִלִּים קטז, ו) 'שֹׁמֵר פְּתָאִים ה'', וּמִן הַשָּׁמַיִם יִשְׁמְרוּ עָלָיו שֶׁלֹּא יִכָּשֵׁל מֵחֻמַּת אֱמוּנָתוֹ.

וּכְפִי הִתְחַזְּקוּת הָאָדָם בֶּאֱמוּנָה בַּה' כָּךְ זוֹכֶה לְהִתְגַּלּוּת מַרְאוֹת אֱלֹקִים, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב אֵצֶל יְחֶזְקֵאל הַנָּבִיא (יְחֶזְקֵאל א, א) **'נִפְתְּחוּ הַשָּׁמַיִם וָאֶרְאֶה מַרְאוֹת אֱלֹהִים'** רָאשֵׁי תֵּבוֹת **'אֱמוּנָה'**, שֶׁאַף שֶׁהָיָה בְּגָלוּת בָּבֶל וְאֵין הַשְׁכִינָה שׁוֹרָה בְּחוּץ

לָאָרֶץ, מִכָּל מָקוֹם בְּכֹחַ הָאֱמוּנָה זָכָה לְהַמְשִׁיךְ הִתְגַּלּוּת מַרְאוֹת נְבוּאָה.

תְּפִלָּה שֶׁנִּזְכֶּה לֶאֱמוּנָה וּבִטָּחוֹן בַּה'

וְלָבוֹא לְמִדַּת הָאֱמוּנָה צָרִיךְ לְסִיּוּעַ מִן הַשָּׁמַיִם לִזְכּוֹת בָּהּ, וְתָמִיד תִּהְיֶה תְּפִלַּת הָאָדָם שֶׁיַּעַזְרֵהוּ ה' יִתְבָּרַךְ לָתֵת בּוֹ מִבְטַחוֹ בְּכָל תַּהֲלוּכוֹתָיו בָּעוֹלָם, כְּמוֹ שֶׁאָמַר דָּוִד הַמֶּלֶךְ ע"ה 'ה' רוֹעִי לֹא אֶחְסָר' (תְּהִלִּים כג, א), וּפֵרַשׁ הרה"ק מִלִּינְסְק זלה"ה אָבִיו שֶׁל הרה"ק רַבִּי נַפְתָּלִי מֵרוּפְשִׁיץ ע"ה, שֶׁהָיָה דָּוִד הַמֶּלֶךְ מִתְפַּלֵּל שֶׁתָּמִיד לֹא תֶּחְסַר לוֹ אֱמוּנָה זוֹ שֶׁה' הוּא הָרוֹעֶה אוֹתוֹ מֵעוֹדוֹ, וְזֶהוּ 'ה' רוֹעִי' הַיְנוּ הַיְדִיעָה הַזֹּאת לְעוֹלָם 'לֹא אֶחְסָר', שֶׁלֹּא תֶּחְסַר מִמֶּנּוּ הָאֱמוּנָה בְּהַשֵּׁי"ת הָרוֹעֶה וּמַנְהִיג אֶת הָאָדָם בְּכָל דְּבָרָיו.

וְעַל דֶּרֶךְ זוֹ פֵּרֵשׁ בּוֹ בַּזֶּרַע קֹדֶשׁ (תּוֹלְדוֹת ד"ה וְעוֹד י"ל וַיֶּעְתַּר הד') אֶת הַפָּסוּק בְּפָרָשָׁתֵנוּ: 'וַיֶּעְתַּר יִצְחָק לַה' לְנֹכַח אִשְׁתּוֹ', שֶׁכָּל יָמָיו הָיָה יִצְחָק מִתְפַּלֵּל יִצְחָק לַה', וּמָה הָיְתָה תְּפִלָּתוֹ, 'לַה' לְנֹכַח אִשְׁתּוֹ', 'אִשְׁתּוֹ' הִיא כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, וְעַל דָּבָר זֶה בִּקֵּשׁ יִצְחָק אָבִינוּ ע"ה שֶׁיִּהְיֶה ה' תָּמִיד לִנְכַח עֵינֵי כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, שֶׁבְּכָל עֵת וּבְכָל זְמַן יִפְנוּ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל לִנְכַח ה' יִתְבָּרַךְ, לָדַעַת שֶׁהַכֹּל בָּא מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ לָעַד. וּבִתְפִלָּתוֹ פָּעַל שֶׁיּוּכַל כָּל אִישׁ מִזַּרְעוֹ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, לְהִתְחַזֵּק וּלְהַחֲזִיק עַצְמוֹ בֶּאֱמוּנַת אוֹמֶן, וּבְוַדַּאי כַּאֲשֶׁר מִתְחַנֵּן הָאָדָם עַל כָּךְ בְּכָל לִבּוֹ שֶׁיִּזְכֶּה לִחְיוֹת בְּצֵל אֱמוּנַת ה', לִחְיוֹת חַיִּים עִלָּאִיִּים שֶׁל הִסְתַּכְּלוּת מְרוֹמֶמֶת בְּכָל צַעַד וְשַׁעַל, הֲרֵי שֶׁמִּצְטָרֶפֶת תְּפִלָּתוֹ לִתְפִלַּת יִצְחָק אָבִינוּ ע"ה וְהוּא הַמְסַיֵּעַ שֶׁתִּתְקַבֵּל לְרַחֲמִים וּלְרָצוֹן.

הָאָרַת יָמִים הַטּוֹבִים לִימֵי הֶסְתֵּר

נֶאֱמַר בְּפָרָשָׁתֵנוּ (כז, א) "וַיְהִי כִּי זָקֵן יִצְחָק וַתִּכְהֶיןָ עֵינָיו מֵרְאוֹת" לְכָל אָדָם יֵשׁ זְמַנֵּי הִתְעַלּוּת בַּעֲבוֹדַת ה', וְאֵין לְךָ אָדָם שֶׁאֵין לוֹ שָׁעָה (אָבוֹת פ"ד מ"ג), כְּלוֹמַר, אֵין לְךָ אָדָם שֶׁאֵין לוֹ שָׁעָה שֶׁל הִתְרוֹמְמוּת וְהִתְגַּלּוּת הַקְּדֻשָּׁה, אַךְ מִכָּל מָקוֹם לֹא יִמָּלֵט גַּם כֵּן שֶׁתָּבוֹא לוֹ שְׁעַת יְרִידָה. וַעֲבוֹדַת הָאָדָם לִקְבֹּעַ בְּלִבּוֹ הָאָרַת הַזְּמַנִּים הַטּוֹבִים גַּם לְהַבָּא, כְּדֵי שֶׁיָּאִירוּ לוֹ אֶת הַדֶּרֶךְ גַּם בִּזְמַנֵּי הַסֵּתֶר וְחֹשֶׁךְ שֶׁבְּאֶמְצָעוּתָם יוּכַל לְהַחֲזִיק מַעֲמָד וְלִזְכֹּר שֶׁגַּם אִם בָּרֶגַע זֶה אֵינוֹ מַרְגִּישׁ אֶת הַקְּדֻשָּׁה, הֲרֵי שֶׁהִיא קַיֶּמֶת בְּסִתְרֵי לִבּוֹ כְּיָתֵד שֶׁלֹּא תִּמּוֹט.

לְמוּד גָּדוֹל לָזֶה יֵשׁ לִלְמֹד מִיִּצְחָק אָבִינוּ ע"ה שֶׁכָּהוּ עֵינָיו לְעֵת זִקְנָתוֹ, וְלִכְאוֹרָה, מַדּוּעַ לֹא הִתְפַּלֵּל יִצְחָק שֶׁיַּחֲזִיר לוֹ ה' יִתְבָּרַךְ אֶת מְאוֹר עֵינָיו, הֲיִפָּלֵא מֵה' דָּבָר. וּבִפְרָט שֶׁעַל יְדֵי זֶה יִהְיֶה מְחֻיָּב בְּמִצְוֹת בִּבְחִינַת מְצָוֶה וְעוֹשֶׂה שֶׁלֹּא כְּסוּמָא שֶׁיֵּשׁ אוֹמְרִים שֶׁפְּטוּר מִמִּצְוֹת עֲשֵׂה (קִדּוּשִׁין לא.), אֶלָּא בֶּאוּר הַדָּבָר הוּא, שֶׁחֶלְשַׁת עֵינָיו שֶׁל יִצְחָק הֲלֹא בָּאָה לוֹ מֵחֲמַת מְסִירוּת נַפְשׁוֹ בְּשָׁעָה שֶׁנֶּעֱקַד עַל גַּבֵּי הַמִּזְבֵּחַ שֶׁבְּשָׁעָה שֶׁנֶּעֱקַד בָּכוּ מַלְאֲכֵי מַעְלָה וְנָשְׁרוּ דִּמְעוֹת עֵינֵיהֶם וּבְשֶׁל כָּךְ כָּהוּ עֵינָיו לְעֵת זִקְנָתוֹ, וּבִקֵּשׁ יִצְחָק לִשְׁמֹר בְּקִרְבּוֹ אֶת הָרֹשֶׁם הַקָּדוֹשׁ שֶׁל מְסִירוּת נַפְשׁוֹ, וְנוֹחַ הָיָה לוֹ בְּחֶלְשַׁת עֵינָיו שֶׁיִּהְיֶה לוֹ מַזְכֶּרֶת מִשְּׁעַת הָעֲקֵדָה. וּבְאֶמְצָעוּת זִכָּרוֹן קָדוֹשׁ זֶה יְעוֹרֵר נַפְשׁוֹ בְּכָל עֵת גַּם בִּזְמַנֵּי הֶסְתֵּר.

כָּךְ מָצִינוּ גַּם בְּשַׁעֲרֵי הָעֲזָרָה, שֶׁבְּעוֹד כָּל הַשְּׁעָרִים הָיוּ מְצֻפִּים זָהָב, שַׁעַר נִיקָנוֹר הָיָה מְצֻפֶּה נְחֹשֶׁת. וְהַטַּעַם שֶׁלֹּא צִפּוּ גַּם אוֹתוֹ בְּזָהָב - כְּדֵי לִזְכֹּר אֶת הַנִּסִּים שֶׁנַּעֲשׂוּ לְנִיקָנוֹר בַּהֲבָאַת הַדְּלָתוֹת. וְיֵשׁ לְהוֹסִיף וְלוֹמַר בָּזֶה, שֶׁמִּלְבַד שֶׁסִּמְלוּ הַדְּלָתוֹת אֶת הַנֵּס שֶׁנַּעֲשָׂה בָּהֶם, סִמְלוּ גַּם אֶת מְסִירוּת הַנֶּפֶשׁ שֶׁל נִיקָנוֹר שֶׁבְּשֶׁלָּהּ נַעֲשָׂה לוֹ נֵס, שֶׁכֵּן דְּלָתוֹת אֵלּוּ הוּבְאוּ לְבֵית הַמִּקְדָּשׁ בִּמְסִירוּת נַפְשׁוֹ שֶׁל נִיקָנוֹר, וּלְזֵכֶר מְסִירוּת נַפְשׁוֹ הִשְׁאִירוּ אֶת הַשַּׁעַר כְּפִי שֶׁהוּא, כְּדֵי לְהַזְכִּיר לְדוֹרוֹת מַה רַב כֹּחָהּ שֶׁל מְסִירוּת נֶפֶשׁ לַעֲבוֹדַת ה'.

גַּם בְּשָׁעָה שֶׁנַּעֲשִׂים לָנוּ נִסִּים מִמָּרוֹם מָטָל עָלֵינוּ לַעֲשׂוֹת זֵכֶר לְנִפְלְאוֹת ה' עִמָּנוּ, וּבְכָךְ לִקְבֹּעַ בְּתוֹכֵנוּ אֶת הָאֱמוּנָה בַּה' וְלִזְכֹּר אֶת אַהֲבָתוֹ אֵלֵינוּ, כְּשֶׁנִּזְכֹּר אֶת הַנְהָגָתוֹ הַנִּסִּית עִמָּנוּ, וּבְכָךְ נִזְכֶּה

לְעוֹרֵר אֶת הַנְּהָגַת נְסֵי ה' עִמָּנוּ גַּם לְהַבָּא, וּכְמוֹ שֶׁכָּתַב הָרַמְבַּ"ן ע"ה (שְׁמוֹת ד, י) עַל מֹשֶׁה רַבֵּנוּ ע"ה שֶׁהָיָה כְּבַד פֶּה וּכְבַד לָשׁוֹן, וְלֹא הִפְצִיר בִּתְפִלָּה שֶׁיְּרַפֵּא דִּבּוּרוֹ וְתָסוּר מִמֶּנּוּ כְּבִדוּת הַפֶּה. וּבֵאוּר הַדָּבָר, כִּי הַכְּבִדוּת בָּאָה לְמֹשֶׁה מִתּוֹךְ מַעֲשֶׂה נֵס שֶׁהָיָה עִמּוֹ בִּהְיוֹתוֹ יֶלֶד קָטָן אֵצֶל פַּרְעֹה, וְכֵינָן שֶׁכֵּן, רָצָה לְהַשְׁאִיר אֶת זֵכֶר אוֹתוֹ הַנֵּס עִמּוֹ לְתָמִיד, לְפִיכָךְ נוֹחַ הָיָה לוֹ לְהִשָּׁאֵר כְּבַד פֶּה וְלָשׁוֹן כְּדֵי לִזְכֹּר תָּמִיד אֶת חֶסֶד ה' עִמּוֹ.

עֵסֶק הַתּוֹרָה בְּכָל מָצָב שֶׁנִּמְצָא הָאָדָם

נֶאֱמַר בְּפָרָשָׁתֵנוּ (כז ו-יג) "וְעַתָּה בְנִי שְׁמַע בְּקוֹלִי לַאֲשֶׁר אֲנִי מְצַוֶּה אוֹתָךְ, לֶךְ נָא אֶל הַצֹּאן וְקַח לִי מִשָּׁם שְׁנֵי גְדָיֵי עִזִּים טוֹבִים וְאֶעֱשֶׂה אֹתָם מַטְעַמִּים לְאָבִיךָ כַּאֲשֶׁר אָהֵב, וְהֵבֵאתָ לְאָבִיךָ וְאָכַל בַּעֲבֻר אֲשֶׁר יְבָרֶכְךָ לִפְנֵי מוֹתוֹ, וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֶל רִבְקָה אִמּוֹ הֵן עֵשָׂו אָחִי אִישׁ שָׂעִיר וְאָנֹכִי אִישׁ חָלָק, אוּלַי יְמֻשֵּׁנִי אָבִי וְהָיִיתִי בְעֵינָיו כִּמְתַעְתֵּעַ וְהֵבֵאתִי עָלַי קְלָלָה וְלֹא בְרָכָה, וַתֹּאמֶר לוֹ אִמּוֹ עָלַי קִלְלָתְךָ בְּנִי אַךְ שְׁמַע בְּקוֹלִי וְלֶךְ קַח לִי" כְּדֵי לְהָבִין מַה עָמְקוּ דִּבּוּרֵי רִבְקָה אִמֵּנוּ ע"ה לְיַעֲקֹב בְּנָהּ ע"ה, יֵשׁ לָנוּ לְהַקְדִּים וּלְבָאֵר מַה שֶּׁאוֹמְרִים: אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, אַשְׁרֵי מִי שֶׁעָמְלוֹ בַּתּוֹרָה וְעוֹשֶׂה נַחַת רוּחַ לְיוֹצְרוֹ. גָּדֵל בְּשֵׁם טוֹב וְנִפְטַר בְּשֵׁם טוֹב מִן הָעוֹלָם, וְעָלָיו אָמַר שְׁלֹמֹה בְּחָכְמָתוֹ (קֹהֶלֶת ז, א) 'טוֹב שֵׁם מִשֶּׁמֶן טוֹב וְיוֹם הַמָּוֶת מִיּוֹם הִוָּלְדוֹ'. לְמַד תּוֹרָה הַרְבֵּה וְיִתְּנוּ לְךָ שָׂכָר הַרְבֵּה, וְדַע מַתַּן שְׂכָרָם שֶׁל צַדִּיקִים לָעָתִיד לָבוֹא.

וְיֵשׁ לְהַקְשׁוֹת, מַה הוּא שֶׁאָמַר 'עָמְלוֹ בַּתּוֹרָה', הֲוֵי לֵיהּ לְמֵימַר 'שֶׁעָמַל בַּתּוֹרָה'. וְעוֹד, לְמַאי נָפְקָא מִינָּהּ שֶׁהִינּוּ 'גָּדֵל בְּשֵׁם טוֹב', הֲרֵי הָעִקָּר וְהַתַּכְלִית שֶׁיִּהְיֶה נִפְטָר מִן הָעוֹלָם בְּשֵׁם טוֹב, שֶׁאִם יִהְיֶה גָּדֵל בְּשֵׁם טוֹב וְלֹא יִשָּׁאֵר בְּכָךְ, הֲלֹא יַפְסִיד דַּרְגָּתוֹ. וְגַם, מַה בָּא לוֹמַר 'לְמַד תּוֹרָה הַרְבֵּה וְיִתְּנוּ לְךָ שָׂכָר הַרְבֵּה', הֲלֹא הוּא דָּבָר בָּרוּר שֶׁכַּאֲשֶׁר יִלְמַד תּוֹרָה הַרְבֵּה יְקַבֵּל שָׂכָר הַרְבֵּה. וְכֵן מַה בָּא לְלַמֵּד בְּאָמְרוֹ לְאַחַר מִכֵּן 'וְדַע מַתַּן שְׂכָרָם שֶׁל צַדִּיקִים לָעָתִיד לָבוֹא'.

וְאֶפְשָׁר לְהָבִין הַדְּבָרִים בְּהַקְדֵּם מַאֲמַר חֲזַ"ל (שַׁבָּת לו:) עַל הַפָּסוּק (קֹהֶלֶת א, ג) 'מַה יִּתְרוֹן לָאָדָם בְּכָל עֲמָלוֹ שֶׁיַּעֲמֹל תַּחַת הַשָּׁמֶשׁ, וְדָרְשׁוּ 'תַּחַת הַשָּׁמֶשׁ הוּא דְּאִין לוֹ, קוֹדֶם שֶׁמָּשׁ יֵשׁ לוֹ', וּכְפִי שֶׁפֵּרַשׁ רַשִׁ"י: אִם יַעֲמֹל בַּתּוֹרָה שֶׁקְּדָמָה לַשֶּׁמֶשׁ, יֵשׁ יִתְרוֹן. כְּלוֹמַר, בְּכָל עָמָל שֶׁיַּעֲמֹל בָּעוֹלָם הַזֶּה בַּדְּבָרִים הַגַּשְׁמִיִּים אֵין לוֹ יִתְרוֹן וְשָׂכָר עַל עָצֶם הֶעָמָל, וְרַק אִם יָנִיב עֲמָלוֹ תּוֹצָאָה יְקַבֵּל שָׂכָר עַל הַתּוֹצָאָה. לְמָשָׁל חַיָּט, אִם יַשְׁלִים אֶת תְּפִירָתוֹ שֶׁל הַבֶּגֶד יְקַבֵּל שָׂכָר, אַךְ אִם לֹא יְסַיֵּם מֵחֲמַת כָּל סִבָּה שֶׁהִיא, וְיָבוֹא וְיֹאמַר לַלָּקוֹחַ, הֲרֵי עָמַלְתִּי דַּי וְהוֹתַר, שַׁלֵּם לִי שְׂכָרִי עַל עֲמָלִי. וַדַּאי כִּי זֶה הָאִישׁ לְשׁוֹטֶה יֵחָשֵׁב, כִּי מַה עִנְיָנוֹ שֶׁל הַלָּקוֹחַ לַעֲמַל הַחַיָּט. הֲלֹא הִזְמִין בֶּגֶד, וְרַק אִם יְקַבֵּל בֶּגֶד כִּרְצוֹנוֹ יְשַׁלֵּם עָלָיו. אֲבָל בְּעָמָל בַּדְּבָרִים רוּחָנִיִּים שֶׁהֵם מֵעַל הַשָּׁמֶשׁ - יֵשׁ יִתְרוֹן וְשָׂכָר גַּם עַל עֶצֶם הֶעָמָל.

וּבְכֹלַל הַשָּׂכָר עַל הֶעָמָל בִּלְבַד נִכְלָל גַּם הַלּוֹמֵד שֶׁלֹּא לִשְׁמָהּ, שֶׁאַף שֶׁבְּעֶצֶם לֹא לָמַד כְּפִי הַנִּדְרָשׁ מִמֶּנּוּ, כִּי תַּכְלִית לִמּוּד הַתּוֹרָה מִתְקַיֵּם רַק אִם עוֹסֵק בָּהּ לִשְׁמָהּ, בְּכָל זֹאת מְקַבֵּל שָׂכָר עַל הֶעָמָל שֶׁעָמַל בַּתּוֹרָה. דְּהִנֵּה אָמְרוּ חֲזַ"ל (פְּסָחִים נ:) 'לְעוֹלָם יַעֲסֹק אָדָם בְּתוֹרָה וּבְמִצְוֹת אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא לִשְׁמָהּ, שֶׁמִּתּוֹךְ שֶׁלֹּא לִשְׁמָהּ בָּא לִשְׁמָהּ'. וְהוּא חֶסֶד הַבּוֹרֵא יִתְעַלֶּה עָלֵינוּ עִם קְרוֹבוֹ. כִּי הָאָדָם בִּתְחִלַּת דַּרְכּוֹ עֲדַיִן אֵינוֹ מֵבִין עֵרֶךְ הַתּוֹרָה וַחֲשִׁיבוּתָהּ, וּמִמֵּילָא אֵינוֹ יָכוֹל לִלְמֹד תּוֹרָה כָּרָאוּי לְשֵׁם שָׁמַיִם, וְלָכֵן נִתְּנָה הָרְשׁוּת לַעֲסֹק בַּתּוֹרָה שֶׁלֹּא לִשְׁמָהּ, וְעַל יְדֵי שֶׁלּוֹמֵד שֶׁלֹּא לִשְׁמָהּ מַגִּיעַ לִדְבֵקוּת בְּנוֹתֵן הַתּוֹרָה, שֶׁהֲרֵי יָדוּעַ כִּי כֹּחַ הַפּוֹעֵל בַּנִּפְעָל (מו"נ ח"ב פ"ד), וְעַל כֵּן אַף אִם כַּוָּנָתוֹ שֶׁלֹּא לִשְׁמָהּ כְּדֵי לְהִתְפָּאֵר וּלְהִקָּרֵא רַבִּי אוֹ לִשְׁאָר הֲנָאוֹת עַצְמִיּוֹת, אַךְ מֵאַחַר שֶׁבְּכָל אֵלּוּ נִמְצָא כֹּחַ הַפּוֹעֵל שֶׁהוּא הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמֹחֵיָּה וּמְהַוֶּה כָּל

הַבְּרִיאָה בְּכָל רֶגַע, יָכוֹל אַף בִּלְמוּד שֶׁלֹּא לִשְׁמָהּ לִמְצֹא אֶת חִיּוּת הַבּוֹרֵא וּלְהִתְעוֹרֵר לִלְמֹד לִשְׁמָהּ.

הַדֶּרֶךְ לִלְמוּד הַתּוֹרָה

יֶתֶר עַל כֵּן פֵּרְשׁוּ צַדִּיקִים בְּדִיּוּק דִּבְרֵי הַגְּמָרָא 'לְעוֹלָם יַעֲסֹק וְכוּ' שֶׁלֹּא לִשְׁמָהּ', שֶׁבָּאוּ חֲזַ"ל לְלַמְּדֵנוּ שֶׁאֵינוֹ עִנְיָן שֶׁל דִּיעֲבַד, שֶׁאִם אֵין בִּיכָלְתּוֹ לַעֲסֹק לִשְׁמָהּ - יַעֲסֹק שֶׁלֹּא לִשְׁמָהּ, אֶלָּא כָּךְ הִיא הַדֶּרֶךְ מִלְּכַתְּחִלָּה בִּלְמוּד הַתּוֹרָה, שֶׁרַק כַּאֲשֶׁר יַעֲסֹק בָּהּ שֶׁלֹּא לִשְׁמָהּ יוּכַל לָבוֹא לִלְמוּד לִשְׁמָהּ.

וְהַסִּבָּה לְכָךְ הֲרֵי הִיא כִּבְאוּרוֹ שֶׁל הַבַּעַל שֵׁם טוֹב ע"ה (תּוֹלְדוֹת יַעֲקֹב יוֹסֵף חֻקַּת ד"ה שָׁם בַּפָּסוּק וַיִּשְׁלַח) בְּדִבְרֵי דָּוִד הַמֶּלֶךְ ע"ה (תְּהִלִּים קיט, נט) 'חִשַּׁבְתִּי דְרָכַי וָאָשִׁיבָה רַגְלַי אֶל עֵדוֹתֶיךָ', וּבַמִּדְרָשׁ (ויק"ר לה, א) 'אָמַר דָּוִד, רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם בְּכָל יוֹם הָיִיתִי מְחַשֵּׁב לְמָקוֹם פְּלוֹנִי אֲנִי הוֹלֵךְ וְכוּ', וְהָיוּ רַגְלַי מְבִיאוֹת אוֹתִי לְבָתֵּי כְנֵסִיּוֹת וּלְבָתֵּי מִדְרָשׁוֹת', וְקָשֶׁה לְהָבִין, לְשֵׁם מָה בְּכָל יוֹם וְיוֹם רָצָה דָּוִד הַמֶּלֶךְ לָלֶכֶת לִמְקוֹמוֹת אֲחֵרִים וְרַק לְפִי שֶׁרַגְלָיו הוֹלִיכוּהוּ לְבֵית הַמִּדְרָשׁ נַעֲנָה לָהֶם, הֲרֵי דָּוִד הַמֶּלֶךְ הָיָה עוֹסֵק בַּתּוֹרָה בְּכָל יוֹם וְאָהַב אֶת הַתּוֹרָה אַהֲבָה עֲצוּמָה, כְּפִי שֶׁנִּכָּר מִסֵּפֶר הַתְּהִלִּים שֶׁלּוֹ וּבְעִקָּר בְּבִטּוּיוֹ שֶׁבְּפֶרֶק קי"ט כְּמוֹ 'טוֹב לִי תּוֹרַת פִּיךָ מֵאַלְפֵי זָהָב וָכָסֶף', 'מָה אָהַבְתִּי תוֹרָתֶךָ', 'שָׂשׂ אָנֹכִי עַל אִמְרָתֶךָ כְּמוֹצֵא שָׁלָל רָב' וְעוֹד רַבִּים כַּיּוֹצֵא בָּהֶם, וְכִי לֹא רָצָה בְּעַצְמוֹ לָלֶכֶת לְבֵית הַמִּדְרָשׁ וּלְבֵית הַכְּנֶסֶת.

פֵּרֵשׁ הַבַּעַשַׁ"ט ע"ה שֶׁבְּכַוָּנָה תְּחִלָּה הָיְתָה דַּרְכּוֹ שֶׁל דָּוִד לָלֶכֶת לְמָקוֹם אַחֵר, שֶׁיֵּדַע שֶׁרַק בְּדֶרֶךְ זוֹ יָבוֹא אָכֵן לְבֵית הַמִּדְרָשׁ, 'כִּי אִם יִרְצֶה לָקוּם חֲצוֹת לַיְלָה רַק לְשֵׁם שָׁמַיִם לִלְמֹד, יִתְגָּרֶה בּוֹ יֵצֶר הָרַע, לְכָךְ עֵצָה יְעוּצָה שֶׁיִּתְעוֹרֵר לְדַבֵּר לַעֲסֹק בִּצְרָכָיו וּדְרָכָיו שֶׁיֵּשׁ בּוֹ שַׂיָּכוּת אֶל הַיֵּצֶר הָרַע, וְאַחַר כָּךְ 'וָאָשִׁיבָה רַגְלַי אֶל עֵדוֹתֶיךָ', וְכַיּוֹצֵא בָּזֶה בִּשְׁאָר עִנְיָנִים'. עכל"ק. מַמְשִׁיךְ תַּלְמִידוֹ בַּעַל תּוֹלְדוֹת יַעֲקֹב יוֹסֵף ע"ה, שֶׁלְּפִיכָךְ אָמְרוּ חֲזַ"ל שֶׁיַּעֲסֹק בַּתּוֹרָה וּבְמִצְוֹת שֶׁלֹּא לִשְׁמָהּ, שֶׁכֵּן אִם יְנַסֶּה בַּתְּחִלָּה לִלְמֹד לִשְׁמָהּ יַעֲמֹד כְּנֶגְדּוֹ הַיֵּצֶר הָרַע בְּכָל כֹּחוֹ וְיִמְנָעֵהוּ מִכָּךְ. רַק כַּאֲשֶׁר יַעֲסֹק שֶׁלֹּא לִשְׁמָהּ יוּכַל לָבוֹא אַחַר כָּךְ לִלְמֹד וְלַעֲשׂוֹת לִשְׁמָהּ.

עוֹד יֵשׁ לוֹ לָאָדָם לָדַעַת, כִּי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא חָפֵץ וּמִשְׁתּוֹקֵק שֶׁיַּעֲסֹק בַּתּוֹרָה אֲפִלּוּ שֶׁלֹּא לִשְׁמָהּ, וְאַף מִלְּמוּד כָּזֶה עוֹלֶה נַחַת רוּחַ לְפָנָיו. כְּפִי שֶׁדָּרַשׁ הרה"ק רַבִּי נַפְתָּלִי מֵרוּפְשִׁיץ ע"ה בְּסִפְרוֹ הַקָּדוֹשׁ זֶרַע קֹדֶשׁ בְּעֹמֶק דִּבְרֵי רִבְקָה ע"ה לְיַעֲקֹב בְּנָהּ (ד"ה אוּלַי) וְאֵלּוּ דְּבָרָיו: 'אוּלַי יְמֻשֶּׁנִּי אָבִי'. יֵשׁ לִרְמֹז בְּכָאן שֶׁיִּלְמַד אָדָם תּוֹרָה אֲפִלּוּ שֶׁלֹּא לִשְׁמָהּ כְּמַאֲמָרָם ז"ל. כִּי הַתּוֹרָה וְהַמִּצְוֹת הֵם מַטְעַמִּים כְּבְיָכוֹל לְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֲבִינוּ שֶׁבַּשָּׁמַיִם. וְזֶהוּ שֶׁנֶּאֱמַר (פְּסוּקִים ט-י) 'מַטְעַמִּים לְאָבִיךָ כַּאֲשֶׁר אָהֵב כוּ' בַּעֲבוּר אֲשֶׁר יְבָרֶכְךָ כוּ', אַף שֶׁיִּהְיֶה הַדָּבָר בְּשֶׁקֶר כְּמוֹ שֶׁהָיָה כָּאן הָעִנְיָן בְּשֶׁקֶר, כֵּיוָן שֶׁכַּוָּנַת יִצְחָק הָיָה לְבָרֵךְ אֶת עֵשָׂו וְיַעֲקֹב לְקָחָם בְּעָרְמָה, כֵּן יִלְמַד אֲפִלּוּ שֶׁלִּבּוֹ עֲדַיִן מָלֵא עַרְמִימוּת, וְלֹא בָּא עֲדַיִן אֶל הָאֱמֶת הַבָּרוּר.

וְאָמַר 'אוּלַי יְמֻשֶּׁנִּי', עַל דֶּרֶךְ שֶׁפֵּרֵשׁ הָרַב מִלּוּבְלִין [הרה"ק הַחוֹזֶה מִלּוּבְלִין ע"ה] מַה שֶּׁאָמְרוּ חֲזַ"ל (עֲרוּבִין יג ע"ב) 'יְמַשְׁמֵשׁ בְּמַעֲשָׂיו כוּ' וְאָמְרִי לָהּ יְפַשְׁפֵּשׁ כוּ', פֵּרוּשׁ שֶׁיְּמַשְׁמֵשׁ, אֲפִלּוּ בְּמַעֲשָׂיו הַטּוֹבִים, וִימַשְׁמֵשׁ בָּהֶם אִם נַעֲשׂוּ בְּלֹא פְּנִיּוֹת, וְאִם נַעֲשׂוּ עַל צַד הַיּוֹתֵר טוֹב, עַל דֶּרֶךְ שֶׁהָאָדָם מְמַשְׁמֵשׁ בֶּגֶד מָשִׁי אִם הוּא טוֹב מְאֹד אִם לֹא, וְזֶהוּ שֶׁנֶּאֱמַר 'אוּלַי יְמֻשֵּׁנִי' אָבִי שֶׁבַּשָּׁמַיִם, וְיִרְאֶה שֶׁהַלִּמּוּד וְהַמִּצְוֹת בְּשֶׁקֶר, 'וְהֵבֵאתִי' ח"ו 'עָלַי קְלָלָה'. וְהֵשִׁיבָה 'עָלַי כוּ' וְלָךְ קַח לִי', כִּי יִלְמַד אֲפִלּוּ שֶׁלֹּא לִשְׁמָהּ, וְקוּב"ה חָדֵי בְּפִלְפּוּלָא דְּאוֹרַיְתָא, וְלוֹקֵחַ בִּגְדֵי עֵשָׂו הַחֲמֻדוֹת, שֶׁלּוֹמֵד בְּחָכְמָה וְתַאֲוָה שֶׁיִּקְרָא רַב.

עִקַּר הַבְּרָכָה לִהְיוֹת דְּבוּקִים לַנּוֹתֵן

נֶאֱמַר בְּפָרָשָׁתֵנוּ (כז, כח) 'וְיִתֶּן לְךָ הָאֱלֹקִים מִטַּל הַשָּׁמַיִם וּמִשְׁמַנֵּי הָאָרֶץ רֹב דָּגָן וְתִירוֹשׁ' נִרְאֶה שֶׁמִּקְרָא זֶה נִתָּן לְהִדָּרֵשׁ בּוֹ הַדְּרָכִים לְהַשָּׂגַת

בִּרְכַּת ה' 'מְטַל הַשָּׁמַיִם וּמִשְׁמַנֵּי הָאָרֶץ'. דְּהִנֵּה דָּרְשׁוּ חֲזַ"ל (ב"ר סו, ג) 'וְיִתֶּן לְךָ' יִתֵּן וַיַּחֲזוֹר וְיִתֵּן. וּכְבָר הִקְשׁוּ מַה הַבְּרָכָה שֶׁיִּצְטָרֵךְ הָאָדָם לִנְתִינָה מְחֻדֶּשֶׁת וְלֹא תַּסְפִּיק הַנְּתִינָה הָרִאשׁוֹנָה, וּבְיוֹתֵר קָשֶׁה שֶׁהֲרֵי זוֹהִי בִּרְכַּת יִצְחָק לְבְנוֹ וּמַדּוּעַ אֲפוּא לֹא בֵּרְכוֹ בְּשֶׁפַע בִּלְתִּי מֻגְבָּל.

עַל פִּי דִּבְרֵי הרה"ק רַבִּי שִׂמְחָה בּוּנָם מִפְּרִשִׁיסְחָא ע"ה נָבוֹאָה שְׁעָרִים לְהָבִין, שֶׁבֵּאֵר מַהִי קִלְלַת הַנָּחָשׁ 'וְעָפָר תֹּאכַל כָּל יְמֵי חַיֶּיךָ' (בְּרֵאשִׁית ג, יד) לְכְאוֹרָה נִרְאֶה הַדָּבָר כִּבְרָכָה, שֶׁכֵּן לֹא יִצְטָרֵךְ לָתוּר אַחַר מְזוֹנוֹתָיו וְיִהְיוּ מְצוּיִים לוֹ בְּכָל מָקוֹם וּבְלֹא טִרְחָה. אֶלָּא קִלְלָתוֹ שֶׁל הַנָּחָשׁ הִיא, כְּאָדָם הָאוֹמֵר לִבְנוֹ קַח כָּל שֶׁתַּחְפֹּץ וְאַל תָּבוֹא לִרְאוֹת פָּנַי, שֶׁזֶּהוּ הָעֹנֶשׁ הֶחָמוּר בְּיוֹתֵר, שֶׁכַּאֲשֶׁר יוֹדַע שֶׁתָּלוּי בְּאָבִיו הֲרֵי שֶׁנִּקְשָׁר הוּא אֵלָיו בְּיֶתֶר שְׂאֵת.

כֵּן הַדָּבָר בְּאָבִינוּ שֶׁבַּשָּׁמַיִם, חֲפֵצִים אֲנַחְנוּ לִהְיוֹת קְשׁוּרִים וּמְחֻבָּרִים לַנּוֹתֵן יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, וּלְכָךְ בֵּרְכוֹ יִצְחָק לְיַעֲקֹב בְּעֵת שֶׁשַּׁעֲרֵי הַשָּׁמַיִם פְּתוּחִים לְהָרִיק שֶׁפַע טוֹבָה וּבְרָכָה, וְאָמַר 'וְיִתֶּן לְךָ' - 'וְיִתֵּן וַיַּחֲזוֹר וְיִתֵּן', שֶׁנִּהְיֶה דְּבוּקִים בַּנּוֹתֵן שֶׁזֶּה עִקַּר הַבְּרָכָה, כִּלְשׁוֹנוֹ שֶׁל הרה"ק בַּעַל אִמְרֵי אֱמֶת מִגּוּר ע"ה (תרפ"ט ד"ה וְיִתֵּן): אִיתָא בַּסְּפָרִים, הַפֵּרוּשׁ שֶׁלֹּא לִהְיוֹת מְנָתָק מֵהַנּוֹתֵן רַק לָדַעַת שֶׁהַנְּתִינָה הִיא מֵהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא.

כְּשֶׁנִּצְטָרֵךְ הָאָדָם לִמְזוֹנוֹתָיו מַקְבִּיל פְּנֵי אָבִיו שֶׁבַּשָּׁמַיִם

מַסְמִיךְ לְכָךְ הָאִמְרֵי אֱמֶת מַה שֶּׁאָמְרוּ חֲזַ"ל (יוֹמָא עו.): שָׁאֲלוּ תַּלְמִידָיו אֶת רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַאי, מִפְּנֵי מָה לֹא יָרַד לָהֶם לְיִשְׂרָאֵל מָן פַּעַם אַחַת בְּשָׁנָה. אָמַר לָהֶם, אֶמְשׁוֹל לָכֶם מָשָׁל, לְמָה הַדָּבָר דּוֹמֶה, לְמֶלֶךְ בָּשָׂר וָדָם שֶׁיֵּשׁ לוֹ בֵּן אֶחָד. פָּסַק לוֹ מְזוֹנוֹתָיו פַּעַם אַחַת בְּשָׁנָה, וְלֹא הָיָה מַקְבִּיל פְּנֵי אָבִיו אֶלָּא פַּעַם אַחַת בְּשָׁנָה. עָמַד וּפָסַק מְזוֹנוֹתָיו בְּכָל יוֹם, וְהָיָה מַקְבִּיל פְּנֵי אָבִיו כָּל יוֹם. אַף יִשְׂרָאֵל, מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ אַרְבָּעָה וַחֲמִשָּׁה בָּנִים הָיָה דּוֹאֵג וְאוֹמֵר, שֶׁמָּא לֹא יֵרֵד מָן לְמָחָר וְנִמְצְאוּ כֻּלָּן מֵתִים בָּרָעָב, נִמְצְאוּ כֻּלָּן מְכַוְּנִים אֶת לִבָּם לַאֲבִיהֶן שֶׁבַּשָּׁמַיִם.

וּלְפִיכָךְ אָמְרוּ בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ (בְּשַׁלַּח סב.) שֶׁיֵּשׁ לוֹ לָאָדָם לְהִתְפַּלֵּל עַל מְזוֹנוֹתָיו דְּבַר יוֹם בְּיוֹמוֹ, וְגַם מִי שֶׁחֲנָנוֹ ה' וּמְזוֹנוֹתָיו מְצוּיִים לוֹ בְּהַרְוָחָה לֹא יִמְנַע עַצְמוֹ מִלְּהִתְפַּלֵּל עֲלֵיהֶם קֹדֶם סְעוּדָתוֹ, וְלֹא יָסִיחַ דַּעְתּוֹ מִכָּךְ שֶׁכָּל הַשֶּׁפַע הַמָּצוּי אֶצְלוֹ הֲרֵי הוּא מֵחֶסֶד ה' עִמּוֹ, וּכְבָר כָּתַב הָאֲרִיזַ"ל שֶׁאַף הָעָשִׁיר יֵשׁ לוֹ לְבַקֵּשׁ קֹדֶם הַסְּעוּדָה עַל מְזוֹנוֹתָיו.

הֵן עַל זֶה בַּקָּשָׁתֵנוּ בִּבְרִכַּת הַמָּזוֹן 'וְנָא אַל תַּצְרִיכֵנוּ ה' אֱלֹקֵינוּ לֹא לִידֵי מַתְּנַת בָּשָׂר וָדָם וְכוּ' כִּי אִם לְיָדְךָ הַמְּלֵאָה הַפְּתוּחָה הַקְּדוֹשָׁה וְהָרְחָבָה', שֶׁתָּמִיד יַרְגִּישׁ הָאָדָם שֶׁהוּא נִזְקָק לְחַסְדֵי הַבּוֹרֵא אִתּוֹ, וְיִהְיֶה תָּמִיד עוֹמֵד וּמְבַקֵּשׁ עַל כָּל צָרְכָיו וְלֹא יִסְתַּמֵּךְ עַל עַצְמוֹ בִּמְאוּמָה. וְאִם רוֹאֶה הָאָדָם שֶׁאֵין מָצוּי בְּיָדוֹ יוֹתֵר מִכְּדֵי צָרְכּוֹ לְאוֹתוֹ זְמַן, יֵדַע בְּעַצְמוֹ שֶׁזֶּה חֶסֶד ה' לְהַצְרִיךְ אוֹתוֹ לַעֲמֹד וּלְהִתְחַנֵּן לְפָנָיו בִּתְפִלָּה, בְּהֵפֶךְ קִלְלַת הַנָּחָשׁ שֶׁמְּזוֹנוֹתָיו מְצוּיוֹת לוֹ בְּכָל מָקוֹם וּבְכָל זְמַן.

כַּאֲשֶׁר מְבַקֵּשׁ עֲבוּר מְזוֹנוֹתָיו אוֹ אָז מִתְקַיֵּם בּוֹ בִּרְכַּת יִצְחָק אָבִינוּ ע"ה 'וְיִתֶּן לְךָ הָאֱלֹקִים', וּכְדָרְשַׁת חֲזַ"ל 'וְיִתֶּן וַיַּחֲזוֹר וְיִתֵּן', שֶׁלֹּא יִקַּבֵּל הָאָדָם נְתִינָה אַחַת הַמַּסְפִּיקָה לְכָל יְמֵי חַיָּיו, אֶלָּא תָּמִיד יִהְיֶה זָקוּק לִנְתִינָה מְחֻדֶּשֶׁת מֵאֵת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וּבְאֹפֶן זֶה תִּהְיֶה הָאֱמוּנָה תְּקוּעָה בְּלִבּוֹ שֶׁכָּל צָרְכָיו תְּלוּיִים וְעוֹמְדִים בְּחַסְדֵי ה' אִתּוֹ.

הַדֶּרֶךְ לְהַשָּׂגַת הַבְּרָכָה - מַשָּׂא וּמַתָּן בֶּאֱמוּנָה

עוֹד רָמַז בָּזֶה בַּאֲרוֹן עֵדוּת (ח"ג מד: ד"ה וְיִתֵּן) 'וְיִתֶּן לְךָ' בְּגִימַטְרִיָּא 'מָעוֹת' וּבְגִימַטְרִיָּא 'יֹשֶׁר' שֶׁהָא בְּהָא תַּלְיָא וְכַאֲשֶׁר נוֹשֵׂא וְנוֹתֵן בֶּאֱמוּנָה זוֹכֶה שֶׁמְּמוֹנוֹ יִתְקַיֵּם בְּיָדוֹ וְיִזְכֶּה לְהַרְבּוֹת בְּאֶמְצָעוּתוֹ טוֹב וָחֶסֶד, וְזֹאת הָיְתָה בִּרְכַּת יִצְחָק אָבִינוּ ע"ה שֶׁיִּזְכֶּה לְסִיּוּעַ מִן הַשָּׁמַיִם שֶׁיִּהְיוּ מְעוֹתָיו מַגִּיעוֹת בְּדֶרֶךְ

יְשָׁרָה, וּבָזֶה תִּהְיֶה הַבְּרָכָה שְׁרוּיָה בְּמַעֲשֶׂיךָ. אַךְ עִם חָלִילָה אֵינוֹ בְּיֹשֶׁר נָהֶפֶךְ מִ'מָּעוֹת' לְ'מְעָנוֹת', שֶׁ'מְעָנוֹת לֹא יוּכַל לְתַקֵּן' וְאֵינוֹ יָכוֹל לְתַקֵּן עַצְמוֹ בְּמַעֲשֶׂיךָ.

וְהָאִישׁ הַיָּשָׁר לֹא דַּי שֶׁזּוֹכֶה לְעַצְמוֹ, אֶלָּא מוֹסִיף וְזוֹכֶה לְזַכּוֹת אֶת הָרַבִּים, וּבָא רָמַז כִּי 'יֹשֶׁר' רָאשֵׁי תֵּבוֹת יִתְגַּדֵּל וְיִתְקַדֵּשׁ שְׁמֵיהּ רַבָּה, שֶׁיָּפֶה הִיא זְכוּתוֹ שֶׁל הַנּוֹשֵׂא וְנוֹתֵן בְּיֹשֶׁר וּבֶאֱמוּנָה וְזוֹכֶה לְקַדֵּשׁ שֵׁם שָׁמַיִם.

הָאֱמוּנָה כּוֹלֶלֶת אֶת כָּל הַבְּרָכוֹת

הָאֱמוּנָה בַּה' הֲרֵי הִיא מָקוֹר לְכָל הַהַשְׁפָּעוֹת הַטּוֹבוֹת שֶׁבָּעוֹלָם, וּכְפִי שְׁלֵמוּת הָאָדָם בֶּאֱמוּנָתוֹ בַּה', כֵּן זוֹכֶה לִהְיוֹת כְּלִי מוּכָן לְכָל הַטּוֹבוֹת, וְכֵן מָצִינוּ בְּאַבְרָהָם אָבִינוּ ע"ה שֶׁלְּרֹב הִתְעַצְּמוּתוֹ בֶּאֱמוּנָה בַּה' זָכָה לְהִתְבָּרֵךְ בַּכֹּל, וּכְמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר בַּזֹּהַר (חַיֵּי שָׂרָה קכט.) עַל הַפָּסוּק (בְּרֵאשִׁית כד, א) 'וְאַבְרָהָם זָקֵן בַּיָּמִים' שֶׁהִשְׂלִים עַצְמוֹ אַבְרָהָם בְּרָזָא דִּמְהֵימְנוּתָא - בְּסוֹד הָאֱמוּנָה, וּבְכָךְ זָכָה 'וַה' בֵּרַךְ אֶת אַבְרָהָם בַּכֹּל', שֶׁהִתְבָּרֵךְ בְּמִדַּת 'כֹּל' הַכּוֹלֶלֶת כָּל מִינֵי טוֹבָה וּמְמֻנָּה נִשְׁפָּעִים כָּל הַטּוֹבוֹת לָעוֹלָם. וְהַכְלִי הַמּוּכָן לְקַבֵּל אֶת מִדַּת 'כֹּל' הוּא הָאֱמוּנָה הַשְּׁלֵמָה בַּה', וּכְפִי שְׁלֵמוּת אֱמוּנָתוֹ שֶׁל אַבְרָהָם אָבִינוּ זָכָה לְהִתְבָּרֵךְ בְּמִדַּת 'כֹּל' הַכּוֹלֶלֶת כָּל הַטּוֹבוֹת כֻּלָּם.

וְכָךְ כָּתַב בְּדֶגֶל מַחֲנֵה אֶפְרַיִם (עֵקֶב ד"ה אֶרֶץ): כִּי יָדוּעַ כְּשֶׁיֵּשׁ לְיִשְׂרָאֵל בִּטָּחוֹן וֶאֱמוּנָה אֲזַי כָּל הַפַּרְנָסוֹת וְהַשְׁפָּעוֹת יוֹרְדוֹת לָהֶם וְכוּ', כִּי לְאַבְרָהָם הָיָה לוֹ מִדַּת 'כֹּל' כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב 'וַה' בֵּרַךְ אֶת אַבְרָהָם בַּכֹּל' וְאִיתָא בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ 'דָּא רָזָא דִּמְהֵימְנוּתָא', ע"כ.

אַבְרָהָם הִנִּיחַ לְזַרְעוֹ מִדַּת הָאֱמוּנָה הַכּוֹלֶלֶת הַכֹּל

'אָב לְבָנִים יוֹדִיעַ אֶל אֱמִתֶּךָ', לְהַנְחִיל אֶת הָאֱמוּנָה בַּה' לְדוֹרוֹתָיו אַחֲרָיו, כְּמוֹ אַבְרָהָם אָבִינוּ שֶׁלִּמֵּד אֶת בָּנוֹ לְהִדָּבֵק בֶּאֱמוּנָה שְׁלֵמָה וּתְמִימָה, שֶׁעַל כָּךְ נֶאֱמַר 'כִּי יְדַעְתִּיו לְמַעַן אֲשֶׁר יְצַוֶּה אֶת בָּנָיו וְאֶת בֵּיתוֹ אַחֲרָיו', וְכִלְשׁוֹנוֹ שֶׁל מוֹרֵה הַדּוֹרוֹת הָרַמְבַּ"ם ע"ה (מו"נ ח"ג פנ"א): שֶׁתַּכְלִית כַּוָּנָתָם הָיְתָה בְּכָל הַמַּעֲשִׂים הָהֵם לְהִתְקָרֵב אֶל ה' יִתְבָּרַךְ קִרְבָה גְּדוֹל, כִּי תַּכְלִית כַּוָּנָתָם כָּל יְמֵי חַיֵּיהֶם לְהַמְצִיא אָמָה שֶׁתִּדַּע הַשֵּׁם וְתַעֲבְדֵהוּ, 'כִּי יְדַעְתִּיו לְמַעַן אֲשֶׁר יְצַוֶּה אֶת בָּנָיו וְאֶת בֵּיתוֹ אַחֲרָיו'.

בְּכָךְ מָסַר לוֹ אֶת מִדַּת 'כֹּל', כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שָׁם כה, ה) 'וַיִּתֵּן אַבְרָהָם אֶת כָּל אֲשֶׁר לוֹ לְיִצְחָק', כִּלְשׁוֹנוֹ שֶׁל בַּעַל דֶּגֶל מַחֲנֵה אֶפְרַיִם (שָׁם): וְאוֹתוֹ 'כֹּל' נָתַן לְיִצְחָק, וְהַיְנוּ שֶׁמָּסַר לוֹ גַּם כֵּן אוֹתוֹ 'רָזָא דִּמְהֵימְנוּתָא', שֶׁיִּהְיֶה לוֹ אֱמוּנָה וּבִטָּחוֹן בַּה', וּבָזֶה כָּלוּל כָּל הַבְּרָכוֹת, כִּי מִמֵּילָא כָּל הַשְׁפָּעוֹת נִמְשָׁכִין מִזֶּה.

וּבְיוֹתֵר יֵשׁ כֹּחַ בְּדִבּוּרֵי הָאֱמוּנָה לְהַמְשִׁיךְ יְשׁוּעוֹת וּבְרָכוֹת, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים קטז, י) 'הֶאֱמַנְתִּי כִּי אֲדַבֵּר', 'הֶאֱמַנְתִּי' לְשׁוֹן הַמְשָׁכָה, וְהַהַמְשָׁכָה הִיא 'כִּי אֲדַבֵּר' בְּכֹחַ דִּבּוּרֵי הָאֱמוּנָה וְהַבִּטָּחוֹן כְּךְ נִמְשָׁכִים כָּל הַיְשׁוּעוֹת. וְחָלִילָה לְהֵפֶךְ כְּשֶׁלֹּא מַאֲמִינִים מְעַכְּבִים הַיְשׁוּעָה מִבּוֹא אֲלֵיהֶם. וְעַל יְדֵי הָאֱמוּנָה בִּשְׁעַת הַהֶסְתֵּר זוֹכִים לְהִתְגַּלּוּת הָרַחֲמִים, שֶׁכְּפִי מַה שֶּׁמַּאֲמִינִים שֶׁתַּכְלִית הַדִּין הִיא רַחֲמִים כָּךְ זוֹכִים לְהִתְגַּלּוּת הַטּוֹב בְּפֹעַל, כְּמוֹ שֶׁפֵּרֵשׁ בְּתִשּׁוּאוֹת חֵן (וַיֵּשֶׁב ד"ה וְעַד"ז) עַל הַפָּסוּק (תְּהִלִּים קז, א) 'הוֹדוּ לַה' כִּי טוֹב כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ', 'טוֹב' בְּגִימַטְרִיָּא שֵׁם הַוָּי"ה בְּמִסְפָּר קָטָן, רָמַז לְזִמַּנִּים שֶׁהָרַחֲמִים הֵם בְּקַטְנוּת וּבְהֶסְתֵּר, וְאֵין זוֹכִים לִרְאוֹת הָרַחֲמִים אֶלָּא צְרִיכִים לְהַאֲמִין שֶׁהַכֹּל לְטוֹב וְהָרַחֲמִים גְּנוּזִים בְּתוֹךְ הַדִּינִים, וְעַל יְדֵי שֶׁמּוֹדִים לַה' גַּם בִּזְמַן הַקַּטְנוּת זוֹכִים לְהִתְגַּלּוּת הָרַחֲמִים 'כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ', שֶׁנִּזְכֶּה לְחֶסֶד בְּכָל הָעוֹלָם בְּהִתְגַּלּוּת שֵׁם הַוָּי"ה בִּשְׁלֵמוּת בְּמִלּוּי יוּדִי"ן הָעוֹלֶה בְּגִימַטְרִיָּה 'חֶסֶד'.

יְהִי רָצוֹן שֶׁנִּזְכֶּה לְהִדָּבֵק בְּמַעֲשֵׂי אֲבוֹתֵינוּ אַבְרָהָם יִצְחָק וְיַעֲקֹב בֶּאֱמוּנָה וּתְפִלָּה תּוֹרָה קְדֻשָּׁה וְטָהֳרָה וְכָל הַמִּדּוֹת הַטּוֹבוֹת, וְנִזְכֶּה לִגְאֻלַּת יִשְׂרָאֵל בְּרַחֲמִים בִּמְהֵרָה בְיָמֵינוּ אָמֵן.

פֶּרֶק יד - סֵדֶר הַקִּדּוּשׁ ו

לֹא שָׁתָה כְּמִלּוֹא לוּגְמָיו

א. אִם הַמְקַדֵּשׁ אוֹ אֶחָד הַמְסֻבִּים טָעֲמוּ מְעַט מֵהַיַּיִן, וְאַף אֶחָד לֹא שָׁתָה מִלֹּא לוּגְמָיו, יֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁיָּצְאוּ יְדֵי חוֹבַת קִדּוּשׁ, וְיֵשׁ חוֹלְקִים. וְכֵן אִם קִדֵּשׁ עַל הַיַּיִן וְנִשְׁפַּךְ מֵהַיַּיִן טֶרֶם שֶׁשָּׁתוּ מִמֶּנּוּ מִלֹּא לוּגְמָיו, יֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁיָּצְאוּ יְדֵי חוֹבַת קִדּוּשׁ, וְיֵשׁ חוֹלְקִים. וּלְדִינָא צָרִיךְ לְהָבִיא כּוֹס אַחֵר וּלְבָרֵךְ עָלָיו הַגֶּפֶן וְלִשְׁתּוֹת, [אִם לֹא יָצְאוּ מִן הַמָּקוֹם שֶׁקִּדְּשׁוּ בּוֹ, אֲבָל אִם עָזְבוּ אֶת הַמָּקוֹם, הֲוֵי הֶסֵּחַ דַּעַת גָּמוּר וּצְרִיכִים לַחֲזֹר וּלְקַדֵּשׁ], שֶׁהַשְׁתִּיָּה כְּמִלֹּא לוּגְמָיו מִכּוֹס הַקִּדּוּשׁ הִיא מְעַכֶּבֶת (יִלְקוּט יוֹסֵף שַׁבָּת א ג עַמּוּד תצו).

וּבְהֶעָרָה (שָׁם) כָּתַב הִנֵּה הֵיכָא שֶׁהַמְקַדֵּשׁ וְגַם הַשּׁוֹמְעִים טָעֲמוּ מְעַט, וְלֹא הִגִּיעוּ יַחַד לְשִׁעוּר מִלֹּא לוּגְמָיו, אִם יָצְאוּ י"ח קִדּוּשׁ, וְכֵן הֵיכָא שֶׁנִּשְׁפַּךְ הַיַּיִן וְלֹא טָעֲמוּ מִמֶּנּוּ כְּלָל, אִם צְרִיכִים לַחֲזֹר וּלְקַדֵּשׁ, וְאִם הוּא לְעִכּוּבָא שֶׁיִּשְׁתֶּה אֶחָד מִן הַמְסֻבִּים. הִנֵּה הַטּוּר (בְּסִימָן רעא) כָּתַב, וְשׁוֹתֶה מִלֹּא לוּגְמָיו, וְאִם שָׁתָה פָּחוֹת לֹא יָצָא.

וְנֶחְלְקוּ הָרִאשׁוֹנִים אִם הַשְׁתִּיָּה בְּקִדּוּשׁ וְהַבְדָּלָה מְעַכֶּבֶת, אוֹ לֹא, דְּהִנֵּה בְּמִגְדַּל עֹז (הִלְכוֹת שַׁבָּת פֶּרֶק כט ה"ז) כָּתַב, דְּהָרַמְבַּ"ם לֹא פֵּרֵשׁ אִם לֹא שָׁתָה אִם יָצָא אִם לָאו. וְנ"ל שֶׁדַּעְתּוֹ כְּדַעַת רַבּוֹתֵינוּ בַּעֲלֵי הַתּוֹסָפוֹת שֶׁפָּסְקוּ הַמְבָרֵךְ צָרִיךְ שֶׁיִּטְעוֹם, כִּדְאִיתָא בִּבְרָכוֹת, וְגַם שְׁתִיָּה אֵינָהּ מְעַכֶּבֶת, כְּדַמְשְׁמַע בְּפֶרֶק בְּכָל מְעָרְבִין בִּפְשִׁיטוּתָא דְּתַלְמוּדָא, דְּלִיטַעְמֵיהּ יָנוֹקָא. וּמִיהוּ ר"י אַלְפַס הֵבִיא בַּהֲלָכוֹת פֶּרֶק חַלּוֹן גְּמָרָא, הָא דְּאָמַר רָבָא, דְּאָמְרִי סָבֵי דְּפוּמְבְּדִיתָא הַמְקַדֵּשׁ אִם טָעַם מִלֹּא לוּגְמָיו יָצָא וְאִם לָאו לֹא יָצָא, מִכְּלָל דְּהִלְכְתָא הִיא. וּבַעַל הַמָּאוֹר לֹא הִשִּׁיגוֹ בָּזֶה. ע"כ. [וְהָרַב מִגְדַּל עֹז הָיָה תַּלְמִיד הָרַשְׁבָּ"א כְּמ"ש בְּשֵׁם הַגְּדוֹלִים מַעֲרֶכֶת סְפָרִים אוֹת לה].

וּמִשְׁמַע שֶׁלִּדְעַת הָרִי"ף וְהַמָּאוֹר, אִם לֹא טָעַם לֹא יָצָא י"ח קִדּוּשׁ. וְכ"כ הָאָרְחוֹת חַיִּים (הִלְכוֹת קִדּוּשׁ הַיּוֹם סִימָן כא), וְהַכֹּל בּוֹ (דַּף לד ע"ד). אַךְ לְדַעַת הָרַמְבַּ"ם יָצָא. [וְהָיָה אפ"ל דְּדַוְקָא אִם הַיָּנוֹקָא טָעַם מְהַנֵּי, אֲבָל בְּמִגְדַּל עֹז הֵבִין דְּאִם הַיָּנוֹקָא טוֹעֵם מוֹכַח דִּשְׁתִיָּה אֵינָהּ מְעַכֶּבֶת כְּלָל. שֶׁהֲרֵי אֵינוֹ מְחֻיָּב בְּקִדּוּשׁ וּכְמִי שֶׁאֵינוֹ מְבֻנֵי הַחֲבוּרָה דָּמֵי, שֶׁאֵין שְׁתִיָּתוֹ מוֹעֶלֶת לָהֶם לְגַבֵּי הַקִּדּוּשׁ. וּבֶאֱמֶת אֵין כַּוָּנַת הַמִּגְדַּל עֹז הַנַּ"ל לִדְחוֹת דִּבְרֵי הָרִאשׁוֹנִים הַסּוֹבְרִים דִּשְׁתִיַּת מְעַכֶּבֶת מֵהגמ' עֵרוּבִין מ: דְּלִיטַעְמֵיהּ יָנוֹקָא, דְּהַסּוּגְיָא שָׁם אֵינָהּ מְדַבֶּרֶת בְּכוֹס שֶׁל קִדּוּשׁ, דְּבְקִדּוּשׁ מְבֹאָר בַּגמ' פְּסָחִים קז. אָמַר רַב הוּנָא אָמַר רַב, וְכֵן תָּנֵי רַב גִּידֵּל דְּמִן נָזִיר, הַמְקַדֵּשׁ וְטָעַם מְלוֹא לוּגְמָיו יָצָא, וְאִם לָאו לֹא יָצָא. מַשְׁמַע בְּדוֹקָא הַמְקַדֵּשׁ, וְלֹא כָּל כּוֹס שֶׁל בְּרָכָה. וְאִלּוּ הגמ' בְּעֵרוּבִין הַנַּ"ל מְדַבֶּרֶת בְּשֹׁאָר כּוֹס שֶׁל בְּרָכָה, כְּגוֹן כּוֹס שֶׁל בִּרְכַּת הַמָּזוֹן וּדְחָפָה וּמִילָה. דְּאַף שֶׁנִּפְסַק שָׁם בְּשֻׁלְחָן עָרוּךְ (סִי' קצ ס"ג) דְּכָל דָּבָר שֶׁצָּרִיךְ כּוֹס צָרִיךְ לִשְׁתּוֹת מִמֶּנּוּ מְלוֹא לוּגְמָיו, שֶׁהוּא רוֹב רְבִיעִית, מִכָּל מָקוֹם כָּל הַכּוֹסוֹת הַלָּלוּ לְמִצְוָה מִן הַמֻּבְחָר, וְאֵינָם לְעִכּוּבָא, וּבִפְרָט לְהָרִי"ף וְהָרַמְבַּ"ם שֶׁהַשֻּׁלְחָן עָרוּךְ (בְּסִי' קפב ס"א) פּוֹסֵק כְּמוֹתָם, דִּבְרָכַת הַמָּזוֹן אֵינָהּ טְעוּנָה כּוֹס כְּלָל אֲפִלּוּ בִּשְׁלֹשָׁה, וְכֵן הַמִּנְהָג. חוּץ מִשַּׁבָּתוֹת וְיוֹ"ט עַל פִּי רֹב. וּבִבְרִית מִילָה וְחֻפָּה הַכּוֹס רַק מִטַּעַם מִנְהָג וְלֹא חִיּוּב גָּמוּר, וְלָכֵן מְהַנֵּי לְהַטְעִים לְקָטָן בְּכוֹס שֶׁל קִדּוּשׁ. וְיֵשׁ לְפַלְפֵּל בָּזֶה].

וְכֵן מִבֹּאָר בַּלְּבוּשׁ (סִימָן רעא סְעִיף יז) שֶׁכָּתַב, וְה"ה אִם נִשְׁפַּךְ הַכּוֹס קֹדֶם שֶׁיִּטְעֲמוּ מִמֶּנּוּ, יָבִיא כּוֹס

אַחֵר וִיבָרֵךְ עָלָיו בּוֹרֵא פְּרִי הַגָּפֶן, וְאֵינוֹ צָרִיךְ לַחֲזֹר וּלְקַדֵּשׁ, כֵּן כָּתַב רַבֵּנוּ יוֹסֵף הַקָּארוֹ ז"ל. וְאֵינִי יוֹדֵעַ טַעַם, כֵּיוָן שֶׁנִּשְׁפַּךְ הַכּוֹס שֶׁקִּדֵּשׁ עָלָיו וּבֵרַךְ כְּבָר לָמָּה הִצְרִיךְ לְהָבִיא כּוֹס אַחֵר, שֶׁהֲרֵי יְדֵי קִדּוּשׁ כְּבָר יָצָא, וְהַבְּרָכָה רִאשׁוֹנָה כְּבָר נִפְסְדָה וְהָיְתָה בְּרָכָה לְבַטָּלָה כֵּיוָן שֶׁנִּשְׁפַּךְ הַכּוֹס, וּכְבָר אָמְרוּ חֲזַ"ל בְּעֵרוּבִין [מ:] דִּשְׁתִיָּה לֹא מְעַכְּבָא, וְא"כ הַכּוֹס הַשֵּׁנִי לְמַאי צָרִיךְ. וְאוּלַי כַּוָּנָתוֹ לְהוֹדִיעֵנוּ שֶׁאִם יִרְצוּ לְהָבִיא כּוֹס אַחֵר שֶׁצְּרִיכִין לְבָרֵךְ עָלָיו, וְאֵינוֹ יוֹצֵא בְּבִרְכָתוֹ הָרִאשׁוֹנָה שֶׁבֵּרַךְ עַל הַכּוֹס הָרִאשׁוֹן שֶׁכְּבָר נִשְׁפַּךְ, וְהַבְּרָכָה הָרִאשׁוֹנָה נַעֲשֵׂית לְבַטָּלָה, אֲבָל איה"נ אִם אֵינוֹ רוֹצֶה לְהָבִיא כּוֹס אַחֵר הָרְשׁוּת בְּיָדוֹ. ע"כ.

הֵרֵי לְהֵדָיא שֶׁהֵבִין שֶׁאֵין טְעִימַת הַכּוֹס לְעִכּוּבָא. [וּרְאֵה לְהַלָּן מַה שֶּׁכָּתַב הָאֵלִיָּה רַבָּה עַל דִּבְרֵי הַלְּבוּשׁ].

וְהִנֵּה הַמְּאִירִי (עֵרוּבִין עט: ד"ה הַמְקַדֵּשׁ), כָּתַב גַּבֵּי שְׁתִית מְלוֹא לוּגְמָיו בְּקִדּוּשׁ, "וְלֹא הַמְקַדֵּשׁ דַּוְקָא אֶלָּא אַף אֶחָד מִן הַמְּסֻבִּין, וַאֲפִלּוּ תִּינוֹק, וּכְמוֹ שֶׁאָמְרוּ לוֹתְבִיהּ לְיָנוֹקָא וְכוּ'. וּמִכָּל מָקוֹם יֵשׁ מִי שֶׁאוֹמֵר שֶׁלֹּא יָצְאוּ בְּטְעִימַת הַתִּינוֹק אֶלָּא מִידֵי בְּרָכָה לְבַטָּלָה, אֲבָל מִידֵי קִדּוּשׁ לֹא יָצְאוּ, וְאֵין נִרְאֶה כֵּן, שֶׁהֲרֵי בְּפֶרֶק עַרְבֵי פְּסָחִים ק: אָמְרוּ, בְּנֵי אָדָם שֶׁקִּדְּשׁוּ בביהכ"נ אָמַר רַב יְדֵי קִדּוּשׁ יָצְאוּ, רצ"ל אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא שָׁתוּ". ע"כ. וְהַיְנוּ, אַף שֶׁהַצִּבּוּר לֹא שָׁתָה מֵהַיַּיִן, אֶלָּא הַתִּינוֹק בִּלְבַד, מְהַנֵּי לָצֵאת יְדֵי חוֹבַת קִדּוּשׁ. אֲבָל איה"נ בְּעֵינַן שֶׁיִּשְׁתּוּ מֵהַכּוֹס, וַאֲפִלּוּ תִּינוֹק מְהַנֵּי. [וּבַהוֹצָאַת מוֹסַד הָרַב קוּק תשמ"ג הַנָּסַח הוּא בַּמְּאִירִי: וּלְעִנְיַן פְּסַק לֹא סוֹף דָּבָר שֶׁיִּטְעַם הַמְקַדֵּשׁ עַצְמוֹ, אֶלָּא אֲפִלּוּ טָעַם מִמֶּנּוּ תִּינוֹק אֶחָד יָצָא יְדֵי בְּרָכָה שֶׁאֵינָהּ לְבַטָּלָה, וְאַף יְדֵי קִדּוּשׁ, וְהָרָאָיָה מִדְּאָמְרִינַן בְּפֶרֶק עַרְבֵי פְּסָחִים, בְּנֵי אָדָם שֶׁקִּדְּשׁוּ בְּבֵית הַכְּנֶסֶת, פֵּרוּשׁ שֶׁשָּׁמְעוּ מִשְּׁלִיחַ צִבּוּר, אָמַר רַב יְדֵי קִדּוּשׁ יָצְאוּ, פֵּרוּשׁ אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא שָׁתוּ הֵם עַצְמָם הוֹאִיל וְשָׁתָה מִמֶּנּוּ אַחֵר, וַאֲפִלּוּ תִּינוֹק. ע"כ]. וְסַיְּעִתָּא לָזֶה, מִדְּבָרָיו בְּפִסְחִים (קא.) שֶׁכָּתַב, קִדּוּשׁ זֶה שֶׁל בֵּיהַכ"נ בְּמָקוֹם שֶׁיּוֹצְאִים בּוֹ עַל הַדֶּרֶךְ שֶׁבְּאַרְנוּ, שֶׁמָּא תֹּאמַר הֲרֵי אָמְרוּ הַמְקַדֵּשׁ אִם טָעַם מִלֹּא לוּגְמָיו יָצָא, וַהֲרֵי הַשּׁוֹמְעִים אֵינָן טוֹעֲמִים, תֵּדַע שֶׁקְּצָת מְפָרְשִׁים כְּתָבוּהָ מִתּוֹךְ קְשְׁיָא זוֹ בְּשׁ"צ הַמְקַדֵּשׁ וּבְטוֹעֵם, וְאֵין זֶה כְּלוּם, שֶׁהֲרֵי הַתִּינוֹקוֹת טוֹעֲמִים מִמֶּנּוּ, וְאַף עַל פִּי שֶׁהַמְבָרֵךְ צָרִיךְ שֶׁיִּטְעוֹם, לָאו מִבָּרֵךְ דַּוְקָא, אֶלָּא כָּל שֶׁאֶחָד מְבָרֵךְ יוֹצְאִים כָּל הַשּׁוֹמְעִים בְּטְעִימַת אֶחָד, וַאֲפִלּוּ בְּטְעִימַת תִּינוֹק, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוּ בְּעֵרוּבִין. עכ"ל. וּמְבֹאָר לְהֵדָיא בִּדְבָרָיו דִּבְעֵינַן עַל כָּל פָּנִים טְעִימַת תִּינוֹק, וְצֵיֵּן לִדְבָרָיו בְּעֵרוּבִין הַנַּ"ל. וּמִשְּׁמַע דְּמַה שֶּׁסִּיֵּם בְּעֵרוּבִין הַנַּ"ל אַף עַל גַּב דְּלֹא שָׁתוּ, כַּוָּנָתוֹ לֹא שָׁתוּ הַגְּדוֹלִים אֶלָּא הִטְעִימוּ לְתִינוֹק. וְדוּ"ק. וְכֵן הוּא בַּמְּאִירִי עֵרוּבִין מ: "מַה שֶּׁאָמְרוּ כָּאן הַמְבָרֵךְ צָרִיךְ שֶׁיִּטְעוֹם לֹא שֶׁיִּטְעַם דַּוְקָא, אֶלָּא דַּיּוֹ שֶׁיִּטְעוֹם אֶחָד מִבְּנֵי הַחֲבוּרָה, וַאֲפִלּוּ קָטָן, שֶׁהֲרֵי אָמְרוּ אַחֲרֶיהָ, לוֹתְבֵיהּ לְיָנוֹקָא". עכ"ל. וּפָשׁוּט דְּקַל וָחֹמֶר לְקִדּוּשׁ.

וְיֵשׁ לָדוּן בִּדְבָרֵי תּוֹסְפוֹת רי"ד (פְּסָחִים קג:) שֶׁכָּתַב, וְנ"ל דְּאַף עַל גַּב דְּאָמְרִינַן הָתָם דִּי' זְהוּבִים הֵן שְׂכַר הַבְּרָכָה, דַּוְקָא בִּבְרָכָה שֶׁל מִצְוָה, כְּגוֹן ד' בְּרָכוֹת שֶׁל בִּרְכַּת הַמָּזוֹן, שֶׁהֵם חוֹבָה לַעֲשׂוֹתָן, אֲבָל בִּרְכַּת הַיַּיִן אֵינָהּ אֶלָּא לִפְטוֹר הַיַּיִן לִשְׁתִיָּה, וְלֹא מִיקְרְיָא בְּרָכָה שֶׁל מִצְוָה, דְּאַף עַל גַּב דְּאָמְרִינַן בִּרְכַּת הַמָּזוֹן טְעוּנָה כּוֹס, לַחֲשִׁיבוּת בְּעָלְמָא, אֲבָל הַשּׁוֹמֵעַ בִּרְכַּת הַמָּזוֹן אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא טָעַם מִן הַיַּיִן, יָצָא. וְכֵן בְּכוֹס שֶׁל קִדּוּשׁ וְכוֹס שֶׁל הַבְדָּלָה. וְהִילְכָךְ בִּרְכַּת הַיַּיִן לֹא חֲשִׁיבָא בְּרָכָה שֶׁל מִצְוָה לְמִשְׁקַל עֲלָהּ י' זְהוּבִים. ע"כ. וְלִכְאוֹרָה מִבֹּאָר מִדְּבָרָיו שֶׁאֵין הַשְׁתִיָּה מְעַכֶּבֶת. אַךְ יִתָּכֵן דְּמַה שֶּׁסִּיֵּם גַּבֵּי קִדּוּשׁ וְהַבְדָּלָה אִירֵי רַק לְגַבֵּי הַשּׁוֹמֵעַ שֶׁאֵינוֹ צָרִיךְ לִטְעֹם, דִּלְגַבֵּיהּ אֵינָהּ בִּרְכַּת הַמְּצָוָה, אֲבָל הַמְקַדֵּשׁ עַצְמוֹ יִתָּכֵן דִּלְגַבֵּיהּ הַשְׁתִיָּה הִיא מִצְוָה וְחוֹבָה. וְגַם סִיּוּם דְּבָרָיו שֶׁכָּתַב וְהִילְכָךְ בִּרְכַּת הַיַּיִן וְכוּ', הַיְנוּ רַק לְגַבֵּי כּוֹס שֶׁל בִּרְכַּת הַמָּזוֹן, אוֹ כְּלַפֵּי הַשּׁוֹמֵעַ, אֲבָל אַחַר שֶׁחֲכָמִים

הִצְרִיכוּ לְקַדֵּשׁ וּלְהַבְדִּיל עַל הַיַּיִן, חֶשִׁיבָא בְּרָכָה שֶׁל מִצְוָה. וְנִרְאֶה דְּתוֹס' רי"ד ס"ל כְּהַמְאִירִי שֶׁהַשְׁתְּיָה אֵינָהּ לְעִכּוּבָא לְגַמְרֵי, וְלָאו דַּוְקָא לְגַבֵּי הַשּׁוֹמֵעַ, שֶׁהֲרֵי בְּעוּבְדָא דְּרַבִּי מִיְּרֵי לְגַבֵּי הַמְבָרֵךְ בְּעַצְמוֹ, וְלֹא לְגַבֵּי הַשּׁוֹמֵעַ, דְּא"ל כּוֹס שֶׁל בְּרָכָה אַתָּה נוֹטֵל אוֹ וְכוּ', הֲוֵי אוֹמֵר דְּמִיְּרֵי לְגַבֵּי הַמְבָרֵךְ, וְע"ז כָּתַב דְּלֹא חֶשִׁיב בִּרְכַּת הַמִּצְוָה. וְדוּ"ק.

אוּלָם מָצִינוּ לְהָאָרְחוֹת חַיִּים שֶׁכָּתַב לְהֶדְיָא דְּהַשְׁתְּיָה מְעַכֶּבֶת, וְז"ל שָׁם: כָּתַב הָר"שׁ אִי אִישְׁתְּלִי וְלֹא טָעִים מִקִּדּוּשׁ וְשָׁתֵי לֵיהּ אַחֲרִינֵי, אוֹ אִשְׁתְּפוּךְ, מַיְתֵי לֵיהּ כָּסָא אַחֲרִינָא וּמְבָרֵךְ עֲלֵיהּ בּוֹרֵא פְּרִי הַגָּפֶן, וְשָׁתֵי לֵיהּ, וְלֹא צָרִיךְ לְאַהְדּוּרֵי קִדּוּשָׁא, דְּאָמַר מַר הַמְקַדֵּשׁ אִם טָעַם מְלֹא לוּגְמָיו יָצָא, וְאִם לָאו לֹא יָצָא, וְהָנֵי מִילֵי כְּגוֹן דְּקַדֵּישׁ וְשָׁתוּ לֵיהּ אַחֲרִינֵי וַעֲדַיִן יוֹשֵׁב בִּמְקוֹמוֹ וְכוּ', אֲבָל אִם לֹא טָעִים לֵיהּ אַחֲרִינֵי, אוֹ שֶׁלֹּא בִּמְקוֹם סְעוּדָה קִדֵּשׁ, צָרִיךְ לְמֵיהַדַּר לְקִדּוּשׁ. כנ"ל. ע"כ. הֲרֵי לְהֶדְיָא שֶׁלְּדַעְתּוֹ הַשְׁתְּיָה מְעַכֶּבֶת הַקִּדּוּשׁ.

וְנֶחְלְקוּ הָאַחֲרוֹנִים בַּהֲבָנַת דִּבְרֵי מָרָן הַבֵּית יוֹסֵף, דְּז"ל הַבֵּית יוֹסֵף שָׁם (ד"ה הַשּׁוֹתֶה), וְנִרְאֶה לִי שֶׁאִם נִשְׁפַּךְ הַכּוֹס קֹדֶם שֶׁיִּטְעֹם אֵינוֹ צָרִיךְ לַחֲזֹר וּלְקַדֵּשׁ, דְּהַהִיא לֹא יָצָא הַיְנוּ לוֹמַר דְּלֹא יָצָא יְדֵי מִצְוָה כְּתִקְנָהּ. וְיֵשׁ סַעַד לָזֶה מִמַּה שֶׁכָּתַב רַבֵּנוּ בְּסוֹף סִימָן זֶה, בְּשֵׁם בַּעַל הֶלָכוֹת גְּדוֹלוֹת. וְכ"כ בְּאָרְחוֹת חַיִּים לְהֶדְיָא. ע"כ.

וּבְפַשְׁטוּת הַבֵּאוּר הוּא, דְּצָרִיךְ לְקַיֵּם מִצְוָה כְּתִקְנָהּ, וּבִנְשִׁפַּךְ הַיַּיִן צָרִיךְ לְהָבִיא כּוֹס אַחֵר וּלְבָרֵךְ עָלָיו הַגָּפֶן. וְאִם לֹא עָשָׂה כֵּן לֹא יָצָא י"ח כְּתִקְנָהּ. אֲבָל יָצָא י"ח קִדּוּשׁ. דְּמַה שֶׁאָמְרוּ בִּפְסָחִים, שֶׁאִם לֹא שָׁתָה מְלֹא לוּגְמָיו לֹא יָצָא, הַיְנוּ לֹא יָצָא י"ח מִצְוָה כְּתִקְנָהּ. כָּךְ לִכְאוֹרָה נִרְאֶה.

וּלְפִי זֶה הוּא הַדִּין אִם לֹא שָׁתוּ כְּמִלֹּא לוּגְמָיו, לֹא הַמְקַדֵּשׁ וְלֹא הַמְסֻבִּין, בְּדִיעֲבַד יָצְאוּ י"ח קִדּוּשׁ, וְכָל שֶׁכֵּן שֶׁיֵּשׁ לְחַלֵּק בֵּין אִם לֹא טָעַם כְּלָל, לְבֵין הֵיכָא שֶׁטָּעַם מֵהַיַּיִן אַךְ לֹא שָׁתָה מְלֹא לוּגְמָיו, דִּלְכְאוֹרָה חָלָה בִּרְכַּת הַגָּפֶן עַל טְעִימָתוֹ, וְקָיְמִים מִצְוֹת חֲכָמִים לְקַדֵּשׁ עַל הַיַּיִן. וְי"ל. [אֶלָּא שֶׁאִם לֹא טָעַם כְּלָל נִכְשַׁל בְּאִסּוּר בְּרָכָה לְבַטָּלָה].

וְהִנֵּה בְּהָעֲמֵק שְׁאֵלָה (שְׁאֵילְתָּא נד בְּדַפּוּ"ח רֵישׁ עַמּוּד שנג) כָּתַב, שֶׁהַקִּדּוּשׁ שֶׁל הַלַּיְלָה, יֵשׁ בּוֹ גַּם מִשּׁוּם כְּבוֹד הַשַּׁבָּת בִּשְׁתִיָּתוֹ, הֵילְכָךְ מַה שֶּׁכָּתְבוּ הַגְּאוֹנִים שֶׁאִם לֹא טָעַם מְלֹא לוּגְמָיו לֹא יָצָא, הַיְנוּ שֶׁלֹּא יָצָא יְדֵי כְּבוֹד הַשַּׁבָּת. "אֲבָל יְדֵי קִדּוּשׁ יָצָא". [וּלְפִי זֶה אֵין בָּזֶה בְּרָכָה לְבַטָּלָה].

גַּם בְּשׁוּ"ת שֵׁבֶט הַלֵּוִי ח"ח (סִימָן מד ד"ה אִיבְּרָא) כָּתַב, שֶׁדַּעַת הַבֵּית יוֹסֵף שֶׁאֲפִלּוּ לֹא טָעַם, לֹא הַמְקַדֵּשׁ וְלֹא הַמְסֻבִּין, וְלֹא אִישׁ אֶחָד, אֶלָּא נִשְׁפַּךְ לְגַמְרֵי, אַף עַל פִּי כֵן יָצָא מִן הַדִּין.

וְכֵן הֵבִין בְּשׁוּ"ת אוֹר לְצִיּוֹן ח"ב (עַמּוּד קפב הֶעָרָה ז') שֶׁכָּתַב, דִּנְרְאֶה דְּאֲפִלּוּ דְּמַה שֶׁהִצְרִיךְ בְּשֻׁלְחָן עָרוּךְ לְהָבִיא כּוֹס אַחֵר וּלְבָרֵךְ עָלָיו הַגָּפֶן, אֵינוֹ כְּדֵי לָצֵאת י"ח קִדּוּשׁ, אֶלָּא כְּדֵי לָצֵאת י"ח מִצְוָה כְּתִקְנָהּ, אֲבָל י"ח קִדּוּשׁ יָצָא. וְלָכֵן פָּסַק שָׁם, דְּאִם לֹא שָׁתָה כְּמִלּוֹא לוּגְמָיו יָצָא בְּדִיעֲבַד, וְא"צ לַחֲזֹר וּלְקַדֵּשׁ. ע"ש.

אֶלָּא דְּמִלְּשׁוֹן מָרָן בְּשֻׁלְחָן עָרוּךְ (סִימָן רע"א סָעִיף ט"ו) מְבֹאָר, דְּאִם קִדֵּשׁ וְלֹא שָׁתָה מֵהַיַּיִן, לֹא יָצָא י"ח קִדּוּשׁ, שֶׁכָּתַב, קִדֵּשׁ וְקֹדֶם שֶׁטָּעַם הִפְסִיק בְּדִבּוּר חוֹזֵר וּמְבָרֵךְ בּוֹרֵא פְּרִי הַגָּפֶן, וְאֵינוֹ צָרִיךְ לַחֲזֹר וּלְקַדֵּשׁ. וְה"ה אִם נִשְׁפַּךְ הַכּוֹס קֹדֶם שֶׁיִּטְעֹם מִמֶּנּוּ, יָבִיא כּוֹס אַחֵר וּמְבָרֵךְ עָלָיו בּוֹרֵא פְּרִי הַגָּפֶן בִּלְבַד, וְאֵינוֹ צָרִיךְ לַחֲזֹר וּלְקַדֵּשׁ. ע"כ. וּמִשְּׁמַע שֶׁאִם קִדֵּשׁ וְהַיַּיִן נִשְׁפַּךְ, רַק בִּרְכַּת הַקִּדּוּשׁ אֵינוֹ צָרִיךְ לַחֲזֹר וּלְקַדֵּשׁ, אֲבָל חַיָּב לִשְׁתּוֹת יַיִן אַחֵר. וְאִם אֵין לוֹ יַיִן אַחֵר לֹא יָצָא י"ח קִדּוּשׁ. וְאֵין לוֹמַר דְּכָ"ז הוּא כְּדֵי לָצֵאת י"ח מִצְוָה כְּתִקְנָהּ, דְּא"כ הֲוֵה לֵיהּ לְפָרוּשֵׁי כֵּן. וְאַמַּאי הִשְׁמִיט מ"ש בָּזֶה בְּבֵ"י. וּמִדְּסָתַם לָן מַשְׁמַע דְּבָא לוֹמַר דְּגַם מ"ש בְּבֵ"י דְּלֹא קִיֵּם הַמִּצְוָה כְּתִקְנָהּ, הַיְנוּ שֶׁלֹּא יָצָא י"ח קִדּוּשׁ. וְהָכִי מוּכָח מֵהַלְּבוּשׁ [בְּקוּשְׁיָא] וְהַמג"א, דְּאִם שְׁתִיַּת מְלֹא לוּגְמָיו אֵינָהּ לְעִכּוּבָא, אֲזַי אֵין צָרִיךְ לְהָבִיא כּוֹס אַחֵר וּלְבָרֵךְ בּוֹרֵא פְּרִי

הַגָּפֶן כְּשֶׁכּוֹס הַיַּיִן נִשְׁפַּךְ. וְאִם מָזַג בְּסָעִיף ט"ו שֶׁצָּרִיךְ לְהָבִיא כּוֹס אַחֵר וּלְבָרֵךְ עָלָיו בּוֹרֵא פְּרִי הַגָּפֶן, מוֹכֵחַ דְּס"ל דִּשְׁתִיַּת מִלֹּא לָגְמָיו לְעִכּוּבָא, וְאִם לֹא שָׁתָה מִלֹּא לָגְמָיו לֹא יָצָא י"ח, וְאֵינוֹ רַק לְצֵאת יְדֵי הַמִּצְוָה כְּתִקְנָהּ.

וְגַם מִדִּבְרֵי הָאֲרָחוֹת חַיִּים הַנַּ"ל [דַּעֲלָהּ קָמְסַתַּמֵּךְ הַב"י] מְבֹאָר לְהֶדְיָא דְּהַשְׁתְיָה מְעַכֶּבֶת. וְלָכֵן צָרִיךְ לוֹמַר דִּבְבֵית יוֹסֵף אַיְירֵי כְּשֶׁנִּשְׁפַּךְ הַכּוֹס שֶׁקִּדֵּשׁ עָלָיו, וְחָזְרוּ וְהֵבִיאוּ לְפָנָיו כּוֹס אַחֵר, וְשָׁתָה מִמֶּנּוּ, דִּבְזֶה לֹא יָצָא י"ח הַמִּצְוָה כְּתִקְנָהּ, דְּסוֹף סוֹף הַכּוֹס שֶׁקִּדֵּשׁ עָלָיו נִשְׁפַּךְ, אֲבָל יָצָא י"ח קִדּוּשׁ דְּהָא שָׁתָה יַיִן מִכּוֹס אַחֵר. אֲבָל הֵיכָא דְּלֹא שָׁתָה כְּלָל, גַּם לְהַבֵּית יוֹסֵף הוּא לְעִכּוּבָא. וּלְפִי זֶה אָתֵי שַׁפִּיר מַה שֶּׁמָּרָן בְּשֻׁלְחָן עָרוּךְ הִצְרִיךְ שֶׁיָּבִיאוּ לוֹ כּוֹס אַחֵר לְבָרֵךְ עָלָיו הַגָּפֶן, דְּהָא הַשְׁתְיָה לְעִכּוּבָא.

גַּם הַכֹּל-בּוֹ (הִלְכוֹת שַׁבָּת דַּף ל"ד ע"ד) כָּתַב לְהֶדְיָא כֵּן, וז"ל: כָּתַב הָר"ר אָשֵׁר ז"ל, וְאִי קַדִּישׁ וְאִשְׁתְּלִי וְלָא טָעִים מִקַּדֵּשׁ, וְשָׁתוּ לֵיהּ אַחֲרִינִי, אוֹ אִשְׁתְּפִיךְ, מַיְתֵי לֵיהּ כָּסָא אַחֲרִינָא וּמְבָרֵךְ עֲלֵיהּ בּוֹרֵא פְּרִי הַגָּפֶן וְשָׁתֵי לֵיהּ. וְלָא צָרִיךְ לְאַהְדּוּרֵי קִדּוּשָׁא, דְּאָמַר מַר הַמְקַדֵּשׁ אִם טָעַם מִלֹּא לָגְמָיו יָצָא, וְאִם לָאו לֹא יָצְאוּ. וְה"מ כְּגוֹן דְּקַדִּישׁ וְשָׁתוּ אַחֲרִינִי [שֶׁאֵינָם מִבְּנֵי הַחֲבוּרָה], וַעֲדַיִן יוֹשֵׁב בִּמְקוֹמוֹ סַגִּי בְּהָכִי דִּמְבָרֵךְ עַל כּוֹס אַחֵר בפה"ג וְדַיּוֹ, אֲבָל אִם וכו' אוֹ קָם מֵהַהוּא דּוּכְתָּא צָרִיךְ לְמֵיהְדַּר וּלְקַדּוּשֵׁי. עכ"ל.

וְכֵן מְבֹאָר בְּמג"א (ס"ק ל"ב). וְשָׁם הֵבִיא מַה שֶּׁהִקְשָׁה הַלְּבוּשׁ הַנַּ"ל, לָמָּה לִי כּוֹס אַחֵר הָא קי"ל דִּשְׁתְיָה לָא מְעַכְּבָא כִּדְאִיתָא בְּפֶרֶק כָּל מְעָרְבִין. וְשָׁגַג בָּזֶה וכו', וְגַם עַל הַבֵּית יוֹסֵף יֵשׁ לְתִמְהַּ, שֶׁכָּתַב, וְאִם נִשְׁפַּךְ הַכּוֹס א"צ לַחֲזֹר וּלְקַדֵּשׁ, דְּמַאי דְּאָמְרִי' אִם לֹא טָעַם לֹא יָצָא, הַיְנוּ לוֹמַר דְּלֹא יָצָא יְדֵי מִצְוָה כְּתִקְנָהּ. וְכ"כ בְּא"ח בְּהֶדְיָא. עכ"ל. וְאח"כ הֵבִיא דִּבְרֵי הָאֲרָחוֹת חַיִּים דְּאִי לָא טָעֲמֵי לֵיהּ אַחֲרִינִי, צָרִיךְ לְמֵיהְדַּר וּקְדּוּשֵׁי. ע"ש.

וְכ"כ בְּשֵׁ"ג בְּהֶדְיָא שֶׁאִם לֹא טָעַם אֶחָד מֵהֶם, לֹא יָצָא. וְכ"כ בָּרְמָזִים. וְכ"כ הַתּוֹס' (פְּסָחִים קא. בד"ה יְדֵי קִדּוּשׁ) לָכֵן נ"ל דְּחָזַר פֹּה בְּשׁ"ע וְכָתַב שֶׁיָּבִיאוּ כּוֹס אַחֵר וְיִטְעֹם מִמֶּנּוּ, דְּכֵיוָן שֶׁקִּדֵּשׁ עַל הַיַּיִן וְטָעַם אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא טָעַם מֵאוֹתוֹ הַכּוֹס יָצָא. דְּהָא כְּשֶׁיֵּשׁ כּוֹסוֹת אֲחֵרִים לִפָּנָיו הַמְסֻבִּין, א"צ לִשְׁתּוֹת מִכּוֹס הַמְקֻדָּשׁ. א"כ הוּא בְּעַצְמוֹ נַמִּי יָצָא בְּכוֹס אַחֵר. וְכַיּוֹצֵא בָּזֶה כָּתַב בְּהג"מ (פ"ד). וְדוֹק' כְּשֶׁלֹּא הִסִּיחַ דַּעְתּוֹ בֵּינְתַיִם אֲבָל אִי קָם מֵהַהִיא דּוּכְתָּא קֹדֶם שֶׁטָּעַם, צָרִיךְ לַחֲזֹר וּלְקַדֵּשׁ [ב"י בְּשֵׁם א"ח]. וְכָתוּב בְּפִסְקֵי מהרא"י, אִם קִדֵּשׁ עַל מַיִם וְסָבַר שֶׁהוּא יַיִן יַחֲזֹר וִיקַדֵּשׁ, אַף עַל גַּב דְּקִדּוּשׁ עַל הַיַּיִן דְּרַבָּנָן, גַּם בְּמִילֵי דְּרַבָּנָן צָרִיךְ לַחֲזֹר. עכ"ל. וְאִם הָיָה דַּעְתּוֹ לִשְׁתּוֹת יַיִן יוֹתֵר א"צ לְבָרֵךְ שֵׁנִית בפה"ג, כְּמ"ש ססי' ר"ט. וְה"ה בְּנִשְׁפַּךְ הַכּוֹס כְּמ"ש ססי' ר"ו, ונ"ל דְּאִם קִדֵּשׁ בְּשַׁחֲרִית עַל הַשֵּׂכָר וְנִשְׁפַּךְ הַכּוֹס, א"צ לְהָבִיא אַחֵר, דְּהָא י"א דְּדַי בְּפַת כְּמ"ש סִימָן ער"ב ס"ט. ע"כ.

וּמְבֹאָר, דְּס"ל לְהַמַּגֵּן אַבְרָהָם בְּדַעַת מָרָן, דְּהַשְׁתְיָה מְעַכֶּבֶת. וְהַיְנוּ כְּמִלֹּא לָגְמָיו, דְּהָא הַמג"א קָאֵי ע"ד הַב"י דְּקָאֵי ע"ד הַטּוּר שֶׁכָּתַב, וְשׁוֹתֶה מִלֹּא לָגְמָיו, וְאִם שָׁתָה פָּחוֹת לֹא יָצָא. וְע"ז כָּתַב הַב"י וְנִרְאֶה לִי שֶׁאִם נִשְׁפַּךְ הַכּוֹס קֹדֶם שֶׁיִּטְעֹם אֵינוֹ צָרִיךְ לַחֲזֹר וּלְקַדֵּשׁ, דְּמַאי לֹא יָצָא הַיְנוּ דְּלֹא יָצָא י"ח הַמִּצְוָה כְּתִקְנָהּ, וְע"ז אָמַר הַמג"א דְּהש"ע חָזַר בּוֹ וְכָתַב שֶׁיָּבִיא כּוֹס אַחֵר וְיִטְעֹם מִמֶּנּוּ, הֲוֵי אוֹמֵר דְּפָשׁוּט דְּס"ל לְהַמג"א שֶׁהש"ע סוֹבֵר דִּשְׁתִיַּת מִלֹּא לָגְמָיו לְעִכּוּבָא.

וּבְמַאֲמַר מָרְדְּכַי אַחַר שֶׁהֵבִיא דִּבְרֵי הַמַּגֵּן אַבְרָהָם הַנַּ"ז כָּתַב, שֶׁאֵין כָּאן חֲזָרָה, דְּמֵעוֹלָם לֹא עָלָה עַל דַּעַת מָרָן הַבֵּית יוֹסֵף לוֹמַר שֶׁא"צ כּוֹס אַחֵר, וְהוּא מֻכְרָח מִכַּמָּה טְעָמִים, חֲדָא שֶׁהֲרֵי בָּנָה עִקָּר יְסוֹדוֹ עַל מ"ש רַבֵּנוּ הַטּוּר בְּשֵׁם הָלָכוֹת גְּדוֹלוֹת, וְהַיְנוּ דִּין הִפְסִיק בְּדִבּוּר, וּמִמֵּילָא כִּי הֵיכִי דְּמְבֹאָר שָׁם בְּדִבְרֵי בַּעַל הָלָכוֹת גְּדוֹלוֹת שֶׁצָּרִיךְ לִטְעֹם אַחַר כָּךְ מִכּוֹס שֶׁל קִדּוּשׁ, הָכִי נַמִּי הָכָא בְּנִשְׁפַּךְ, דְּאָמְרִינַן דַּיּוֹ לְבָא מִן הַדִּין וכו'. ע"ש.

וְכֵן פֵּרֵשׁ בְּסֵפֶר בְּנֵי צִיּוֹן (סִימָן רע"א ס"ק כ"ו) כַּוָּנַת הַבַּיִת יוֹסֵף, שֶׁאִם לֹא טָעַם מִכּוֹס זֶה שֶׁל הַקִּדּוּשׁ, לֹא קַיֵּם מִצְוָה "כְּתִקּוּנָהּ", וּמִכָּל מָקוֹם מְיַיְרֵי שֶׁשָּׁתָה מִכּוֹס יַיִן אַחֵר. אֲבָל אִם לֹא טָעַם כְּלוּם לֹא יָצָא, וּבְהָכִי אָתֵי שַׁפִּיר מ"ש שָׁיֵשׁ סַעַד לָזֶה מִבה"ג וְאָרְחוֹת חַיִּים וכו'. ע"ש. וְכֵן פֵּרֵשׁ לְנָכוֹן בְּשוּ"ת דִּבְרֵי שָׁלוֹם ח"ג (סִימָן כ"ז). ע"ש. וְכֵן הֶעֱלָה בְּשוּ"ת חֶלְקַת יַעֲקֹב ח"א (סִימָן צ"ד). ע"ש.

וּלְפוּם רִיהֲטָא נִרְאִים הַדְּבָרִים, דְּלָמָּה לָנוּ לְהִדָּחֵק וְלוֹמַר דְּמָרָן חָזַר בּוֹ בְּשֻׁלְחָן עָרוּךְ מִמ"ש בְּבֵית יוֹסֵף [כְּמוֹ שֶׁפֵּרֵשׁ הַמָּגֵן אַבְרָהָם, רְאֵה לְהַלָּן], כָּל עוֹד שֶׁיֵּשׁ לָנוּ דֶּרֶךְ אַחֶרֶת בְּבֵאוּר דַּעַת מָרָן. וְאֵין אוֹמְרִים דָּבָר זֶה אֶלָּא כְּשֶׁאֵין דֶּרֶךְ אַחֶרֶת לְיַשֵּׁב דִּבְרֵי מָרָן.

שׁוּב רָאִיתִי שֶׁהַדְּבָרִים מְפֹרָשִׁים בְּא"ר (סִימָן רע"א ס"ק ל"ג) וְשָׁם הֵעִיר עַל דִּבְרֵי הַלְּבוּשׁ בְּמַה שֶׁכָּתַב, דִּשְׁתִיָּה לֹא מְעַכְּבָא, דְּשָׁנֵג בְּמ"ש בֵּית יוֹסֵף ס"ס זֶה בְּשֵׁם תּוֹס' (פְּסָחִים ק"ו. ד"ה רָאָה), דְּכַוָּנַת תּוֹס' דִּשְׁתִיַּת הַמְסֻבִּין לֹא מְעַכְּבָא, דְּדַי אִם טָעַם אֶחָד מֵהֶם (מָגֵן אַבְרָהָם ס"ק ל"ב), וְכ"כ אֲגָדָה פֶּרֶק עַרְבֵי פְּסָחִים (סִימָן פ"ה) בְּהֶדְיָא בְּשֵׁם תּוֹס'. וְהוּא פָּשׁוּט בְּכָל הַפּוֹסְקִים דְּאִם לֹא טָעַם אֶחָד מֵהֶם מְעַכֵּב. וְהַנַּחֲלַת צְבִי (ס"ק ט"ו) כָּתַב דְּהַלְּבוּשׁ כְּוָן לְדִיעָה רִאשׁוֹנָה שֶׁכָּתַב בְּס"ד, וְהוּא דַּעַת הָרַא"שׁ. ע"ש. וְלֹא דַּק דְּמִשְּׁמַע שָׁם דְּמִקַּדֵּשׁ אַיַּיִן וְטוֹעֵם, אֶלָּא נ"ל שֶׁא"צ לְבָרֵךְ בּוֹרֵא פְּרִי הַגָּפֶן כֵּיוָן שֶׁכְּבָר שָׁתָה, וְאִי נַמִי דְּמֵירֵי שָׁם בְּמִקַּדֵּשׁ בְּלֹא יַיִן מִכָּל מָקוֹם אִם מְקַדֵּשׁ בְּיַיִן וַדַּאי צָרִיךְ לְטָעֹם, וַאֲפִלּוּ נֹאמַר דְּמִקַּדֵּשׁ בְּיַיִן וְאֵינוֹ טוֹעֵם הַיְנוּ מִשּׁוּם דְּכְבָר שָׁתָה, אֲבָל בְּשֶׁמְּקַדֵּשׁ וְלֹא שָׁתָה וַדַּאי צָרִיךְ לְטָעֹם, וְהוּא בָּרוּר וּפָשׁוּט. גַּם עַל הַט"ז (ס"ק י"ט) תְּמִיהָה לִי בְּמַה שֶׁהֵבִיא רְאָיָה שֶׁא"צ לְקַדֵּשׁ בְּנִשְׁפַּךְ מִטּוּר (סִי' רס"ט) שֶׁכָּתַב דְּיוֹצֵא בְּלֹא טְעִימָה ע"ש בַּאֲרִיכוּת, וְהוּא תָּמוּהַּ דְּהַטּוּר קָאָמַר שֶׁאִם אֶחָד טוֹעֵם יוֹצְאִין כֻּלָּם, אֲבָל כְּשֶׁנִּשְׁפַּךְ דְּלֹא טָעַם אֶחָד מֵהֶן שַׁאֲנִי. וּמַה שֶּׁתָּמַהּ מָגֵן אַבְרָהָם עַל מ"ש בֵּית יוֹסֵף מַאי דְּאָמְרִינַן לֹא יָצָא הַיְנוּ יְדֵי מִצְוָה כְּתִקּוּנָהּ, נִרְאֶה לִי לְיַשֵּׁב דְּכַוָּנַת ב"י עַל מַה דְּמַשְׁמַע שֶׁצָּרִיךְ לִטְעֹם מֵאוֹתוֹ כּוֹס אָמְרִינַן אַף דְּשָׁתָה מִכּוֹס אַחֵר לֹא יָצָא יְדֵי מִצְוָה כְּתִקּוּנָהּ, אֲבָל כְּשֶׁאֵינוֹ טוֹעֵם כְּלָל מוֹדֶה דְּלֹא יָצָא כְּלָל. כְּלָלָא דְּמִלְּתָא דְּגַם בְּנִשְׁפַּךְ צָרִיךְ לְהָבִיא כּוֹס אַחֵר וּלְבָרֵךְ עָלָיו וְלִטְעֹם מִמֶּנּוּ כִּי אֵינוֹ יוֹצֵא בְּלֹא טְעִימָה, וְכֵיוָן שֶׁכּוֹס נִשְׁפַּךְ טוֹעֵם מֵאַחֵר, וְכֵן מָצָאתִי בְּכָל בּוֹ (דַּף ל"ד ע"ד ס"ס ל"א), וְהַלְּבוּשׁ וְהָאַחֲרוֹנִים לֹא רָאוּ דְּבָרָיו. ע"כ.

וְהִנֵּה חֵלֶק מֵהַדְּבָרִים הַנַּ"ל כְּתַבְנוּ בִּזְמַנּוֹ בְּיַלְקוּ"י, וְתָפַסְנוּ בִּפְשִׁיטוּת דְּלֹא יָצָא דְּקָאמַר הַיְנוּ לֹא יָצָא י"ח הַמִּצְוָה כְּתִקְּנָהּ, אֲבָל אֵינוֹ לְעִכּוּבָא. וְנִמְשַׁכְנוּ אַחַר כַּמָּה מֵהָאַחֲרוֹנִים הַנַּ"ל דְּס"ל הָכִי. וּמֵהֶם הַגָּאוֹן הַנִּצִּי"ב, שֵׁבֶט הַלֵּוִי, וְהָאוֹר לְצִיּוֹן הַנַּ"ל. אוּלָם לְפִי הַמְבֹאָר הֵרֵי דְּמ"ש מָרָן מִצְוָה כְּתִקְּנָהּ אֵינוֹ בָּא לוֹמַר שֶׁאֵינוֹ לְעִכּוּבָא, אֶלָּא רַק לִתְנַאי בְּעָלְמָא, אֲבָל בָּעִינַן לִתְנַאי זֶה. וּכְמ"ש בְּמִגְדַּל עֹז (פֶּרֶק כ"ט מֵהַל' שַׁבָּת) בְּשִׁיטַת הָרִי"ף וּבַעַל הַמָּאוֹר, וְכ"כ הָאָרְחוֹת חַיִּים (הִלְכוֹת קִדּוּשׁ הַיּוֹם סִי' א'), וְהַכֹּל בּוֹ (דַּף ל"ד. ע"ד), וְהַחַיֵּי אָדָם (כְּלָל ו' הַל' שַׁבָּת סִי' ט"ז), וְשֻׁ"ע הַגַּר"ז (סִי' כ"ו), וְהַמשנ"ב (ס"ק ס"ד וע"ח), וְהַחֶסֶד לְאַלְפִּים (פָּאפּוּ, סִי' רע"א סִי"ד). וְעוֹד. וְכֵן מְבֹאָר בְּיַבִּיעַ אוֹמֵר ח"ד (או"ח סִימָן כ"ג אוֹת ז') שֶׁבִּתְחִלָּה כָּתַב גַּ"כ שֶׁהָעִקָּר הוּא הַקִּדּוּשׁ עַל הַכּוֹס וְהַשְׁתִיָּה הִיא לְמִצְוָה מִן הַמֻּבְחָר, וּכְמוֹ שֶׁנִּרְאֶה מֵהַב"י בְּסִימָן רע"א, אַךְ לְאַחַר מִכֵּן הֵבִיא לִדְבְרֵי הַלְּבוּשׁ, וְשֶׁבְּמַטֵּה יְהוּדָה עַיָּאשׁ (סק"ב) הָאֱרִיךְ לְדַחוֹתוֹ וּמַסִּיק "כְּהַשֻּׁלְחָן עָרוּךְ", וּלְכָךְ כָּתַב הַגֶּדֶר בְּד"ז שֶׁהָעִקָּר זֶהוּ הַבְּרָכָה עַל הַכּוֹס, וְהַשְׁתִיָּה אֵינָהּ אֶלָּא תְּנָאָהּ. ע"כ. וּמַשְׁמַע דְּהָדַר סָבַר שֶׁזֶּהוּ מְעַכֵּב בַּמִּצְוָה, אֶלָּא שֶׁלֹּא הָוֵי מֵעִקַּר הַמִּצְוָה אֶלָּא תְּנַאי בְּעָלְמָא, וּכְמ"ש הַבַּיִת יוֹסֵף שֶׁלֹּא יָצָא יְדֵי מִצְוָה כְּתִקְּנָהּ.

וְאַחַר שָׁנִים מָרָן זִיע"א חָזַר לִכְתֹּב בְּעִנְיְנֵי קִדּוּשׁ, בְּסִפְרוֹ חֻזּוֹן עוֹבַדְיָה שַׁבָּת כָּרֶךְ ב', וְשָׁם הֵבִיא הַמַּחֲלֹקֶת הַנַּ"ל, וְסִיֵּם וְצִ"ע. וְסוֹף דָּבָר הֶעֱלָה שָׁם, שֶׁהָעִקָּר כְּדַעַת מָרָן בְּסִבָּרָא רִאשׁוֹנָה, שֶׁצָּרִיךְ

שֶׁיִּטְעֹם הַמְקַדֵּשׁ אוֹ אֶחָד מִן הַמְסֻבִּין, שִׁעוּר מִלֹּא לֻגְמָיו, וְהוּא לְעִכּוּבָא. וּדְלֹא כְּמ"ש בְּשוּ"ת תְּבוּאוֹת שֶׁמֶשׁ (חאו"ח סִימָן נ"ד) לְהָקֵל כַּאֲשֶׁר שְׁתִיַּת כָּל הַמְסֻבִּים מִצְטָרֶפֶת לִשְׁעוּר מִלֹּא לֻגְמָיו, וְלֵיתָא.

אִם עַל יְדֵי שְׁתִיַּת כָּל הַמְסֻבִּים שָׁתוּ כְּמִלֹּא לֻגְמָיו

ב. אִם הַמְקַדֵּשׁ לֹא שָׁתָה מֵהַיַּיִן כְּמִלֹּא לֻגְמָיו, וְכָל אֶחָד מֵהַמְסֻבִּים שָׁתָה מְעַט, וּבְצֵרוּף כֻּלָּם שָׁתוּ שִׁעוּר כְּמִלֹּא לֻגְמָיו, אֵין שְׁתִיָּתָם מוֹעִילָה לְחוֹבַת הַשְׁתִיָּה מֵהַכּוֹס, וְצָרִיךְ שֶׁהַמְקַדֵּשׁ עַצְמוֹ, אוֹ לְכָל הַפָּחוֹת אֶחָד מֵהַמְסֻבִּים יִשְׁתֶּה מִלֹּא לֻגְמָיו. וְאֵין שְׁתִיַּת כָּל הַמְסֻבִּין מִצְטָרֶפֶת. וְאָמְנָם אִם עָבְרוּ וְקִדְּשׁוּ וּבֵין כֻּלָּם שָׁתוּ כְּמִלֹּא לֻגְמָיו, לֹא יַחְזְרוּ לְקַדֵּשׁ, שֶׁבְּדִיעֲבַד יֵשׁ לָחוּשׁ לַסּוֹבְרִים שֶׁיָּצְאוּ יְדֵי חוֹבָה. אַךְ לְכַתְּחִלָּה אִם יוֹדְעִים שֶׁאֵין אַף אֶחָד מֵהַמְסֻבִּים שֶׁיָּכוֹל לִשְׁתּוֹת כְּמִלֹּא לֻגְמָיו, לֹא יְקַדְּשׁוּ עַל הַיַּיִן, אֶלָּא עַל הַפַּת [בְּלֵיל שַׁבָּת, וּבְיוֹם יְקַדְּשׁוּ עַל חֲמַר מְדִינָה] (שָׁם עַמּוּד ת"ק).

וּבְהֶעָרָה (שָׁם) כָּתַב הִנֵּה מָרָן בְּב"י הֵבִיא בָּזֶה ג' שִׁיטוֹת. א. דַּעַת הַגְּאוֹנִים שֶׁאִם לֹא טָעַם הַמְקַדֵּשׁ וְטָעַם אַחֵר כְּמִלֹּא לֻגְמָיו לֹא יָצָא. ב. דַּעַת הָרֹא"שׁ שֶׁאִם לֹא טָעַם הַמְקַדֵּשׁ, וְטָעַם אֶחָד מֵהַמְסֻבִּין כְּמִלֹּא לֻגְמָיו יָצָא, וְאֵין שְׁתִיַּת שְׁנַיִם מִצְטָרֶפֶת לְמִלֹּא לֻגְמָיו. וַאֲנַן בָּעִינַן שֶׁיֶּהֱנֶה אֶחָד מֵהֶם מִשְׁתִיַּת כּוֹס שֶׁל בְּרָכָה. וְכֵן הוּא בַּטּוּר. ג. דַּעַת הָרִיטְבָ"א (עֵרוּבִין ע"ט: ד"ה הָא דְּאָמְרִינַן הַמְקַדֵּשׁ) בְּשֵׁם הַתּוֹס' שֶׁאִם לֹא טָעַם אֶחָד מֵהֶם מִלֹּא לֻגְמָיו, כֵּיוָן שֶׁבֵּין כֻּלָּם טָעֲמוּ כְּשִׁעוּר הַהוּא, יָצְאוּ דְּכֻלָּם מִצְטָרְפִין לְמִלֹּא לֻגְמָיו. וּמָרָן בְּשֻׁ"ע (רע"א סָעִיף י"ד) פָּסַק: אִם לֹא טָעַם הַמְקַדֵּשׁ, וְטָעַם אֶחָד מֵהַמְסֻבִּין כְּמִלֹּא לֻגְמָיו יָצָא, וְאֵין שְׁתִיַּת שְׁנַיִם מִצְטָרֶפֶת לְמִלֹּא לֻגְמָיו. וְי"א דְּכֵיוָן שֶׁבֵּין כֻּלָּם טָעֲמוּ כְּמִלֹּא לֻגְמָיו יָצְאוּ, דִּשְׁתִיַּת כֻּלָּם מִצְטָרֶפֶת לְכַשִּׁעוּר. וְהַגְּאוֹנִים סוֹבְרִים שֶׁאִם לֹא טָעַם הַמְקַדֵּשׁ לֹא יָצָא, וְרָאוּי לָחוּשׁ לְדִבְרֵיהֶם. וְדָוְקָא בְּקִדּוּשׁ אֲבָל בִּשְׁאָר דְּבָרִים מוֹדִים שֶׁמּוֹעִיל טְעִימַת אַחֵר.

וּבְמִשְׁנָה בְּרוּרָה (סִימָן רע"א ס"ק ע"ג), כָּתַב, שֶׁבְּדִיעֲבַד אֵין הַמְקַדֵּשׁ צָרִיךְ לִשְׁתּוֹת מִלֹּא לֻגְמָיו בְּעַצְמוֹ, אֶלָּא שְׁתִיַּת הַמְסֻבִּים מִצְטָרֶפֶת לִשְׁעוּר דִּמְלֹא לֻגְמָיו, וּמִכָּל מָקוֹם צְרִיכִים לִשְׁתּוֹת בִּכְדֵי אֲכִילַת פְּרָס. וּבְשַׁעַר הַצִּיּוּן כָּתַב, דְּזֶה פָּשׁוּט, דְּלֹא עָדִיף כְּשֶׁהַמְסֻבִּים שׁוֹתִים מֵאִלּוּ הָיָה שׁוֹתֶה הַמְקַדֵּשׁ בְּעַצְמוֹ שֶׁצָּרִיךְ לִשְׁתּוֹת בִּכְדֵי אֲכִילַת פְּרָס. [וּכְבָר נִתְבָּאֵר שֶׁהָעִקָּר לְדִינָא שֶׁאֶחָד מֵהַמְסֻבִּים אוֹ הַמְקַדֵּשׁ יִשְׁתֶּה כְּמִלֹּא לֻגְמָיו].

שִׁעוּר בִּכְדֵי אֲכִילַת פְּרָס בִּשְׁתִיַּת רַבִּים

וּבְסֵפֶר מִשְׁמֶרֶת חַיִּים ח"א (עַמּוּד ל"ז) הֵבִיא מִשֵּׁם הָאֲפִיקֵי יָם ח"ב (סי' ב') שֶׁהִשִּׂיג עָלָיו, דְּאֵיךְ שַׁיָּךְ שִׁעוּר בִּכְדֵי אֲכִילַת פְּרָס בַּאֲנָשִׁים הַרְבֵּה, דְּבְאָדָם אֶחָד אִם שׁוֹתֶה בִּכְדֵי אֲכִילַת פְּרָס חֲשׁוּבָה כִּשְׁתִיָּה אַחַת, אֲבָל בַּאֲנָשִׁים הַרְבֵּה לֹא שַׁיָּךְ לוֹמַר דַּהֲוֵי שְׁתִיָּה אַחַת אֲפִילּוּ אִם יִהְיֶה בִּכְדֵי אֲכִילַת פְּרָס, וְאִם כֵּן מַה שַּׁיָּךְ שִׁעוּרָא דִּכְדֵי אֲכִילַת פְּרָס לְכָאן. וְכֵן הֵעִיר בְּשוּ"ת שֵׁבֶט הַלֵּוִי חֵלֶק ח' (סִימָן מ"ה) דְּלֹא בָּעִינַן שֶׁיִּשְׁתּוּ כֻּלָּם תּוֹךְ שִׁעוּר שְׁתִיַּת פְּרָס, דְּלֹא מָצִינוּ שִׁעוּר אֲכִילַת פְּרָס אֶלָּא לְעִנְיַן צֵרוּף אֲכִילָה אוֹ שְׁתִיָּה שֶׁל אָדָם הַמְחֻיָּב לִשְׁתּוֹת כָּל הַשִּׁעוּר, אוֹ לְעִנְיַן אִסּוּר אֲכִילָה וְכַיּוֹצֵא בָּזֶה, אֲבָל מַה מּוֹעִיל שְׁתִיַּת פְּרָס לְכַמָּה בְּנֵי אָדָם יַחַד. וּמ"ש בְּשַׁעַר הַצִּיּוּן (אוֹת ע"ו) דְּהוּא פָּשׁוּט דְּלֹא עָדִיף מִשֶּׁאִם הָיָה מְקַדֵּשׁ בְּעַצְמוֹ, ר"ל מְקַדֵּשׁ בְּעַצְמוֹ שׁוֹתֶה, וּלְהַנַּ"ל אֵין זֶה פָּשׁוּט כָּל כָּךְ, וּלְדַעְתִּי זוֹ גַּם הַמְקַדֵּשׁ עַצְמוֹ אוּלַי יוֹצֵא בְּיוֹתֵר מִכְּדֵי אֲכִילַת פְּרָס, וְאוּלַי דַּעְתּוֹ דְּגַם מְנִיעַת בְּזִיּוֹן הַכּוֹס עַל יְדֵי שְׁתִיַּת מִלֹּא לֻגְמָיו אִם אֵין בּוֹ צֵרוּף כְּדֵי אֲכִילַת פְּרָס הֲרֵי הוּא כְּאִלּוּ לֹא נֶהֱנָה מִמֶּנּוּ, ע"ש. וְדוֹחֵק.

גַּם בְּשוּ"ת אֶבֶן יִשְׂרָאֵל הֵעִיר בָּזֶה. וְעַיֵּן בְּקוּנְטְרֵס אַחֲרוֹן שֶׁמַּסִּיק לַהֲלָכָה דְּכָל זְמַן שֶׁלֹּא הִסִּיחוּ דַּעְתָּם מִלִּשְׁתּוֹת מִכּוֹס שֶׁל קִדּוּשׁ מִצְטָרֶפֶת שְׁתִיָּתָם. וְהֵעִיר שָׁם עַל מ"ש הַמִּשְׁנָה בְּרוּרָה,

דְּאֵיךְ שַׁיָּךְ צְרוּף שֶׁל בְּכָדֵי אֲכִילַת פְּרָס בַּאֲנָשִׁים הַרְבֵּה. וּבְמִשְׁמֶרֶת חַיִּים שָׁם כָּתַב לְיַשֵּׁב, בְּהַקִּדִּים יְסוֹד הַבַּיִת הַלֵּוִי (ח"א סי' ב') דְּהוֹכִיחַ מֵהגמ' פְּסָחִים גַּבֵּי חִלּוּק לֶחֶם הַפָּנִים, דְּאִיתָא הָתָם, דְּלִכֹּהֵן אֶחָד הִגִּיעַ כְּפוֹל מִלֶּחֶם הַפָּנִים, דְּלֹא בָּעֵי שִׁעוּר כַּזַּיִת בַּאֲכִילַת קָדָשִׁים. וּבְסֵפֶר דּוֹרֵשׁ לְצִיּוֹן (דְּרוּשׁ א') חָקַר בָּזֶה אִם בַּאֲכִילַת קָדָשִׁים בָּעִינַן כַּזַּיִת, וְהֵבִיא הַךְ גְּמ' דְּהִגִּיעַנִי כָּפוֹל, וְדָחַק לְדָחוֹת. וּבֵאֵר הָרַב בֵּית הַלֵּוִי, דְּגַבֵּי אֲכִילַת מַצָּה הַחִיּוּב הוּא עַל הַגְּבָרָא לֶאֱכֹל, וּבְפָחוֹת מִכַּזַּיִת לָא חָשִׁיב שֶׁאָכַל מַצָּה, וְלָכֵן בָּעִינַן כַּזַּיִת, מַשְׁא"כ גַּבֵּי אֲכִילַת קָדָשִׁים דְּהַמִּצְוָה שֶׁהַקָּדָשִׁים יֵאָכְלוּ, וְלָכֵן אַף דְּאָכַל פָּחוֹת מִכַּזַּיִת מ"מ הַקָּדָשִׁים נֶאֱכְלוּ. ע"ש. וְה"נ גַּבֵּי קִדּוּשׁ, לְרַאשׁוֹנִים דְּסוֹבְרִים דְּמִצְטָרֵף שִׁתִּיַּת כָּל הַמְסֻבִּים, שֶׁאֵין הַדִּין בִּשְׁתִיַּת הַגְּבָרָא, שֶׁהוּא יִשְׁתֶּה מִלֹּא לֻגְמָיו, אֶלָּא דִּין בַּכּוֹס שֶׁיִּהְיֶה נִשְׁתֶּה כְּמִלּוֹא לֻגְמָיו, וְהָוֵי כְּעֵין קָדָשִׁים, דְּהַדִּין שֶׁיִּהֶא נֶאֱכָל. רַק שָׁם לֹא בָּעִינַן שׁוּם שִׁעוּר דְּמִלֹּא לֻגְמָיו. הַבַּיִת הַלֵּוִי הנַ"ל, וְכָאן בָּעֵי שִׁעוּר דְּמִלֹּא לֻגְמָיו. ע"ש. וְקָשֶׁה לַהֲבָנָה, דְּהָא שִׁעוּר אֲכִילַת פְּרָס הוּא לְהַחְשִׁיב כַּאֲכִילָה, וְלֹא כִּטְעִימָה, אוֹ כְּדֵי לְיַתּוּבֵי דַּעְתָּא, וּמַה שַּׁיָּךְ דִּין זֶה לַאֲכִילַת קָדָשִׁים.

וְז"ל מָרָן בְּשֻׁלְחָן עָרוּךְ (סִימָן רע"א סָעִיף י"ד): אִם לֹא טָעַם הַמְקַדֵּשׁ וְטָעַם אֶחָד מִן הַמְסֻבִּין כְּמִלּוֹא לֻגְמָיו יָצָא, [וְכ"כ הָרַשְׁבָּ"ם (פְּסָחִים ק: ד"ה יְדֵי קִדּוּשׁ), וּבַעַל הָעִטּוּר (הִלְכוֹת מִילָה דַּף נ"ג סע"ג). וְכ"כ הַשִּׁבּוֹלֵי הַלֶּקֶט (סי' ע"ג), וְרַבִּי דָּוִד בּוֹנְפִיד (עמ' שס"ז), וְהַהַשְׁלָמָה (פְּסָחִים ק"ה.), וְהַמְּאִירִי (עֲרוּבִין מ: פְּסָחִים ק"א.)], וְאֵין שִׁתִּיַּת שְׁנַיִם מִצְטָרֶפֶת לִמְלוֹא לֻגְמָיו. וּמִצְוָה מִן הַמֻּבְחָר שֶׁיִּטְעֲמוּ כֻּלָּם. וְי"א שֶׁאִם טָעֲמוּ בֵּין כֻּלָּם שִׁעוּר כְּמִלּוֹא לֻגְמָיו יָצְאוּ, שֶׁשִּׁתִּיַּת כֻּלָּם מִצְטָרֶפֶת לְכַשִּׁעוּר. [כֵּן כָּתַב הָרִיטְבָּ"א עֵרוּבִין (ע"ט:) בְּשֵׁם הַתּוֹס', וְכֵן בְּשִׁבּוֹלֵי הַלֶּקֶט (סִימָן ע"ג). וְע' בְּעָרוּה"ש (סִימָן רע"א ס"ק ל"ו)]. וְהַגְּאוֹנִים סוֹבְרִים שֶׁאִם לֹא טָעַם הַמְקַדֵּשׁ לֹא יָצָא, [וְכ"כ רַשְׁ"י בְּסֵפֶר פַּרְדֵּס הַגָּדוֹל סִימָן קי"ב]. וְרָאוּי לָחוּשׁ לְדִבְרֵיהֶם. וּמִיהוּ בְּשְׁאָר דְּבָרִים הַטְּעוּנִים כּוֹס מוֹדִים הַגְּאוֹנִים דְּסַגִּי בְּטִעְימַת אַחֵר. עכ"ל.

וּכְבָר כָּתַבְנוּ לְעֵיל מ"ש מָרָן זיע"א, דְּנִרְאֶה שֶׁהָעִקָּר בְּדַעַת מָרָן כִּסְבָרָא רִאשׁוֹנָה, שֶׁצָּרִיךְ שֶׁיִּטְעֹם הַמְקַדֵּשׁ אוֹ אֶחָד מִן הַמְסֻבִּים, שִׁעוּר מִלֹּא לֻגְמָיו, וְהוּא לְעִכּוּבָא. וְאֵין שִׁתִּיַּת כָּל הַמְסֻבִּים מִצְטָרֶפֶת לְשִׁעוּר מִלֹּא לֻגְמָיו.

וְאָמְנָם בְּסֵפֶר אוֹר לְצִיּוֹן ח"ב (עַמּוּד קפ"ג) כָּתַב, לְכַתְּחִלָּה צָרִיךְ הַמְקַדֵּשׁ לִשְׁתּוֹת מִלֹּא לֻגְמָיו, וְאִם אֵינוֹ יָכוֹל, יִשְׁתֶּה אֶחָד מִן הַמְסֻבִּין שִׁעוּר זֶה. וְאִם אֵין מִי שֶׁיָּכוֹל לִשְׁתּוֹת מִלֹּא לֻגְמָיו, בְּקִדּוּשׁ הַלַּיְלָה עָדִיף שֶׁיְּקַדְּשׁוּ עַל הַפַּת, וּבְקִדּוּשׁ הַיּוֹם יִשְׁתּוּ כָּל אֶחָד מְעַט בְּכְדֵי שֶׁיִּצְטָרֵף בְּיַחַד לִכְמִלּוֹא לֻגְמָיו. וְאִם יֵשׁ אֶחָד שֶׁיָּכוֹל לִשְׁתּוֹת מִלֹּא לֻגְמָיו לְכַתְּחִלָּה לֹא יְקַדֵּשׁ אַחֵר וַאֲפִלּוּ הוּא רֹאשׁ הַבַּיִת, אֶלָּא יִתֵּן לְקַדֵּשׁ לְמִי שֶׁיָּכוֹל לִשְׁתּוֹת. ע"כ. וְהֵינוּ, דְּבְקִדּוּשׁ הַיּוֹם שֶׁאֵין לְקַדֵּשׁ עַל הַפַּת, כֵּיוָן שֶׁאֵין נִכָּר בָּזֶה שׁוּם שִׁנּוּי, כַּמְבֹאָר בְּשׁ"ע, אֶפְשָׁר לִסְמֹךְ עַל הַסּוֹבְרִים שֶׁשִּׁתִּיַּת כֻּלָּם מִצְטָרֶפֶת. ע"ש. [וּבְקִדּוּשׁ שֶׁל הַיּוֹם יל"ע אִם יַעֲשֶׂה אֶחָד מֵהֶם הֶפְסֵק, שֶׁיֵּצֵא חוּץ לַבַּיִת וְיַחֲזֹר, וְיַחְזְרוּ לְקַדֵּשׁ שׁוּב, כֵּיוָן שֶׁאֵין בּוֹ רַק בִּרְכַּת בפה"ג].

וְכ"פ בְּשׁו"ת שֵׁבֶט הַלֵּוִי הַנַּ"ל, דְּלְהֶלְכָה חוֹשְׁשִׁים לְכַתְּחִלָּה לְדַעַת הַגְּאוֹנִים שֶׁיִּשְׁתֶּה הַמְקַדֵּשׁ עַצְמוֹ כְּמִלֹּא לֻגְמָיו. וְאִם א"א יִשְׁתֶּה אֶחָד מֵהַמְסֻבִּים כְּמִלֹּא לֻגְמָיו, וְאִם א"א יְצָטְרְפוּ הַמְסֻבִּים לִמְלֹא לֻגְמָיו, וּבְדִיעֲבַד אֲפִלּוּ אַחֵר. [וְע"ש שֹׁרֶשׁ מַחֲלֹקֶת הָרִאשׁוֹנִים בְּדִין זֶה. אִם חִיּוּב שְׁתִיָּה הוּא מִצַּד כְּבוֹד הַכּוֹס שֶׁבֵּרְכוּ עָלָיו].

וּבֶאֱמֶת, שֶׁאִם עָבְרוּ וְעָשׂוּ כֵּן, שֶׁעַל יְדֵי כָּל הַמְסֻבִּים יַחַד שָׁתוּ כְּמִלּוֹא לֻגְמָיו, לֹא יַחְזְרוּ לְקַדֵּשׁ, שֶׁיֵּשׁ לָחוּשׁ לִסְבָרַת הָרִיטְבָּ"א. אֲבָל לְכַתְּחִלָּה אִם יָדוּעַ שֶׁאֵין אַף אֶחָד שֶׁיּוּכַל לִשְׁתּוֹת כְּמִלּוֹא לֻגְמָיו לְכָה"פ, יְקַדְּשׁוּ בְּלֵיל שַׁבָּת עַל הַפַּת. וְאַף שֶׁמִּדִּבְרֵי מָרָן בְּשֻׁלְחָן עָרוּךְ מִבֹּאָר שֶׁאֵינוֹ מַסְכִּים לִסְבָרַת הָרִיטְבָּ"א, מ"מ בְּדִיעֲבַד שֶׁעָבְרוּ וְעָשׂוּ כֵּן שַׁפִּיר

דְּמִי לִסְמֹךְ ע"ד הָרִיטְבָּ"א שֶׁשְּׁתֵּית כָּל הַמְּסִבִּים מִצְטָרֶפֶת. וְאַף מָרָן אֶפְשָׁר שֶׁיִּוֹדֶה בִּדִיעֲבַד. וְאֶפְשָׁר לִסְמֹךְ עַל זֶה.

וְע' בְּבֵאוּר הֲלָכָה (סִימָן רע"א ד"ה וי"א דְּכֵיוָן) דְּמַה שֶׁהִזְכִּיר הָרִיטְבָּ"א בְּשֵׁם הַתּוֹס', אֵינוֹ בַּתּוֹס' שֶׁלְּפָנֵינוּ דְּמוּכַח מֵהֶם אִיפְּכָא. וְגַם הַמְּחַבֵּר סָתַם הַדֵּעָה הָרִאשׁוֹנָה בְּסְתָמָא, מַשְׁמַע שֶׁסּוֹבֵר שֶׁכֵּן עִקַּר לַהֲלָכָה. וְע"כ אַף שֶׁאֵין לְמָחוֹת בְּיַד הַמְקִלִּין דְּיֵשׁ לָהֶם ע"מ לִסְמֹךְ, מ"מ לְכַתְּחִלָּה נָכוֹן לִיזָּהֵר בָּזֶה מְאֹד, וּבִפְרָט שֶׁהַמ"א כָּתַב דְּגַם הַי"א שֶׁסּוֹבְרִים דְּמְהַנֵּי צְרוּף הוּא רַק לְעִנְיַן דִּיעֲבַד. וְכֵן בְּדֶה"ח וְשֻׁלְחָן עֲצֵי שִׁטִּים וְחַיֵּי אָדָם לֹא הֻקְלוּ רַק בְּדִיעֲבַד.

מְצוָה מִן הַמֻּבְחָר שֶׁכָּל הַמְּסִבִּים יִטְעֲמוּ מִכּוֹס הַקִּדּוּשׁ – וְאִם יֵשׁ חִיּוּב בַּטְּעִימָה

ג. הַמְנַהֵג שֶׁכָּל הַמְּסִבִּים טוֹעֲמִים מִן הַיַּיִן שֶׁל הַקִּדּוּשׁ טְעִימָה כָּל שֶׁהוּא לְחִבּוּב מִצְוָה. וּכְשֶׁבַּעַל הַבַּיִת מֵסֵב עִם בְּנֵי בֵיתוֹ, הַמְנַהֵג שֶׁבְּנֵי הַבַּיִת טוֹעֲמִים מֵאוֹתוֹ כּוֹס שֶׁשָּׁתָה מִמֶּנּוּ הַמְקַדֵּשׁ, וְאִם מֵסֵב עִם אֲנָשִׁים שֶׁאֵינָם מִבְּנֵי מִשְׁפַּחְתּוֹ, וּמַקְפִּידִים שֶׁלֹּא לִשְׁתּוֹת מִכּוֹס שֶׁשָּׁתָה מִמֶּנּוּ אַחֵר, יְעָרֵב הַיַּיִן שֶׁבְּכוֹס הַקִּדּוּשׁ עִם יַיִן אַחֵר, וְיִמְזֹג מֵהַיַּיִן לְכַמָּה כּוֹסוֹת, כְּדֵי שֶׁהַמְּסִבִּים יִטְעֲמוּ מֵהַיַּיִן. אוֹ שֶׁיְּקַנֵּחַ מָקוֹם שֶׁשָּׁתָה מִמֶּנּוּ. [וְיֵשׁ מְנַהֵג שֶׁכָּל אֶחָד מֵהַמְּסִבִּים מְבָרֵךְ לְעַצְמוֹ וְטוֹעֵם, אַךְ מְנַהֲגֵנוּ שֶׁלֹּא לְבָרֵךְ עַל הַטְּעִימָה, שֶׁכְּשֶׁם שֶׁיּוֹצְאִים יְדֵי חוֹבַת קִדּוּשׁ מִבַּעַל הַבַּיִת הַמְקַדֵּשׁ, כָּךְ יוֹצְאִים יְדֵי חוֹבַת בִּרְכַּת הַגָּפֶן]. וְיֵשׁ שֶׁנָּהֲגוּ שֶׁאַחַר שֶׁהַמְקַדֵּשׁ מְבָרֵךְ וְטוֹעֵם מֵהַיַּיִן, מוֹסִיפִים יַיִן לְכוֹס שֶׁל הַקִּדּוּשׁ, וְשַׁפִּיר שַׁיָּךְ בָּזֶה מַעֲלַת "כּוֹס שֶׁל בְּרָכָה" (שָׁם עַמּוּד תק"ב).

וּבָהֶעָרָה (שָׁם) כָּתַב מַה שֶׁכָּתַבְנוּ שֶׁמִּצְוָה מִן הַמֻּבְחָר לִטְעֹם וְכוּ', כֵּן הוּא בָּרַמְבָּ"ם (פֶּרֶק כ"ט מֵהִלְכוֹת שַׁבָּת הֲלָכָה ז'), וּבַטּוּר וּבְשֻׁלְחָן עָרוּךְ (סִימָן רע"א סָעִיף י').

וְהִנֵּה ז"ל תְּשׁוּבוֹת הַגְּאוֹנִים (שַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה סִי' כ"א): וְשֶׁשְּׁאַלְתֶּם אִם קִדֵּשׁ וְשָׁתָה כּוֹס שֶׁל קִדּוּשׁ, אִם דַּעְתּוֹ לִשְׁתּוֹת עוֹד יַיִן בִּסְעוּדָתוֹ א"צ בְּרָכָה לְאַחֲרָיו, וְאִם אֵין דַּעְתּוֹ לִשְׁתּוֹת מְבָרֵךְ לְאַחֲרָיו. צְרִיכִין כָּל הַיּוֹשְׁבִים לִטְעֹם מִן הַיַּיִן אוֹ מִן הַפַּת שֶׁקִּדֵּשׁ עָלָיו. וּמִי שֶׁקִּפֵּץ וְנָטַל יָדָיו אֵינוֹ מְקַדֵּשׁ עַל הַיַּיִן. וְאָסוּר לוֹ לְדַבֵּר קֹדֶם שֶׁיִּטְעֹם מִן הַקִּדּוּשׁ, וְאִם דִּבֵּר אֵינוֹ חַיָּב לְהַחֲזִיר אֲלָא בפה"ג. וּבַהֲלָכוֹת: קִדֵּישׁ וְאִשְׁתְּלִי וְלָא טָעִים וְשָׁתֵי לֵיהּ אַחֲרִינֵי, מַיְתוּ לֵיהּ כָּסָא אַחֲרִינָא וּמְבָרֵךְ עָלָיו בפה"ג וְשָׁתֵי וְלָא צָרִיךְ אַהְדּוּרֵי קִדּוּשָׁא, דְּאָמַר מַר הַמְקַדֵּשׁ אִם טָעַם מִלֹּא לְגָמָיו יָצָא וְאִם לָאו לֹא יָצָא. ע"כ.

וְכ"כ בְּהִלְכוֹת רי"ץ גִּיאָת (הִלְכוֹת קִדּוּשׁ עַמּוּד י'): וְאָמַר מַר רַב סְעַדְיָה צְרִיכִים הַיּוֹשְׁבִין לִטְעֹם יַיִן שֶׁל קִדּוּשׁ אוֹ מִן הַפַּת, וְאָסוּר לְדַבֵּר קֹדֶם שֶׁיִּטְעֹם, וְאִם דִּבֵּר אֵינוֹ צָרִיךְ לַחֲזֹר וּלְבָרֵךְ אֶלָּא בפ"ה בִּלְבַד. וְעוֹד כָּתַב בִּגְדוֹלוֹת (י"ג ע"ב), קִדֵּישׁ וְאִשְׁתְּלִי וְלָא טָעִים וְשָׁתוּ לֵיהּ אַחֲרִינֵי, מַיְתוּ לֵיהּ כָּסָא אַחֲרִינָא וּמְבָרֵךְ בפ"ה וְשׁוֹתֶה וְלָא צָרִיךְ לְאַהְדּוּרֵי קִדּוּשָׁא, דְּאָמַר מַר הַמְקַדֵּשׁ אִם טָעַם מִלֹּא לְגָמָיו יָצָא וְאִם לָאו לֹא יָצָא. גַּם בְּסֵפֶר הָעִתִּים (סִי' קמ"ב) כָּתַב, וּבְסִדּוּר מַר רַב סְעַדְיָה כָּתַב: צְרִיכִין כָּל הַיּוֹשְׁבִין לִטְעֹם מִן הַיַּיִן אוֹ מִן הַפַּת שֶׁקִּדֵּשׁ עָלֶיהָ.

וּלְהַלָּן בְּהִלְכוֹת הַבְדָּלָה (עַמּוּד כ') כָּתַב הָרִי"ץ גִּיאָת: וְשׁוֹתֶה מְלֹא לְגָמָיו וּמַטְעִים אֶת בָּנָיו וְאֶת בְּנֵי בֵיתוֹ. וְרַב סְעַדְיָה אוֹמֵר אֵין צְרִיכִין לִטְעֹם מִכּוֹס שֶׁל בְּרָכָה. ע"כ. וְכ"כ הַטּוּר (סִי' רצ"ט), וְשׁוֹתֶה מְלֹא לְגָמָיו וּמַטְעִים בְּנֵי בֵיתוֹ, וְרַב סְעַדְיָה כָּתַב אֵין צְרִיכִין בְּנֵי בֵיתוֹ לִטְעֹם מִכּוֹס שֶׁל בְּרָכָה. ע"כ. וּמַשְׁמַע לְכָאוֹ' שֶׁדַּעַת הַטּוּר שֶׁצְּרִיכִים לִטְעֹם, וּכְמוֹ שֶׁנִּרְאֶה דַּעַת הָרִי"ץ גִּיאָת. וְי"ל. וּבַב"ח שָׁם כָּתַב שֶׁמִּדִּבְרֵי רַב סְעַדְיָה מִבֹּאר

דְּדַוְקָא גַּבֵּי הַבְדָּלָה א"צ לְטַעֵם, אֲבָל גַּבֵּי קִדּוּשׁ צָרִיךְ שֶׁיִּטְעֲמוּ. וְנִרְאֶה שֶׁגַּם בַּהַבְדָּלָה מ"ש שֶׁא"צ בְּנֵי בֵיתוֹ לִטְעֹם, בְּנָשִׁים וּקְטַנִּים קָאמַר, אֲבָל בָּנָיו הַגְּדוֹלִים חַיָּבִים וַדַּאי. עכ"ד הַב"ח.

וְז"ל רַשַׁ"י בְּסֵפֶר הָאוֹרָה (חֵלֶק א' סִי' נ"ג הִלְכוֹת קִדּוּשׁ) הַמְקַדֵּשׁ אִם טָעַם מִלֹּא לְגָמָיו יָצָא, וְאִם לָאו לֹא יָצָא, וּלְהוֹצִיא אֲחֵרִים אַע"פ שֶׁלֹּא טָעַם מוֹצִיאָן יְדֵי חוֹבָתָן, וּבִלְבַד שֶׁיִּטְעֲמוּ הַיּוֹצְאִין מִלֹּא לְגָמֵיהֶן, "וְאִם לֹא טָעַם כִּי אִם אֶחָד מֵהֶם יָצְאוּ כֻּלָּם יְדֵי חוֹבָתָן" וְכוּ', וּצְרִיכִין כָּל הַיּוֹשְׁבִין לִטְעֹם מִן הַיַּיִן אוֹ מִן הַפַּת. נָטַל יָדָיו לֹא יְקַדֵּשׁ הוּא אֶלָּא אַחֵר יְקַדֵּשׁ, וְהוּא יוֹצֵא יְדֵי חוֹבָתוֹ בְּשִׁמּוּעָה וּשְׁתָיָה, ע"כ. מַשְׁמַע שֶׁהַשְׁתִיָּה מְעַכֶּבֶת, וּכְמוֹ שֶׁסִּיֵּם שֶׁיּוֹצֵא יד"ח בְּשִׁמְיעָה וּטְעִימָה. וּמַה שֶּׁכָּתַב מִתְּחִלָּה שֶׁאִם שָׁתָה א' יָצְאוּ כֻּלָּם הֵינוּ לְעִנְיַן שְׁתִיַּת מִלֹּא לְגָמָיו. וְע"ע בַּמְּאִירִי (פְּסָחִים ק"א) וּבְסֵפֶר הַמִּכְתָּם (שָׁם דַּף ק' ע"ב).

וּבְסֵפֶר הִלְכוֹת שַׁבָּת בְּשַׁבָּת (ח"א עַמּוּד שע"ז) כָּתַב, שֶׁיֵּשׁ לְהַקְפִּיד לְכַתְּחִלָּה שֶׁכָּל הַמְסֻבִּין יִטְעֲמוּ מֵהַיַּיִן, כֵּיוָן שֶׁיֵּשׁ אוֹמְרִים שֶׁמִּדִּינָא הוּא שֶׁצְּרִיכִים כָּל הַמְסֻבִּין לִטְעֹם מֵהַיַּיִן אֲפִלּוּ בְּקִדּוּשׁ שֶׁל הַלַּיְלָה. וְהַמָּקוֹר לָזֶה הֵבִיא, מִדִּבְרֵי הַמַּגִּיד מִשְׁנֶה (הַל' שַׁבָּת פֶּרֶק כ"ט הֲלָכָה ז') ע"ד הָרַמְבַּ"ם שֶׁכָּתַב, וְשׁוֹתֶה מִלֹּא לְגָמָיו וּמַשְׁקֶה לְכָל בְּנֵי חֲבוּרָה, וּמִדִּבְרֵי הַגְּאוֹנִים ז"ל נִרְאֶה שֶׁאֵין כָּל בְּנֵי הַחֲבוּרָה צְרִיכִין מִלֹּא לְגָמָם. ע"כ. וּמַשְׁמַע שֶׁדַּוְקָא מִלֹּא לְגָמָיו א"צ אֲבָל לִטְעֹם צְרִיכִים מִדִּינָא, וְאֶפְשָׁר אֲפִלּוּ שֶׁהוּא מְעַכֵּב. וְכֵן מַשְׁמַע גַּ"כ בְּרַמְבַּ"ם שֶׁכָּתַב וּמַשְׁקֶה לְכָל בְּנֵי הַחֲבוּרָה, וּמַשְׁמַע שֶׁשְּׁתִיָּתָם דָּמְיָא דִּשְׁתִיָּתוֹ שֶׁהוּא מְעַכֵּב, שֶׁלֹּא בֵּאֵר הָרַמְבַּ"ם חִלּוּק בָּזֶה. וְכֵן מָצָאתִי בְּסִדּוּר רע"ג (עַמּ' קט"ז) שֶׁכָּתַב: "וְכָל הַנּוֹכְחִים צְרִיכִים לִטְעֹם מִן הַיַּיִן וְהַלֶּחֶם שֶׁקִּדֵּשׁ עֲלֵיהֶם". וְכֵן הֵבִיא בְּסֵפֶר הָעִתִּים וּבְהַל' רי"ץ גִּיאַת שֶׁצְּרִיכִין כֻּלָּם לִטְעֹם. וּמַשְׁמַע שֶׁמִּדִּינָא הוּא. וְהַסְּבָרָא בָּזֶה, מִשּׁוּם שֶׁיְּסוֹד דִּין קִדּוּשׁ עַל הַיַּיִן הוּא קְבִיעוּת סְעוּדָה עַל הַיַּיִן, לָכֵן צְרִיכִים כֻּלָּם לִשְׁתּוֹת כְּדֵי שֶׁיֵּחָשֵׁב לָהֶם שֶׁקָּבְעוּ סְעוּדָה עַל הַיַּיִן. עכ"ד.

וְנִרְאֶה שֶׁהַדִּיּוּק מִדִּבְרֵי הַמַּגִּיד מִשְׁנֶה אֵינוֹ מֻכְרָח.

[וּמָרָן רָאָה דִּבְרֵי הָרַמְבַּ"ם וְהַמ"מ, וְגַם הַבֵּי"ד הַמ"מ בְּסִי' רע"א (אוֹת י"ד)]. וּמ"ש בְּדִקְדּוּק לְשׁוֹן הָרַמְבַּ"ם, הִנֵּה כְּבָר קָדְמוֹ בָּזֶה מהר"י עַיָּאשׁ בְּסֵפֶר מַטֵּה יְהוּדָה (סִי' רע"א סק"א) שֶׁמִּלְּשׁוֹן הָרַמְבַּ"ם (שַׁבָּת פכ"ט ה"ז) מַשְׁקֶה לְכָל בְּנֵי חֲבוּרָה (וע"ש בִּרְכוֹת פ"ז הט"ו: וְיִשְׁתּוּ), מַשְׁמַע שֶׁכֻּלָּם צְרִיכִים לִשְׁתּוֹת, ע"ש. [וּרְאֵה לְהַלָּן מַה שֶּׁהֶעֱרָנוּ בָּזֶה]. וְהַסְּבָרָא שֶׁכָּתַב, שֶׁיְּסוֹד דִּין קִדּוּשׁ עַל הַיַּיִן הוּא קְבִיעוּת סְעוּדָה עַל הַיַּיִן, לָכֵן צְרִיכִים כֻּלָּם לִשְׁתּוֹת כְּדֵי שֶׁיֵּחָשֵׁב לָהֶם שֶׁקָּבְעוּ סְעוּדָה עַל הַיַּיִן. קַצ"ב שֶׁאֵיךְ דַּי בִּטְעִימָה בְּעָלְמָא כְּדֵי לְהֵחָשֵׁב קְבִיעוּת סְעוּדָה עַל הַיַּיִן.

וְהִנֵּה פַּשְׁטוּת דִּבְרֵי הָרִאשׁוֹנִים שֶׁמְּקַדְּשִׁים בְּבֵית הַכְּנֶסֶת אַע"פ שֶׁאֵין אוֹרְחִים, מוּכָח שֶׁא"צ לִטְעֹם, אֶלָּא יוֹצְאִים הַשּׁוֹמְעִים אַף שֶׁלֹּא טָעֲמוּ. וְאַף שֶׁיִּתָּכֵן שֶׁבִּזְמַן הגמ' אה"נ כָּל הָאוֹרְחִים הָיוּ טוֹעֲמִים, מ"מ תִּיקְשֵׁי לְפִי מַה שֶּׁכָּתְבוּ הָרִאשׁוֹנִים שֶׁבִּזֶּה"ז מְקַדְּשִׁים בִּשְׁבִיל אוֹתָם שֶׁאֵין מְקַדְּשִׁים בְּבֵיתָם, וּמִסְתָּמָא הֵם לֹא טוֹעֲמִים מִכּוֹס הַקִּדּוּשׁ. וְקוּשְׁיָא זוֹ הֵבִיא הַמְּאִירִי (פְּסָחִים ק"א) בְּשֵׁם הַמְפָרְשִׁים שֶׁאֵיךְ יוֹצְאִין בְּקִדּוּשׁ שֶׁל בֵּיהַכְּנ"ס וַהֲרֵי אֵין הַשּׁוֹמְעִים טוֹעֲמִים מִן הַיַּיִן, ע"ש. וּבְמַחֲזוֹר וִיטְרִי (סִימָן ק"ו) כָּתַב, שֶׁמְּקַדְּשִׁין בְּבהכנ"ס מִשּׁוּם שֶׁהַטַּעֲמַת יַיִן שֶׁל קִדּוּשׁ שֶׁל שַׁבָּת רְפוּאָה הִיא, וְזֶה שֶׁטָּעַם נַעֲשָׂה כְּאִלּוּ טָעֲמוּ כֻּלָּן, וְכֵיוָן שֶׁשָּׁמְעוּ קִדּוּשׁ יָצְאוּ יְדֵי חוֹבָתָם וְאֵין צְרִיכִים לִטְעֹם. ע"כ. וְאוּלַי ר"ל דְּמִטַּעַם שׁוֹמֵעַ כְּעוֹנֶה, מְמֵילָא מוֹעִיל טְעִימָה שֶׁלּוֹ עֲבוּר כֻּלָּם.

ועכ"פ מִבֹּאָר שֶׁא"צ שֶׁיִּטְעֲמוּ כֻּלָּם. וּמִקּוֹר דְּבָרָיו הוּא בִּתְשׁוּבַת רַב נַטְרוֹנַאי גָּאוֹן שֶׁהוּבָא בַּטּוּר (סִי' רס"ט) לֹא שֶׁחוֹבָה הִיא לִטְעֹם, אֶלָּא שֶׁחוֹבָה לִשְׁמֹעַ קִדּוּשׁ בִּלְבַד, וְכֵיוָן שֶׁשָּׁמְעוּ הַצִּבּוּר

הַקִּדּוּשׁ יָצְאוּ יְדֵי חוֹבָתָם, וְאֵין צְרִיכִים לִטְעֹם, וְזֶה שֶׁמְּקַדֵּשׁ וְנוֹתֵן לַצַּבּוּר מִשּׁוּם רְפוּאָה לִיתֵּן עַל עֵינֵיהֶם, ע"כ. וְכ"כ רַב עַמְרָם גָּאוֹן (סֵדֶר שַׁבָּתוֹת ד"ה וְהָכִי) בְּשֵׁם רַב נַטְרוֹנַאי, לֹא שֶׁחוֹבָה הִיא לִטְעֹם, שֶׁחוֹבָה הוּא לִשְׁמֹעַ קִדּוּשׁ בִּלְבַד, וְכֵיוָן שֶׁשָּׁמַע קִדּוּשׁ יָצָא יְדֵי חוֹבָתוֹ וְאֵין צָרִיךְ לִטְעֹם. וְזֶה שֶׁמְּקַדֵּשׁ וּמַטְעִים לַצַּבּוּר, מִשּׁוּם רְפוּאָה, מְקַדֵּשׁ וְנוֹתֵן לָהֶם, כְּדֵי לִיתֵּן מִמֶּנּוּ עַל עֵינֵיהֶם. וְהוּא בְּתִשְׁוּבוֹת רַב נַטְרוֹנַאי (מַהֲדוּ' אוֹפֶק או"ח סי' ע"ו). וּבְת' הַגְּאוֹנִים (עֲמָנוּאֵל סי' קפ"ה).

וּמֵעַתָּה מִשְׁנָה זוֹ צְרִיכָה עִיּוּן, דִּלְכָאוֹרָה דִּבְרֵי הַגְּאוֹנִים סָתְרֵי אַהֲדָדֵי. וְגַם רַשְׁ"י גּוּפֵיהּ בְּסִדּוּר רַשְׁ"י (סִימָן תפ"א) הַבִּי"ד רַב נַטְרוֹנַאי הַנַּ"ז, דִּלְאו חוֹבָה הִיא לִטְעֹם, אֶלָּא שֶׁחוֹבָה הוּא לִשְׁמֹעַ לַקִּדּוּשׁ בִּלְבַד, וְכֵיוָן שֶׁשָּׁמַע צִבּוּר קִדּוּשׁ יָצָא י"ח וְא"צ לִטְעֹם. ע"כ. [וְאָמְנָם בְּסֵפֶר הָאוֹרָה הַנַּ"ל כָּתַב שֶׁכֻּלָּם צְרִיכִים לִטְעֹם]. וְכֵן בְּדִבְרֵי הַטּוּר יֵשׁ לְהַקְשׁוֹת כַּנַּ"ז. וְדוֹחַק לוֹמַר דְּמַה שֶׁכָּתְבוּ הַגְּאוֹנִים שֶׁצְּרִיכִין כָּל הַיּוֹשְׁבִים לִטְעֹם, אֵינוֹ מִשּׁוּם דִּין קִדּוּשׁ, אֶלָּא מִשּׁוּם בִּרְכַּת הַגָּפֶן, שֶׁכֵּיוָן שֶׁנָּתְנוּ דַּעְתָּם לָצֵאת י"ח מִסְתָּמָא נִתְכַּוְּנוּ לָצֵאת גַּם בִּבְרַכַת הַגָּפֶן, וְלָכֵן צְרִיכִים לִטְעֹם. אוֹ שֶׁנֹּאמַר שֶׁ"צְּרִיכִין" לִטְעֹם לָאו דַּוְקָא וְאֵינוֹ מִדִּינָא רַק לְחִבּוּב מִצְוָה. כָּ"ז הוּא דּוֹחֵק. וְגַם לְחַלֵּק בֵּין קִדּוּשׁ שֶׁבְּבֵיהַכְנ"ס לְקִדּוּשׁ בְּבַיִת הוּא דּוֹחֵק. וצ"ע.

וְעוֹד קַשְׁיָא, דְּאִי נִימָא שֶׁהַמְּסוּבִּין חַיָּבִים לִטְעֹם, וְיֵשׁ שֶׁכָּתְבוּ שֶׁהוּא לְעִכּוּבָא, [סֵ' הַל' שַׁבָּת בְּשַׁבַּתּוֹ הַנּ"ז], אִם כֵּן אַמַּאי קָיְמָא לָן לְדִינָא שֶׁאִם לֹא שָׁמַע בִּרְכַּת הַגָּפֶן, כְּגוֹן שֶׁנִּכְנַס אַחַר שֶׁכְּבָר בֵּרַךְ הַמְקַדֵּשׁ בִּרְכַּת בּוֹרֵא פְּרִי הַגָּפֶן, קֹדֶם שֶׁהִתְחִיל בִּרְכַּת הַקִּדּוּשׁ אוֹ הַבְּדָלָה, שֶׁיָּצָא יְדֵי חוֹבָה. וְעַיֵּן בְּשׁו"ת חֶלְקַת יַעֲקֹב (או"ח סי' צא) שֶׁנִּרְאֶה פָּשׁוּט שֶׁיָּצָא, כֵּיוָן שֶׁבִּרְכַּת בְּפֶה"ג הִיא רַק בִּכְדֵי שֶׁיּוּכַל לִטְעֹם מִן הַכּוֹס, וַהֲרֵי עַל פִּי הַדִּין דַּי שֶׁהַמְבָרֵךְ שׁוֹתֶה מֵהַכּוֹס מִלֹּא לוּגְמָיו, וּלְהָאַחֲרִים הַטְּעִימָה רַק לְמִצְוָה מִן הַמֻּבְחָר. וְאַף שֶׁרָאִיתִי לְמִי שֶׁהִסְתַּפֵּק בָּזֶה, הִנֵּה שׁוּב רָאִיתִי שֶׁכָּךְ כָּתַב הַפְּרִי מְגַדִּים (סי' רצו בְּאֵשֶׁל אַבְרָהָם סְעִיף קָטָן י) שֶׁאִם נִתְכַּוֵּן לִבְרִכַּת הַבְּדָלָה אַף שֶׁלֹּא נִתְכַּוֵּן לִבְרִכַּת בְּפֶה"ג, יָצָא. וּכְדָבָרָיו מוּכָח בְּרַשְׁבָּ"ם (פְּסָחִים דַּף ק סוֹף עַמּוּד א) עַיֵּן שָׁם. וְכֵן כָּתְבוּ בְּשׁו"ת אָז נִדְבְּרוּ (חֵלֶק ב סִימָן ט), וּבְסֵפֶר אוֹר לְצִיּוֹן (חֵלֶק ב פֶּרֶק כ אוֹת ב).

וּכְבָר הִזְכַּרְנוּ לְעֵיל שֶׁקְּדָמָם בָּזֶה בְּסִדּוּר רַשְׁ"י (סִימָן קו), וְזֶה לְשׁוֹנוֹ שָׁם: כָּל הַבְּרָכוֹת צָרִיךְ דַּעַת מַשְׁמִיעַ וְדַעַת שׁוֹמֵעַ, פַּעַם אַחַת בָּאתִי לָצֵאת יְדֵי הַבְּדָלָה בְּהַבְדָּלַת בֵּית הַכְּנֶסֶת, וְלֹא נִתְכַּוַּנְתִּי בְּבִרְכַּת הַיַּיִן, אָמַר לִי רַבִּי הוֹאִיל וְנִתְכַּוַּנְתָּ בְּבִרְכַּת הַבְּדָלָה דַּיָּךְ, עַד כָּאן. [וְהוּא בְּשׁו"ת רַשְׁ"י סִימָן רפא, וְכֵן הוּבָא בְּסֵפֶר לִקּוּטֵי הַפַּרְדֵּס לְרַשְׁ"י דַּף יא:]. וּמֵעַתָּה תִּיקְשֵׁי דִּבְרֵי רַשְׁ"י דִּידֵיהּ אַדִּידֵיהּ, שֶׁבְּסֵפֶר הָאוֹרָה הַנִּזְכָּר לְעֵיל כָּתַב שֶׁהַשּׁוֹמְעִים יוֹצְאִים יְדֵי חוֹבָתָם עַל יְדֵי שְׁמִיעָה וּשְׁתִיָּה. וְכָתַב כְּדִבְרֵי הַגְּאוֹנִים שֶׁכֻּלָּם צְרִיכִים לִטְעֹם. וְאוּלַי יֵשׁ לְחַלֵּק בֵּין קִדּוּשׁ לְהַבְדָּלָה וּכְמוֹ שֶׁכָּתַב הַטּוּר בְּשֵׁם רַב סְעַדְיָה הַנִּזְכָּר. וְצָרִיךְ עִיּוּן.

וּלְעִנְיַן הֲלָכָה, נָקְטִינַן כִּדְבְרֵי הַפּוֹסְקִים שֶׁאֵין הַטְּעִימָה מְעַכֶּבֶת, וְאֵינָהּ אֶלָּא לְחִבּוּב מִצְוָה, שֶׁגַּם בִּדְבְרֵי הַגְּאוֹנִים הַנִּזְכָּר נִרְאֶה יוֹתֵר שֶׁאֵין הַטְּעִימָה מְעַכֶּבֶת. [וְעַיֵּן עוֹד לְהַלָּן בְּסָמוּךְ מִדִּבְרֵי מָרָן זִכְרוֹ צַדִּיק לִבְרָכָה בָּזֶה].

אִם לְכַתְּחִלָּה כֻּלָּם צְרִיכִים לִטְעֹם, הִנֵּה הָרַשְׁבָּ"ם (פְּסָחִים ק:) כָּתַב, וּמִיהוּ לְכַתְּחִלָּה צָרִיךְ שֶׁיִּטְעֲמוּ כֻּלָּן. וְכֵן כָּתְבוּ הַתּוֹסְפוֹת שָׁם (דִּבּוּר הַמַּתְחִיל יְדֵי קִדּוּשׁ יָצְאוּ) וּלְכַתְּחִלָּה צָרִיךְ שֶׁיִּטְעֲמוּ כֻּלָּם. וְכֵן כָּתַב הָרִיטְבָ"א שָׁם. וְכֵן כָּתַב הַטּוּר (סוֹף סִימָן רעא) שֶׁמִּצְוָה מִן הַמֻּבְחָר שֶׁיִּטְעֲמוּ כֻּלָּם, וְהוּא מִדִּבְרֵי הָרֹא"שׁ שָׁם (סִימָן טז), וּבְבֵית יוֹסֵף שָׁם הֵבִיא דִּבְרֵי הַמַּגִּיד מִשְׁנֶה שֶׁמִּדִּבְרֵי הַגְּאוֹנִים נִרְאֶה שֶׁאֵין כָּל בְּנֵי הַחֲבוּרָה צְרִיכִים מְלֹא לוּגְמָיו. וּבְבֵית יוֹסֵף לְעֵיל (אֹרַח חַיִּים קצ) הֵבִיא דִּבְרֵי הַטּוּר כָּאן, וְכֵן פָּסַק בְּשֻׁלְחָן עָרוּךְ שָׁם (סָעִיף ד) לְעִנְיַן כּוֹס שֶׁל בְּרָכָה, שֶׁמִּצְוָה מִן הַמֻּבְחָר שֶׁיִּטְעֲמוּ כֻּלָּם. וְכֵן פָּסַק

מָרָן (סִימָן רעא סָעִיף יד) לְגַבֵּי קִדּוּשׁ שֶׁמְּצָוָה מִן הַמֻּבְחָר שֶׁיִּטְעֲמוּ כֻּלָּם.

וּבְסֵפֶר הָעִטּוּר (שַׁעַר ג דַּף נג עַמּוּד ב) הֵבִיא בְּשֵׁם רִי"ץ גִּיאַת שֶׁחוֹמֵר בְּקִדּוּשׁ מִבְּשְׁאָר בְּרָכוֹת, שֶׁבְּקִדּוּשׁ צָרִיךְ שֶׁיִּטְעוֹם הַמְבָרֵךְ וְאִם לָאו לֹא יָצָא וְצָרִיךְ לַחֲזֹר וּלְבָרֵךְ, אֲבָל בִּשְׁאָר בְּרָכוֹת אַף שֶׁלֹּא טָעַם אֶלָּא אַחֵר יָצָא. וְכָתַב, וְלֹא דַּיְקָא לָן, אֶלָּא בֵּין בְּקִדּוּשׁ בֵּין בִּשְׁאָר בְּרָכוֹת אִם טָעַם אֶחָד מֵהֶם יָצְאוּ כֻּלָּם. בֵּין שֶׁיִּטְעֲמוּ הַמְבָרְכִין בֵּין שֶׁיִּטְעֲמוּ הַמְסֻבִּין. וּכְשֶׁטּוֹעֵם הַמְבָרֵךְ אֵין צָרִיךְ לִטְעֹם הַמְסֻבִּין, מִיהָא לְכַתְּחִלָּה צְרִיכִין לִטְעֹם. עַד כָּאן.

וְעַיֵּן בְּטַ"ז (סִימָן רסט) דְּמִבֹּאר מִדְּבָרָיו דְּלֹא טוֹב עוֹשִׂים הַמִּתְרַשְּׁלִים מִלִּטְעֹם מֵהַקִּדּוּשׁ, שֶׁהוּא רְפוּאָה לָעֵינַיִם. עַד כָּאן.

וּבַחֶזְקוֹן עוֹבַדְיָה (שַׁבָּת ב עַמּוּד נו) הֵבִיא מַה שֶּׁכָּתַב בְּמַטֵּה יְהוּדָה (רֵישׁ סִימָן רעא) שֶׁמִּן הַדִּין צָרִיךְ לַמְסֻבִּין טְעִימָה כָּל שֶׁהוּא, וּלְמִצְוָה צָרִיךְ שֶׁיִּטְעֲמוּ כָּל אֶחָד מֵהֶם כְּמִלֹּא לוּגְמָיו. וּדְלֹא כְּהַטַ"ז (סָעִיף קָטָן יז). עַיֵּן שָׁם. וְלֹא מַשְׁמַע כֵּן מִדִּבְרֵי הַפּוֹסְקִים, וְכֵן מִדִּבְרֵי הַתּוֹסְפוֹת פְּסָחִים (קו.) דִּבּוּר הַמַּתְחִיל הָוֵה. וְכֵן כָּתַב הָרַב יְהוּדָה טַיָּב בְּעֵרֶךְ הַשֻּׁלְחָן (סָעִיף קָטָן ו), שֶׁמְּצָוָה מִן הַמֻּבְחָר שֶׁיִּטְעֲמוּ כֻּלָּם, הַיְנוּ טְעִימָה כָּל שֶׁהוּא, וְאֵין צָרִיךְ כְּמִלֹּא לוּגְמָיו כְּלָל. וּדְלֹא כְּהָרַב מַטֵּה יְהוּדָה. עַיֵּן שָׁם. וְכֵן מוּכָח מִדִּבְרֵי מַהֲרַ"ם חֲלָאוָה (פְּסָחִים קא.), וּמִדִּבְרֵי הַמַּכְתָּם (פְּסָחִים קא.). וְכֵן כָּתַב בְּשֻׁלְחָן עָרוּךְ הָרַב (סִימָן כה). וְכֵן פָּסַק הַמִּשְׁנָה בְּרוּרָה (סִימָן רעא סָעִיף קָטָן עא). עַד כָּאן דִּבְרָיו.

וּלְדִינָא הֵיכָא שֶׁהַמְקַדֵּשׁ טָעַם כְּמִלֹּא לוּגְמָיו, אֵין הַמְסֻבִּין צְרִיכִים לִטְעֹם אֶלָּא כָּל שֶׁהוּא, לְחִבּוּב מִצְוָה בְּעָלְמָא. וְאֵין בָּזֶה אֶפְלוּ מִשּׁוּם מִצְוָה מִן הַמֻּבְחָר, וּכְמוֹ שֶׁכָּתַב בְּשַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה (סִימָן קצ אוֹת ה) בְּשֵׁם הַמַּהֲרִיק"ש. עַיֵּן שָׁם. וְעַיֵּן עוֹד בְּשוּ"ת מִשְׁנֶה שָׂכִיר (קוּנְטְרֵס דֶּבֶק טוֹב סִימָן ה). עַיֵּן שָׁם.

וּבְסֵפֶר וּבְיוֹם הַשַּׁבָּת (סִימָן לז עַמּוּד תקי-תקיב) כָּתַב בְּשֵׁם הַגְּרִי"שׁ אֶלְיָשִׁיב שֶׁהַמּוֹסִיף יַיִן אַחַר הַקִּדּוּשׁ עַל כּוֹס שֶׁל בְּרָכָה, אֵין לַיַּיִן הַנּוֹסָף מַעֲלַת כּוֹס שֶׁל בְּרָכָה. אֶלָּא שֶׁאִם מוֹסִיף כַּמּוּת קְטַנָּה וַדַּאי מִתְעָרֵב לְכָל אֶחָד מַשֶּׁהוּ מִשְּׁיָרֵי הַכּוֹס עַצְמוֹ. עַד כָּאן. וְאֵינוֹ מְבֹאָר, דִּבְכָל אֹפֶן וְיֵשׁ מַשֶּׁהוּ מֵהַכּוֹס שֶׁל בְּרָכָה, וְגַם אִם מוֹסִיף הַרְבֵּה כֵּיוָן שֶׁהוּא דָּבָר לַח מִתְעָרֵב הֵיטֵב. [וְאַף אִם מוֹסִיף יוֹתֵר מִשִּׁשִּׁים יֵשׁ כָּאן מַעֲלָה, אֶלָּא שֶׁבְּלֹא הָכֵי אֵינוֹ שָׂכִיחַ שֶׁיּוֹסִיף כָּל כָּךְ].

טְעִימָה מִכּוֹס הַקִּדּוּשׁ וְאֵין לָחוּשׁ לְחֹלִי

וּמַה שֶּׁכָּתַבְנוּ שֶׁטּוֹעֲמִים מֵאוֹתוֹ כּוֹס, לִכְאוֹרָה הֲרֵי מָרָן בְּשֻׁלְחָן עָרוּךְ (סִימָן קע סָעִיף טז) כָּתַב, שֶׁלֹּא יִשְׁתֶּה אָדָם מִן הַכּוֹס וְיִתֵּן לַחֲבֵרוֹ, מִפְּנֵי סַכָּנַת נְפָשׁוֹת, וְהַטַ"ז שָׁם הֵבִיא מִצַּוָּאַת רַבִּי אֱלִיעֶזֶר הַגָּדוֹל שֶׁהִזְהִיר מְאֹד עַל זֶה, כִּי שָׁמָא יֵשׁ לַמְבָרֵךְ אֵיזֶה חֹלִי וַחֲבֵרוֹ הַשּׁוֹתֶה מֵאוֹתוֹ כּוֹס יִדְבַּק בּוֹ חֹלִי וְכוּ'. וּבְאֶמֶת בְּשׁוּ"ת הַגְּאוֹנִים (חֶמְדָּה גְּנוּזָה סִימָן קיח) כָּתַב, וְכוֹס שֶׁל חָתָן וְכַלָּה [שֶׁבַּע בְּרָכוֹת] הַמְבָרֵךְ צָרִיךְ לִשְׁתּוֹת מִמֶּנּוּ, וְאִם מַקְפִּידִים עָלָיו יַטִּיף מִמֶּנּוּ מְעַט, וְכָךְ מִצְוָה מִן הַמֻּבְחָר, מִפְּנֵי שֶׁמְּבָרֵךְ עָלָיו בּוֹרֵא פְּרִי הַגָּפֶן, וְאִם עַל כָּל פָּנִים יֵשׁ בְּנֵי אָדָם שֶׁמַּקְפִּידִים, אִי נַמִּי שֶׁאֵינוֹ מְקַבֵּל עָלָיו לִשְׁתּוֹת מִמַּה שֶּׁטָּעַם מִמֶּנּוּ אַחֵר, אֵין בְּכָךְ כְּלוּם, אֶלָּא שׁוֹתִים מִמֶּנּוּ חָתָן וְכַלָּה. וְכֵן כּוֹס הַמִּילָה אִם אֵין מְקַבְּלִים עֲלֵיהֶם לִשְׁתּוֹת מִפְּנֵי אֲנִינוּת הַדַּעַת, שׁוֹתָה מִמֶּנּוּ אִמּוֹ שֶׁל תִּינוֹק. עַיֵּן שָׁם.

וּבִשְׂדֵי חֶמֶד בְּפַאַת הַשָּׂדֶה (מַעֲרֶכֶת בְּרָכוֹת סִימָן לא), הֵבִיא מַה שֶּׁכָּתַב לוֹ הָאַדֶּרֶת כִּי אַדְרַבָּה יֵשׁ לִתְמֹהַּ עַל מִנְהַג הַסְּפָרַדִּים שֶׁהַמְבָרֵךְ טוֹעֵם תְּחִלָּה מִכּוֹס בִּרְכַּת הָאֵרוּסִין, שֶׁזֶּהוּ הֵיפֶךְ מִדִּבְרֵי הַגְּמָרָא (תָּמִיד כז:) לֹא יִשְׁתֶּה אָדָם מַיִם וְיִתֵּן לְתַלְמִידוֹ, אֶלָּא אִם כֵּן שָׁפַךְ מֵהֶם, (עַיֵּן שֻׁלְחָן עָרוּךְ סִימָן קע סָעִיף טז), וְלִכְאוֹרָה הָיָה נִרְאֶה לְחַלֵּק בֵּין מַיִם לְיַיִן, וּסְתָם כּוֹס שֶׁל יַיִן מַשְׁמַע, וְאוּלַי בְּכוֹס מִצְוָה לֹא שַׁיָּךְ

זֶה, כְּדִין כּוֹס שֶׁל קִדּוּשׁ, שֶׁכָּתַב בְּשֻׁלְחָן עָרוּךְ שָׁם, שֶׁיִּטְעֲמוּ מִמֶּנּוּ כָּל הַמְּסֻבִּין. עַיֵּן שָׁם.

וְהִנֵּה מַה שֶּׁכָּתַב לִדְחוֹת הַחִלּוּק בֵּין יַיִן לְמַיִם, הִנֵּה מְבֹאָר בְּבֵית יוֹסֵף (אֹרַח חַיִּים סִימָן קע) בְּזֶה הַלָּשׁוֹן: כָּתוּב בְּאָרְחוֹת חַיִּים, אָמְרִינַן בְּתָמִיד (כז:), חַמְרָא כְּפַר, מַיִם שְׁפוֹךְ. כְּלוֹמַר, אַחַר שֶׁשָּׁתִיתָ וְנִשְׁאַר יַיִן בַּכּוֹס כְּדֵי שֶׁיִּשְׁתֶּה חֲבֵרְךָ, קַנַּח מְקוֹם נְשִׁיקַת הַפֶּה, מִשּׁוּם מְאוּס, וְלֹא תִּשְׁפּוֹךְ מִמֶּנּוּ מִשּׁוּם בַּל תַּשְׁחִית, אֲבָל אַחַר שְׁתִיַּת מַיִם שְׁפוֹךְ מֵהֶם דֶּרֶךְ שָׁם. עַד כָּאן.

וּבֶאֱמֶת יֵשׁ נוֹהֲגִים לְקַנֵּחַ בַּיָּד מְקוֹם נְשִׁיקַת הַפֶּה בְּשָׁעַת שְׁתִיָּה, קֹדֶם מְסִירַת הַכּוֹס לֶחָתָן וְלַכַּלָּה, וּמִכָּל שֶׁכֵּן לְפִי מַה שֶּׁכָּתַב בְּשִׁיּוּרֵי כְּנֶסֶת הַגְּדוֹלָה (סִימָן קע הַגָּהוֹת בֵּית יוֹסֵף סָעִיף קָטָן ז), דְּהַיְנוּ דַּוְקָא לְתַלְמִידוֹ, מִשּׁוּם דְּקַיְמָא לָן מוֹרָא רַבְּךָ כְּמוֹרָא שָׁמַיִם, וְיִתְבַּיֵּשׁ הַתַּלְמִיד מִלִּשְׁתּוֹת מַיִם, וְיָמוּת בַּצָּמָא. עַיֵּן שָׁם.

וּבְשׁוּ"ת זִבְחֵי צֶדֶק חֵלֶק ב (חֵלֶק אֹרַח חַיִּים סִימָן כז וְחֵלֶק ג סִימָן ח) נִשְׁאַל עַל מִנְהַג הָעוֹלָם שֶׁאַחַר טְעִימַת הַמְקַדֵּשׁ עַל הַיַּיִן נוֹתֵן הַכּוֹס לְכָל בְּנֵי הַבַּיִת, וְכָל אֶחָד מֵהֶם טוֹעֵם מִמֶּנּוּ מְעַט, וְאַמַּאי לֹא חַיְשִׁינַן לְמַה שֶּׁכָּתַב מָרָן בְּסִימָן קע. וְכָתַב לְיַשֵּׁב, שֶׁהֲרֵי יְסוֹד דִּבְרֵי מָרָן בְּסִימָן רעא הוּא מִדִּבְרֵי הָרֹא"שׁ, וְהָרֹא"שׁ כָּתַב בְּהֶדְיָא שֶׁיֵּשׁ לְכָל אֶחָד כּוֹסוֹ בְּיָדוֹ, וְאָז לֵיכָא לְמֵיחַשׁ בָּזֶה. וְעוֹד יֵשׁ לוֹמַר, דְּמַה שֶּׁכָּתַב מָרָן שֶׁמִּצְוָה מִן הַמֻּבְחָר שֶׁיִּטְעֲמוּ כֻּלָּם, הַיְנוּ שֶׁיִּשְׁפּוֹךְ מִכּוֹס הַקִּדּוּשׁ לְכַמָּה כּוֹסוֹת. אֶלָּא שֶׁאֵין מְבֹאָר כֵּן מִדִּבְרֵי הַטַּ"ז (סִימָן קפב סָעִיף קָטָן ד), דְּהִנֵּה מָרָן בְּשֻׁלְחָן עָרוּךְ (שָׁם סָעִיף ד) כָּתַב, שֶׁאִם הָיוּ כּוֹסוֹת הַמְסֻבִּין פְּגוּמִים, צָרִיךְ לָתֵת מִכּוֹס הַבְּרָכָה לְתוֹכָם. וְיֵשׁ מִי שֶׁאוֹמֵר שֶׁאֵין צָרִיךְ. וְכָתַב הַטַּ"ז, דְּהַיְנוּ קֹדֶם שֶׁיִּשְׁתֶּה הַמְבָרֵךְ, כְּדֵי שֶׁכֻּלָּם יִשְׁתּוּ מִכּוֹס שֶׁאֵינוֹ פָּגוּם, וְכֵן מַשְׁמַע בְּסִימָן קצ וְסוֹף סִימָן רעא. אֲבָל לְמַה שֶּׁנּוֹהֲגִים שֶׁשּׁוֹתֶה הַמְבָרֵךְ וְאַחַר כָּךְ שׁוֹפֵךְ לְכוֹסוֹת הַמְסֻבִּים שֶׁהֵם פְּגוּמִים, אֵין לָזֶה טַעַם. וְקָשֶׁה דְּאִם אֵין כּוֹס אֶלָּא לַמְבָרֵךְ, הָא עַל כָּרְחָךְ יִשְׁתּוּ הָאֲחֵרִים מִכּוֹס פָּגוּם, כֵּיוָן שֶׁכְּבָר טָעַם הַמְבָרֵךְ מִמֶּנּוּ. וְיֵשׁ לוֹמַר דְּכָל הֵיכָא דְּאֶפְשָׁר לְתַקְּנִינַן, וְכָל הֵיכָא דְּלֹא אֶפְשָׁר דַּי בְּכָךְ שֶׁהַמְבָרֵךְ שׁוֹתֶה מִכּוֹס שֶׁאֵינוֹ פָּגוּם. עַל כֵּן יוֹתֵר טוֹב שֶׁכָּל אֶחָד יִהְיֶה לוֹ כּוֹס מְיֻחָד אִם אֶפְשָׁר.

וְהִנֵּה מַה שֶּׁיֵּשׁ נוֹהֲגִים לְקַנֵּחַ בַּיָּד מְקוֹם הַשְׁתִיָּה לִפְנֵי שֶׁמַּגִּישִׁים הַכּוֹס לַאֲחֵרִים, הִנֵּה כַּיּוֹם אֵין נוֹהֲגִים בָּזֶה כְּשֶׁמְּסֻבִּים עִם הַהוֹרִים, וְיִתָּכֵן שֶׁאִם יַעֲשֶׂה כֵּן בִּפְנֵי הַהוֹרִים יִפְגַּע בִּכְבוֹדָם, אַחַר שֶׁאֵין הַכֹּל עוֹשִׂים כֵּן. צֵא וּלְמַד מִמַּה שֶּׁאָמְרוּ בַּגְּמָרָא גִּטִּין (צ.) תַּנְיָא אָמַר רַבִּי מֵאִיר כְּשֵׁם שֶׁהַדֵּעוֹת בְּמַאֲכָל כָּךְ וְכוּ', יֵשׁ לְךָ אָדָם שֶׁזִּבּוּב נוֹפֵל לְתוֹךְ כּוֹסוֹ וְזוֹרְקוֹ וְאֵינוֹ שׁוֹתֵהוּ, וְיֵשׁ לְךָ אָדָם שֶׁזִּבּוּב נוֹפֵל לְתוֹךְ כּוֹסוֹ זוֹרְקוֹ וְשׁוֹתֵהוּ. וְזוֹ הִיא מִדַּת כָּל אָדָם וְכוּ'. וְדוֹק.

שׁוֹמֵר מִצְוָה לֹא יֵדַע דָּבָר רָע - בְּטִעְימָה מִכּוֹס הַקִּדּוּשׁ, וּבְמַאֲכָל שֶׁתַּחַת הַמִּטָּה בְּלֵיל פֶּסַח

וְכָתַב עוֹד בְּזִבְחֵי צֶדֶק, דְּאִי נַמִּי כָּל שֶׁאֵינָם אִסְטְנִיסִים, וְכֵן מִסְתָּמָא בַּעַל הַבַּיִת הַמְקַדֵּשׁ הוּא בָּרִיא, וְאֵין בּוֹ שׁוּם חֹלִי, אֵין בָּזֶה קְפִידָא. וְגַם מָרָן בְּשֻׁלְחָן עָרוּךְ (סִימָן קע סָעִיף כב) כָּתַב, שֶׁאַחַר שֶׁשָּׁתָה מִן הַיַּיִן, יְקַנֵּחַ מְקוֹם נְשִׁיקַת הַפֶּה מִשּׁוּם מְאוּס, מַשְׁמַע שֶׁבִּסְתָם אָדָם שֶׁהוּא בָּרִיא אֵין לָחוּשׁ מִפְּנֵי הַסַּכָּנָה. וּמִכָּאן יָצָא מִנְהָגֵנוּ לִשְׁתּוֹת יַיִן מִכּוֹס הַמְקַדֵּשׁ, שֶׁיֵּשׁ בָּזֶה מִשּׁוּם חִבּוּב מִצְוָה. וְעוֹד יֵשׁ לוֹמַר עַל פִּי דִּבְרֵי הַלְּבוּשׁ שֶׁלֹּא אָמְרוּ כֵּן אֶלָּא בְּאִסְטְנִיסִים. וְעַיֵּן שָׁם מַה שֶּׁהֶאֱרִיךְ בָּזֶה לְיַשֵּׁב הַמִּנְהָג. עַיֵּן שָׁם. וְכַמְּבֹאָר דִּין זֶה בְּשׁוּ"ת יַבִּיעַ אוֹמֶר חֵלֶק ה (דַּף ד"ש, חֵלֶק אֶבֶן הָעֵזֶר סִימָן י אוֹת ז). עַיֵּן שָׁם. וּרְאֵה מַה שֶּׁכָּתַב בָּזֶה הַגְּרַשׁ"ז אוֹיֶעְרְבַּךְ בְּסֵפֶר שְׁמִירַת שַׁבָּת כְּהִלְכָתָהּ (פֶּרֶק מח הֶעָרָה סט). וְעוֹד עַיֵּן בְּתוֹרַת שַׁבָּת (סִימָן רעא סָעִיף קָטָן כה).

וְכָתַב הַכַּף הַחַיִּים (סְעִיף קָטָן נט), דְּהָא דְּמוֹעִיל קִנּוּחַ בִּמְקוֹם נְשִׁיקַת הַפֶּה מְיֵירֵי בְּמַכִּירוֹ שֶׁאֵין בּוֹ חֹלִי. וְכָתַב בְּבֶן אִישׁ חַי שָׁנָה ב (פָּרָשַׁת בְּרֵאשִׁית אוֹת כג), שֶׁבִּזְמַנֵּנוּ לֹא נִמְנָעִים מִלִּשְׁתּוֹת מִכּוֹס שֶׁשָּׁתָה מִמֶּנּוּ חֲבֵרוֹ, מִשּׁוּם חֹלִי, מֵאַחַר שֶׁבָּרוּר לָהֶם, כִּי בַּעַל הַבַּיִת הַמְקַדֵּשׁ שָׁשָׁתָה מִן הַכּוֹס הוּא בָּרִיא וְאֵין בּוֹ חֹלִי. עַד כָּאן. [חֵלֶק מֵהַדְּבָרִים מִמָּרָן זְכֶר צַדִּיק לִבְרָכָה].

וּבְסֵפֶר וּבְיוֹם הַשַּׁבָּת (סִימָן לז אוֹת י) הֵבִיא בְּשֵׁם הַגְּרַ"ז אוֹיֶעְרבַּךְ זֶכֶר צַדִּיק לִבְרָכָה שֶׁאִם יֵשׁ אוֹרְחִים בַּבַּיִת וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ מִי הֵם, אָסוּר לָתֵת לְכֻלָּם לִשְׁתּוֹת מִכּוֹס אֶחָד שֶׁמָּא אֵינָם בְּרִיאִים. אוּלָם הָרַב הַגָּאוֹן רַבִּי חַיִּים קַנִיבְסְקִי הֵשִׁיב, שֶׁלֹּא לָחוּשׁ לָזֶה מִשּׁוּם שֶׁשִּׁוְּמֵר מִצְוָה לֹא יֵדַע דָּבָר רָע. וְיֵשׁ לָדוּן בָּזֶה, אַחַר שֶׁאֵינוֹ כָּל כָּךְ מִצְוָה, דְּמֵעִקַּר הַדִּין סַגִּי בִּשְׁתִּיַּת הַמְקַדֵּשׁ עַצְמוֹ, וְהוּא רַק לְחִבּוּב מִצְוָה, מִמֵּילָא לֹא שַׁיָּךְ לוֹמַר שׁוֹמֵר מִצְוָה וְכוּ', וּמַה שֶּׁאָמְרוּ שׁוֹמֵר מִצְוָה וְכוּ' הוּא בְּמִצְוָה גְּמוּרָה כְּמוֹ יְבוּם וְכַדּוֹמֶה, דְּלֵיכָּא חֲשַׁשׁ קַטְלָנִית, כֵּיוָן דְּאֵיכָּא בֵּיהּ מִצְוָה. [וּכְעֵין שֶׁכָּתַב בְּשׁוּ"ת מַהֲרַלְבָּ"ח (סִימָן לו) וּבְשׁוּ"ת הָרָא"ם (חֵלֶק א סִימָן כב) וּבְשׁוּ"ת נוֹדַע בִּיהוּדָה (מַהֲדוּרָא קַמָּא סִימָן י) וּבְשׁוּ"ת שׁוֹאֵל וּמֵשִׁיב מַהֲדוּרָא תִּנְיָנָא (חֵלֶק א סִימָן יד). עַיֵּן שָׁם]. וְעַיֵּן בְּשׁוּ"ת מִשְׁנֶה הֲלָכוֹת חֵלֶק טז (סִימָן עה) דְּשׁוֹמֵר מִצְוָה לֹא יֵדַע דָּבָר רָע לֹא נֶאֱמַר אֶלָּא הֵיכָא דְּהַהֶזֵּק לֹא בָּא עַל יְדֵי אָדָם, וְגַם לֹא שָׁכִיחַ. וְשׁוֹמֵר פְּתָאִים ה' הוּא בְּמָקוֹם שֶׁבְּמִצְיאוּת יֵשׁ הֶזֵּק, אֲבָל לֹא שָׁכִיחַ הֶזֵּקָא אֶלָּא אֶחָד מִנֵּי אֶלֶף, וְרֹב הָעוֹלָם לֹא נִזְהָרִים בָּזֶה, וּכְשֶׁאֶחָד עוֹשֶׂה כֵּן וְסוֹמֵךְ וְאוֹמֵר אִם כָּל הָעוֹלָם עוֹשִׂים וְהֵם פְּתָאִים אֶהְיֶה כְּמוֹתָם, וְעַל זֶה אָמְרוּ שׁוֹמֵר פְּתָאִים ה'. אֲבָל פָּשׁוּט דְּדָבָר שֶׁהוּא סַכָּנַת נְפָשׁוֹת מַמָּשׁ, חַס וְשָׁלוֹם לִסְמֹךְ עַל שׁוֹמֵר מִצְוָה, וְהַמָּל יֶלֶד שֶׁהוּא חוֹלֶה וְסוֹמֵךְ עַצְמוֹ עַל שׁוֹמֵר מִצְוָה וּמָל, עוֹבֵר עַל מִצְוַת מִילָה, וְאִם מֵת הַוָּלָד הֲרֵי הוּא בִּכְלַל רוֹצֵחַ, וְאִם הוּא בְּשַׁבָּת חִלֵּל אֶת הַשַּׁבָּת וְלֹא קַיֵּם הַמִּצְוָה. עַיֵּן שָׁם. וְכֵיוֹצֵא בָּזֶה יֵשׁ שֶׁכָּתְבוּ לְגַבֵּי אֶתְרוֹג שֶׁהָיָה תַּחַת הַמִּטָּה, דְּכֵיוָן שֶׁהוּא לִדְבַר מִצְוָה, שַׁפִּיר אָפְשָׁר לְצָרֵף כָּל הַצְּרוּפֵי הַהֶתֵּר שֶׁכָּתְבוּ בְּנִדּוֹן, מִשּׁוּם דְּשׁוֹמֵר מִצְוָה לֹא יֵדַע דָּבָר רָע. וּכְעֵין זֶה פָּסַק הָרַמָּ"א (סִימָן תנה סָעִיף א) שֶׁאֵין לִשְׁפּוֹךְ מַיִם שֶׁלָּנוּ מִכֹּחַ מֵת אוֹ תְּקוּפָה הַנּוֹפֶלֶת וְכוּ'. וּמְקוֹרוֹ מֵהַמָּרְדְּכִי (פֶּרֶק כָּל שָׁעָה אוֹת תקצג). עַיֵּן שָׁם. וְכָתַב שָׁם הַמָּרְדְּכִי, שֶׁאֵין לִשְׁפּוֹךְ מַיִם שֶׁלָּנוּ בִּשְׁבִיל הַמֵּת, דְּלֵיל שְׁמוּרִים הוּא לַה'. וְכֵן הָיִיתִי אוֹמֵר בְּשְׁאָר לֵילוֹת שֶׁל פֶּסַח דְּשׁוֹמֵר פְּתָאִים ה', וְחָלִילָה שֶׁיֵּאָרַע דְּבַר תַּקָּלָה בְּמִצְוַת ה'. וְהוּבְאוּ דְּבָרָיו בְּבֵית יוֹסֵף שָׁם. עַיֵּן שָׁם. וּבְקִבְּץ תִּפְאֶרֶת (טֵבֵת תשנ"ט) הֵבִיא מֵהַגָּאוֹן רַבִּי פִּנְחָס עֶפְשְׁטֵיין זֶכֶר צַדִּיק לִבְרָכָה, שֶׁהוֹרָה הֲלָכָה לְמַעֲשֶׂה דְּבְלֵיל פֶּסַח מֻתָּר לְכַתְּחִלָּה לְהַנִּיחַ אוֹכְלִין תַּחַת הַמִּטָּה, כֵּיוָן דְּאִיתָא בְּפִסָּחִים (קט.) שֶׁהוּא לַיְלָה הַמְשָׁמָּר וּבָא מִן הַמַּזִּיקִין. וּלְדִבְרָיו הוּא הַדִּין בְּנִדּוֹן דִּידָן.

וְהִנֵּה כֵּיוֹצֵא בָּזֶה מְבֹאָר בַּגְּמָרָא גִּטִּין (ע.) חֲמִשָּׁה קְרוֹבִין לְמִיתָה יוֹתֵר מִן הַחַיִּים, וְאֵלּוּ הֵן, אָכַל וְעָמַד, שָׁתָה וְעָמַד, הִקִּיז דָּם וְעָמַד, יָשַׁן וְעָמַד, וְכוּ'. וְהֵינוּ שֶׁהַקָּם בַּבֹּקֶר לֹא יַעֲמֹד מִמִּטָּתוֹ מְיָד, שֶׁיֵּשׁ בַּדָּבָר הֶזֵּק לַגּוּף. וְהָרַב אַדְנֵי פָּז (סִימָן נה) הֵעִיר בָּזֶה, דְּהָנֵי מִילֵי בְּקָם לִדְבַר הָרְשׁוּת, אֲבָל כְּשֶׁקָּם לַעֲבוֹדַת הַבּוֹרֵא, שׁוֹמֵר מִצְוָה לֹא יֵדַע דָּבָר רָע. וְהָא אָמְרִינַן לְעוֹלָם יָרוּץ אָדָם לִדְבַר מִצְוָה, וְאַף עַל גַּב דִּפְסִיעָה גַּסָּה נוֹטֶלֶת אֶחָד מֵחֲמֵשׁ מֵאוֹת מִמְּאוֹר עֵינָיו שֶׁל אָדָם, וּמֵהַאי טַעֲמָא מֻתָּר לֵילֵךְ לְבֵית הַמִּדְרָשׁ בַּלַּיְלָה בִּיחִידוּת, וְלֹא חַיְשִׁינַן לַמַּזִּיקִין, כִּדְאִיתָא בְּפִסָּחִים (ח:). וְהָאֲרִיךְ בָּזֶה כַּיּוֹצֵא שָׁם.

אַךְ בְּסֵפֶר פֶּתַח הַדְּבִיר (סִימָן א אוֹת י, וְסִימָן צ) כָּתַב לִדְחוֹת דִּבְרֵי הָרַב אַדְנֵי פָּז, דְּאֵיכָּא לִפְלוּגֵי, דְּהָא בְּגִטִּין (ע.) אִיתָא, דְּיָשַׁן וְעָמַד הֲוֵי קָרוֹב לְמִיתָה יוֹתֵר מִן הַחַיִּים. וְאִם כֵּן כֵּיוָן דַּהֲוֵי קָרוֹב לְוַדַּאי סַכָּנָה, לֵית לָן לְמֵיסְמַךְ אַדִּבַּר מִצְוָה, וְלֹא דָּמֵי לִפְסִיעָה גַּסָּה, דְּהָתָם לֵיכָּא סַכָּנָה דְּמִיתָה. וְכָל שֶׁכֵּן דְּאִית לֵיהּ תַּקָּנְתָּא דְּמַהֲדַר לֵיהּ בְּקִדּוּשָׁא

דְּבֵי שְׁמְשֵׁי. וְכֵן נַמֵּי גַּבֵּי הָנֵי בֵּי רַב דְּלֹא הֲווֹ וַדַּאי סַכָּנָה, דְּהָא הָתָם לָא דָּחֵי קָבִיעַ הֶזֵּקָא כִּדְדָחֵי גַּבֵּי בְּדִיקָה בְּמַפּוֹלֶת, שְׁמַע מִינַּהּ דְּלֹא הֲוֵי וַדַּאי סַכָּנָה. וְעוֹד, דְּהֵיכָא דַּהֲוֵי מִצְוָה רַבָּה, אֲלִימָא זְכוּתֵיהּ, כְּתַלְמוּד תּוֹרָה דְּרַבִּים דְּהַמִּצְוָה אַגּוּפֵי אַגְּנָא, וְשׁוֹמֵר מִצְוָה לֹא יֵדַע דָּבָר רָע. אַךְ הָכָא נְהִי דְּעָצֵם קִיּמְתוֹ הֲוֵי לְשֵׁם מִצְוָה אַךְ מִכֵּיוָן דִּלְרוֹב הַפּוֹסְקִים הַתְּפִלָּה הִיא מִדְּרַבָּנָן, וְכָל שֶׁכֵּן הַזְּרִיזוּת לָקוּם דַּהֲוֵי מִדַּת חֲסִידוּת, מִשּׁוּם מִדַּת חֲסִידוּת אֵין לוֹ לִיכָּנֵס בְּסַכָּנָה.

וְעוֹד, דְּלֹא הֻתַּר לִסְמֹךְ עַל הַמִּצְוָה בְּמָקוֹם סַכָּנָה אֶלָּא הֵיכָא דְּלֹא סַגִּי בְּלָאו הָכֵי, כְּגוֹן מַיִם שֶׁלָּנוּ שֶׁנִּמְצְאוּ בִּשְׁכוּנַת הַמֵּת (עַיֵּן בְּשֻׁלְחָן עָרוּךְ יוֹרֶה דֵּעָה סִימָן שלט), וְאֵין לוֹ זוּלָתָם, וּכְמוֹ שֶׁכָּתַב הָאַגָּדָה (בְּסוֹף פֶּרֶק כָּל מָקוֹם סִימָן מא) שֶׁאִם אֵרַע מֵת לֹא יִשְׁפּוֹךְ מַיִם שֶׁלָּנוּ אִם אֵין בָּעִיר מִי שֶׁיִּתֵּן לוֹ מַיִם שֶׁלָּנוּ, דְּאִם יֵשׁ מִי שֶׁיִּתֵּן לוֹ לֹא יִסְמֹךְ עַל הַנֵּס מִשּׁוּם שׁוֹמֵר מִצְוָה וְכוּ', וְדִבְרֵי הָאַגָּדָה הַנִּזְכָּר הוּבְאוּ בְּאֵלִיָּה רַבָּה.

וְכֵן כָּתַב הָרַב בֵּית יְהוּדָה עַיָּאשׁ (סִימָן מג) דְּדָבָר שֶׁיֵּשׁ יְכֹלֶת בְּיָדוֹ שֶׁל אָדָם לְשָׁמְרוֹ מֵהַסַּכָּנָה עַל יְדֵי כִּסּוּי וְכַיּוֹצֵא, לֹא מְהַנֵּי גַּם הַמִּצְוָה. וּכְמוֹ שֶׁחִלֵּק הַפְּרִי חָדָשׁ (יוֹרֶה דֵּעָה סִימָן קטז) בְּהַהֶךְ דְּהַגְלוּיִין נוֹהֲגִים בָּאָרֶץ עִם מַתְנִיתִין דְּאָבוֹת לֹא הִזִּיק נָחָשׁ בִּירוּשָׁלַיִם. עַיֵּן שָׁם. וְכֵן כָּתַב הָרַב בֵּית דָּוִד בְּיוֹרֶה דֵּעָה (סִימָן נו, וקסא). לָכֵן הָנֵי בֵּי רַב (פְּסָחִים ח:) נַמֵּי לֹא סַגִּי בְּלָאו הָכֵי שֶׁאִם יַמְתִּינוּ עַד נָכוֹן הַיּוֹם יַפְסִידוּ כָּל מַה שֶּׁלּוֹמְדִים בְּבֵית הַמִּדְרָשׁ כָּל הַזְּמַן הַהוּא, אַךְ הֵיכָא דְּסַגִּי בְּלָאו הָכֵי כְּגוֹן הָכָא דְּאָפְשָׁר לוֹ שֶׁיַּמְתִּין מְעַט וְאַחַר כָּךְ יָקוּם וַדַּאי שֶׁיַּעֲשֶׂה כֵּן וְלֹא יִסְמֹךְ עַל הַנֵּס. וְעַיֵּן עוֹד בְּמָגֵן גִּבּוֹרִים, בְּשַׁלְטֵי הַגִּבּוֹרִים אוֹת א.

וְעַיֵּן בִּישׁוּעוֹת יַעֲקֹב (יוֹרֶה דֵּעָה סוֹף סִימָן קטז) שֶׁהֵבִיא עַל תַּלְמִיד חָכָם אֶחָד שֶׁהִקְפִּיד תָּמִיד לֶאֱכֹל דָּגִים בְּשַׁבָּת, וּפַעַם אַחַת אֵרַע וְנָפַל קְצָת בָּשָׂר לְתוֹךְ הַדָּגִים, וְהָיָה שִׁשִּׁים נֶגֶד הַבָּשָׂר, וְאַף עַל פִּי שֶׁנִּשָּׂא וְנָתַן שָׁם אִם לִסְמֹךְ עַל הַפּוֹסְקִים שֶׁמְּקִלִּים בְּכָהֵאי גַּוְנָא בְּדִאיכָּא שִׁשִּׁים, מִכָּל מָקוֹם מֵסִיק דִּבְכָהֵאי גַּוְנָא שֶׁמַּקְפִּיד תָּמִיד לֶאֱכֹל דָּגִים בְּשַׁבָּת, אֶפְשָׁר לְצָרֵף לִסְמֹךְ עַל הַמְּקִלִּים, מִשּׁוּם שׁוֹמֵר מִצְוָה לֹא יֵדַע דָּבָר רָע. וְלָכֵן פָּסַק שֶׁמֻּתָּר לֶאֱכֹל הַדָּגִים. וְעַל פִּי זֶה יֵשׁ שֶׁכָּתְבוּ לְהָקֵל לְגַבֵּי אֶתְרוֹג שֶׁהוּנַּח תַּחַת הַמִּטָּה, דְּכֵיוָן שֶׁהוּא לְמִצְוָה לֹא חַיְשִׁינַן בֵּיהּ.

וְעַיֵּן בְּשָׂדֵי חֶמֶד (כְּלָל ש' אוֹת נ"ח) שֶׁמִּסְתַּפֵּק אִם גַּם מַה שֶּׁאוֹכֵל מַאֲכְלֵי שַׁבָּת בְּעֶרֶב שַׁבָּת גַּם כֵּן מִגֵּן עָלָיו מֵהַאי טַעֲמָא דְּשׁוֹמֵר מִצְוָה לֹא יֵדַע דָּבָר רָע. וְהֵבִיא מֵאֲרָחוֹת חַיִּים (סְפִינְקָא סִימָן תרמ"ט אוֹת י) דְּלְכְלֵי עָלְמָא הֵיכָא שֶׁהֵכִין וְהִזְמִין אֶת הָאֶתְרוֹג לְמִצְוָה, שַׁפִּיר יָכוֹל לָצֵאת בּוֹ אַף שֶׁהוּנַּח תַּחַת הַמִּטָּה, מִשּׁוּם הַאי טַעֲמָא דְּשׁוֹמֵר מִצְוָה לֹא יֵדַע דָּבָר רָע. עַיֵּן שָׁם. וְהוּבְאוּ דְּבָרָיו בְּמִנְחַת יִצְחָק חֵלֶק ח (סִימָן נז אוֹת ה). עַיֵּן שָׁם.

וּבְקֻבָּץ תִּפְאֶרֶת הַנִּזְכָּר לְעֵיל הֵבִיא מַה שֶּׁכָּתַב הַגָּאוֹן רַבִּי עֲקִיבָא יוֹסֵף, בַּעַל לֵב הָעִבְרִי, בְּסִפְרוֹ עַל הַגָּדָה שֶׁל פֶּסַח (דַּף קלא) שֶׁלֹּא יַשְׁאִירוּ אֶת הַיַּיִן שֶׁל כּוֹס שֶׁל אֵלִיָּהוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה בְּלֵיל פֶּסַח כָּל הַלַּיְלָה בְּכוֹס שֶׁל כֶּסֶף, מִשּׁוּם סַכָּנָה, כַּמְבֹאָר בַּגְּמָרָא נִדָּה (יז.) עַיֵּן שָׁם. וְהֵעִיר, דְּלִכְאוֹרָה הוֹאִיל וְלֵיל פֶּסַח הוּא לַיְלָה מְשֻׁמָּר וּבָא מִן הַמַּזִּיקִין, לָכֵן אֵין צָרִיךְ לְהַקְפִּיד בָּזֶה. וּכְעֵין זֶה דָּנוּ הַפּוֹסְקִים גַּבֵּי בַּעֲלֵי פַּרְדֵּסִים הַנּוֹהֲגִים לְהַשְׁקוֹת אֶת עֲצֵי הָאֶתְרוֹגִים בְּחוֹמָרִים שֶׁיֵּשׁ בָּהֶם רַעַל, וּמִטַּעַם זֶה אֵין לֶאֱכֹל אֶת הָאֶתְרוֹגִים לְפָחוֹת שְׁלֹשִׁים יוֹם מֵהַשְׁקָאָה זוֹ. וְלִכְאוֹרָה דָּבָר זֶה פּוֹסֵל אֶת הָאֶתְרוֹג לְמִצְוָה, כֵּיוָן דְּאָסוּר לְאָכְלוֹ בִּימֵי הַסָּכוֹת. וּמֵאִידַךְ לְגַבֵּי מִצְוָה יֵשׁ לוֹמַר דְּשׁוֹמֵר מִצְוָה לֹא יֵדַע דָּבָר רָע. אַךְ בְּמָקוֹם סַכָּנָה מַמָּשׁ לֹא סָמְכִינַן עַל זֶה, וְכַנִּזְכָּר לְעֵיל. וְעַיֵּן בְּשׁוּ"ת מִנְחַת יִצְחָק חֵלֶק ח (סִימָן נו). וּבְסֵפֶר כַּשְׂרוּת אַרְבַּעַת הַמִּינִים (דַּף עג) הֵבִיא בְּשֵׁם הַגְּרַשׁ"ז אוֹיֶעְרְבַּךְ שֶׁהֵעִיר, דְּאַף אִם נֹאמַר דְּמִנִּיעַת אֲכִילַת הָאֶתְרוֹג מִשּׁוּם הַשְׁקָאָה זוֹ מִקְרֵי מְנִיעָה, מִכָּל מָקוֹם יִתָּכֵן שֶׁמֵּאַחַר וּבַתּוֹרָה

נֶאֱמַר פְּרִי עֵץ, וּלְמַעֲשֶׂה בְּאֶתְרוֹג שֶׁנַּעֲשָׂה בּוֹ חִטּוּי לֹא פָּקַע מִמֶּנּוּ שֵׁם פְּרִי, אֶלָּא שֶׁעַכְשָׁו אֵינוֹ רָאוּי לַאֲכִילָה מִפְּנֵי הַסַּכָּנָה, וּמִכֵּיוָן שֶׁלְּאַחַר תְּקוּפָה מְסֻיֶּמֶת יִהְיֶה רָאוּי לַאֲכִילָה יוֹצְאִים בּוֹ יְדֵי חוֹבָה. עַיֵּן שָׁם.

שֶׁאֵין לַטּוֹעֲמִים לְבָרֵךְ עַל טְעִימַת הַיַּיִן

וְעַיֵּן בְּמַטֵּה אֶפְרַיִם (סִימָן תרכה סָעִיף קָטָן עד) שֶׁהֵבִיא עַל הַגָּאוֹן חֻכַּם צְבִי דְּאַף שֶׁהָיָה מְקַדֵּשׁ לְהוֹצִיא בְּנֵי בֵיתוֹ, וְנָתַן לָהֶם לִטְעֹם גַּם כֵּן, מִכָּל מָקוֹם אֶפְשָׁר שֶׁכָּל אֶחָד הָיָה מְבָרֵךְ עַל הַטְּעִימָה כְּמוֹ שֶׁהַמִּנְהָג עַתָּה, שֶׁבְּנֵי הַבַּיִת שֶׁטּוֹעֲמִין מִכּוֹס הַקִּדּוּשׁ מְבָרְכִים בִּרְכַּת הַיַּיִן בִּפְנֵי עַצְמוֹ. עַד כָּאן. וְאָמְנָם הַמִּנְהָג כַּיּוֹם פָּשׁוּט שֶׁטּוֹעֲמִים בְּלֹא בְּרָכָה, אַחַר שֶׁנִּתְכַּוְּנוּ לָצֵאת יְדֵי חוֹבַת קִדּוּשׁ מִבַּעַל הַבַּיִת, וּבְכְלַל הַקִּדּוּשׁ בִּרְכַּת הַגֶּפֶן, וּמִסְתָּמָא כִּוְּנוּ לָצֵאת יְדֵי חוֹבַת בִּרְכַּת הַגֶּפֶן בְּשִׁמְיָעָה מִבַּעַל הַבַּיִת, וְאִם יַחְזְרוּ לְבָרֵךְ הַוְיָא בְּרָכָה לְבַטָּלָה, כְּאָדָם הַמְבָרֵךְ פַּעֲמַיִם. וְלֹא שְׁנָא אִם שׁוֹמֵעַ כְּעוֹנֶה תּוֹרַת דְּבוּר עָלָיו אוֹ תּוֹרַת שְׁמִיעָה, שֶׁאַחַר שֶׁכְּבָר יָצָא יְדֵי חוֹבַת הַבְּרָכָה, אֵיךְ יַחֲזֹר לְבָרֵךְ. וְעַיֵּן בְּשׁוּ"ת יַבִּיעַ אֹמֶר חֵלֶק ח (חֵלֶק אֹרַח חַיִּים סִימָן כד) שֶׁהֶעֱלָה כַּיּוֹצֵא בָּזֶה.

לְהַעֲבִיר שְׁאֵרִית יֵין הַקִּדּוּשׁ עַל עֵינָיו - מְהַדֵּר לָהּ בְּקִדּוּשָׁא דְּבֵי שַׁמַּאי

וּבְמַה שֶׁכָּתַבְנוּ לְעֵיל גַּבֵּי יַיִן שֶׁל קִדּוּשׁ, בְּמִי שֶׁפָּסַע פְּסִיעָה גַּסָּה דְּאִית לֵיהּ תַּקָּנְתָּא דְּמְהַדֵּר לֵיהּ בְּקִדּוּשָׁא דְּבֵי שַׁמַּאי, הִנֵּה הַגְּרַ"ח בְּכַף הַחַיִּים (סִימָן לו אוֹת לט) כָּתַב, מַה טּוֹב לְהַעֲבִיר עַל עֵינָיו מֵהַקִּדּוּשׁ, וְהִנֵּה בְּדִקְדּוּק נָקַט עַל עֵינָיו, כֵּיוָן שֶׁתּוֹךְ הָעַיִן אָסוּר כְּמוֹ שֶׁהֵבִיא בְּבֵית יוֹסֵף (סוֹף סִימָן רסט), וְגַם זֶה בִּדְלֹא עָמִיץ וּפָתַח. וְכֵן הוּא בְּרַאבְי"ה (חֵלֶק ב סִימָן תקט) שֶׁדַּוְקָא עַל גַּבֵּי הָעַיִן, אֲבָל בְּתוֹךְ הָעַיִן לֹא. וְכֵן הוּא בְּמַנְהִיג (שַׁבָּת עַמּוּד קמד) לָאו עַל עֵינֵיהֶם מַמָּשׁ, שֶׁהֲרֵי יַיִן לְתוֹךְ הָעַיִן אָסוּר עַל גַּבֵּי הָעַיִן מָתָר. וְכֵן כָּתַב הַמָּרְדְּכַי (שַׁבָּת רְמָז שפח) שֶׁיֵּשׁ מְפָרְשִׁים לָתֵת עַל גַּב עֵינָיו, וּמִיהוּ אִי עָמִיץ וּפָתַח אָסוּר. וּבָאֲגָדָה (בְּרָכוֹת סִימָן קס) כָּתַב, יֵשׁ מְפָרְשִׁים בִּטְעִימַת הַקִּדּוּשׁ וְיֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁנּוֹתֵן יַיִן בְּעֵינָיו, וְזֶה צָרִיךְ לִהְיוֹת לְאַחַר הַשַּׁבָּת דְּאִלּוּ בְּשַׁבָּת אָסוּר. וּבְאֵלְיָה רַבָּה (סִימָן רעא אוֹת כא) הֵבִיא מִמַּעֲדַנֵּי מֶלֶךְ (פֶּרֶק ו סִימָן מ אוֹת כ) שֶׁאַף עַל הָעַיִן אָסוּר, כֵּיוָן שֶׁיָּדוּעַ שֶׁעוֹשֶׂה מִשּׁוּם רְפוּאָה.

וּבְעִקַּר הַדָּבָר, הִנֵּה בַּגְּמָרָא (בְּרָכוֹת מג:) אִיתָא, פְּסִיעָה גַּסָּה נוֹטֶלֶת אֶחָד מֵחֲמֵשׁ מֵאוֹת מִמְּאוֹר עֵינָיו שֶׁל אָדָם מַאי תַּקַּנְתֵּיהּ לְהַדְרֵיהּ בְּקִדּוּשָׁא דְּבֵי שַׁמַּאי. [וּבְקֶרֶן אוֹרָה (תַּעֲנִית י:) כָּתַב דְּהוּא הַדִּין עַל יְדֵי הַבְדָּלָה]. וְיֵשׁ בָּזֶה כַּמָּה פְּרוּשִׁים. א. רַשְׁ"י שָׁם פֵּרַשׁ, עַל יְדֵי שֶׁשּׁוֹתֶה כּוֹס שֶׁל קִדּוּשׁ בְּשַׁבָּת בַּלַּיְלָה. וְכֵן כָּתַב בְּסֵפֶר הָעִתִּים (סִימָן קמ) בְּשֵׁם רַבֵּנוּ הָאַי גָּאוֹן, לֹא שָׁמַעְנוּ מִי שֶׁמְּשִׁים אֶת כּוֹס הַקִּדּוּשׁ בְּלֵילֵי שַׁבָּת עַל גַּבֵּי עֵינָיו, אֶלָּא וַדַּאי בִּשְׁתִיָּה קָאָמַר. ב. הַתּוֹסְפוֹת (פְּסָחִים ק:) הֵבִיאוּ בְּשֵׁם רַב נַטְרוֹנַאי גָּאוֹן שֶׁמְּקַדְּשִׁין בְּבֵית הַכְּנֶסֶת וְנוֹתֵן לְתוֹךְ עֵינָיו לִרְפוּאָה, כִּדְאָמְרִינַן (בְּרָכוֹת מג:) דְּמְהַדַּר לֵיהּ בְּקִדּוּשָׁא דְּבֵי שַׁמַּאי. וּמִיהוּ בַּאֲבִי הָעֶזְרִי כָּתוּב דְּהַאי רְפוּאָה מָצֵי לְמֶעְבַּד בְּקִדּוּשׁ שֶׁבְּבֵיתוֹ. עַד כָּאן. וְכֵן הוּא בְּסִדּוּר רַשְׁ"י (סִימָן תפא) שֶׁמְּקַדֵּשׁ בְּבֵית הַכְּנֶסֶת וּמַטְעִים לַצִּבּוּר מִשּׁוּם רְפוּאָה, שֶׁמְּקַדֵּשׁ וְנוֹתֵן לָהֶם כְּדֵי לִתֵּן מִמֶּנּוּ עַל עֵינֵיהֶם, שֶׁיֵּשׁ שֶׁאֵין לָהֶם יַיִן וּמְקַדְּשִׁין עַל הַפַּת. ג. וּבְפֵרוּשׁ רַבֵּנוּ יוֹנָה עַל הָרִי"ף (בְּרָכוֹת לא:) כָּתַב, וְתוּ בִּזְכוּת שֶׁיִּהְיֶה רָגִיל בְּקִדּוּשׁ הַשַּׁבָּת. ד. וּבְמִנְהָגֵי מַהֲרַ"שׁ (סִימָן יג) כָּתַב שֶׁנָּהַג לִרְאוֹת בַּנֵּרוֹת בְּשָׁעַת קִדּוּשׁ כְּדֵי לְרַפְּאוֹת עֵינַיִם שֶׁכָּהוּ מִפְּסִיעָה גַּסָּה. וּבְאֵר הַמַּהֲרִי"ל (הִלְכוֹת שַׁבָּת סִימָן ב) שֶׁפְּסִיעָה גַּסָּה נוֹטֶלֶת אֶחָד מֵחֲמֵשׁ מֵאוֹת מִמְּאוֹר עֵינָיו שֶׁל אָדָם, וּשְׁתֵּי פְּעָמִים נֵר עוֹלֶה תַּתְּק, וְהַמִּסְתַּכֵּל בְּשְׁתֵּי נֵרוֹת שֶׁל שַׁבָּת יִהְיֶה לוֹ רְפוּאָה, עַד כָּאן. וְהוּבָא בְּאֵלְיָה רַבָּה (שָׁם), וְכָתַב שֶׁכֵּן מְפָרְשִׁים בַּגְּמָרָא בְּרָכוֹת שָׁם, דְּמְהַדַּר לָהּ בְּקִדּוּשָׁא דְּבֵי שַׁמַּאי הֵינוּ עַל יְדֵי שֶׁבְּשָׁעַת קִדּוּשׁ יִתֵּן עֵינָיו בַּנֵּר.

וְהַכָּל-בּוֹ (סִימָן כה) כָּתַב בְּשֵׁם הָרַב רַבֵּנוּ אָשֵׁר שֶׁנָּהֲגוּ לִרְחֹץ כּוֹס שֶׁל בְּרָכָה אַחַר שְׁתִיָּתוֹ,

וּמַעֲבִיר אוֹתָן הַמַּיִם עַל עֵינָיו, שֶׁלֹּא לִשְׁפּוֹךְ יַיִן שֶׁל בְּרָכָה לָאָרֶץ לִמְקוֹם בִּזָּיוֹן עַד כָּאן. וְהוּבָא בְּבֵית יוֹסֵף (אֹרַח חַיִּים קפט). וְכָתַב הַבַּ"ח שָׁם שֶׁנָּכוֹן לִנְהֹג כֵּן בְּכָל כּוֹס שֶׁמְּבָרְכִין עָלָיו אֲפִלּוּ אֵינוֹ שֶׁל בִּרְכַּת הַמָּזוֹן. וּמְקוֹר הַדְּבָרִים מָצִינוּ כְּבָר בְּפִרְקֵי דְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר (פֶּרֶק כ) לְגַבֵּי כּוֹס שֶׁל הַבְדָּלָה, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר, לְאַחַר שֶׁשָּׁתָה אָדָם כּוֹס הַהַבְדָּלָה מְצָוָה לְהָטִיל מְעַט מַיִם בַּכּוֹס וְשׁוֹתָה כְּדֵי לְחַבֵּב הַמִּצְוֹת, וּמַה שֶּׁיִּשָּׁאֵר בַּכּוֹס מִן הַמַּיִם, מַעֲבִירוֹ עַל גַּבֵּי עֵינָיו, לָמָּה מִשּׁוּם שֶׁאָמְרוּ חֲכָמִים שִׁירֵי מִצְוָה וכו'. וְהוּבָא בְּבִרְכֵּי יוֹסֵף (אֹרַח חַיִּים סִימָן רצו). וּבְשִׁירֵי בְּרָכָה (סִימָן קצ) הֵבִיא הַחִיד"א תְּשׁוּבָה כְּתַב יָד לְהָרִי"ץ גִּיאַת [וְכֵן הוּא בְּרִיצַ"ג הִלְכוֹת הַבְדָּלָה (עַמּוּד טו)] שֶׁכָּתַב, אָנוּ רְגִילִים לְהָטִיל מַיִם בְּכוֹס בְּרָכָה לְאַחַר שֶׁשּׁוֹתֵהוּ וְשׁוֹטְפִין אוֹתוֹ וְשׁוֹתֵהוּ, וְכָךְ שָׁמַעְנוּ מֵרַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה שֶׁמִּצְוָה לַעֲשׂוֹת כָּךְ, כְּלוֹמַר שֶׁשִּׁירֵי מִצְוָה מְעַכְּבִין אֶת הַפָּרָעָנוּת (סְפָה לח.). וּמַה שֶּׁמִּשְׁתַּיֵּר מִן הַמַּיִם מְטִילִין אוֹתוֹ עַל יָדֵינוּ וּמַעֲבִירִין אוֹתוֹ עַל עֵינֵינוּ כְּדֵי לְחַבֵּב הַמִּצְוָה. [וְאַף שֶׁלִּכְאוֹרָה הוּא בְּהֵפֶךְ מִפִּרְקֵי דְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר, שֶׁלְּפִרְקֵי דְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר נְתִינַת הַמַּיִם הִיא לְחַבֵּב הַמִּצְוָה, וּלְהַעֲבִיר עַל עֵינָיו הוּא מִשּׁוּם חִבּוּב מִצְוָה, וְאִלּוּ לְדִבְרֵי הָרִי"ץ גִּיאַת הוּא בְּהֵפֶךְ, מִכָּל מָקוֹם שָׁמָא הַכֹּל דָּבָר אֶחָד]. וְכֵן כָּתַב הַמָּרְדְּכַי (יוֹמָא סִימָן תשכג) בְּשֵׁם תְּשׁוּבוֹת הַגְּאוֹנִים, וּבְסֵדֶר רַב עַמְרָם הַשָּׁלֵם (עַמּוּד קיח). וּבְפַרְדֵּס הַגָּדוֹל (סִימָן קטז), וּבְמַחֲזוֹר וִיטְרִי (סִימָן קנ). וּבְמַנְהִיג (שַׁבָּת סִימָן סה). וְכֵן הֵבִיא הַטּוּר (סִימָן רצט). וּבְלֶקֶט יָשָׁר (עַמּוּד נז) כָּתַב, נוֹטֵל מְעַט יַיִן בְּיָד יְמִינוֹ וּמְחַכֵּךְ שְׁתֵּי יָדָיו וְנוֹתֵן עַל שְׁתֵּי עֵינָיו.

אברכים המעונינים
להתקבל לכולל יגדיל תורה
ניתן ליצור קשר
בפלאפון 050-4158840

בסימנא טבא

יצא לאור

ספר יגדיל תורה בהלכה

שבת חלק ב

מסימן רסג - רסח

כל ההלכות וההערות

מזמרן הראשון לציון

בילקוט יוסף שליט"א

(בילקוט יוסף שבת חלק א כרך ב')

מנוקדים ברוב פאר והדר

כמו כן ניתן

להיות שותף בהוצאה לאור

של ספרים נוספים שאי"ה בקרוב יצאו לאור עולם

ספר יגדיל תורה בהלכה ברור הלכה מסימן רמב – ש

אשיחה בחוקיך בהלכה חמשה חלקים

שו"ת יגדיל תורה שני חלקים ועוד אי"ה כאשר יזכנו השי"ת

במחיר הקרן של 50 ₪ לספר

ובזה זוכה למצות כתיבת ספר תורה בהידור רב

ולמצות זכר למחצית השקל

וכשיצאו לאור עולם

ניתן לקבלם בכולל יגדיל תורה

ברחוב קלאוזנר 24 באר שבע

ניתן להיות שותף דרך הקישור לנדרים פלוס

https://www.matara.pro/nedarimplus/online/?mosad=7005270

וכן בביט מס 0509013000

לציין עבור הספרים, ופרטים להקדשה

כמו כן ניתן להשיג בכולל

ספר יגדיל תורה בהלכה ח"ב

וכבר אמר חז"ל בפסיקתא זוטרתא

(פרשת כי תשא ל, יב)

אמר לו הקדוש ברוך הוא למשה

במה תרום קרנן של ישראל, בכי תשא, שנאמר צדקה תרומם גוי וכו'

ונאמר עץ חיים היא למחזיקים ותומכיה מאושר (משלי ג, יח)

בשורה טובה לשוחרי התורה ולומדיה

בסיעתא דשמיא יצא לאור עולם

ספר 'יגדיל תורה בהלכה'

שבת כרך א

ניתן להשיגו בכולל יגדיל תורה
ברחוב קלאוזנר 24 באר שבע
ובטל: 0506491414,
0509013000,
0504158840

שותפים להקים
מקום לה' משכנות ל'אביר יעקב'

אי"ה רוצים להתחיל בבניית בית כנסת
ובית מדרש יגדיל תורה
ומקוה טהרה לנשים ולגברים
ברחוב שמשון עמיצור בשכונת רמות בבאר שבע

רוצים לשתף 840 חברים שישתתפו בס"ך של תרומה בשם 'יעקב'
מו"ז רבי יעקב אביחצירא זיע"א
סה"כ 'יעקב' 182 ש"ח כפול 36 חודשים

דרך הקישור של נדרים פלוס מקבלים החזר מס לפי סעיף 46
וקבלה דיגיטלית למייל
בטלפון 03-7630585 שלוחה 9219

מי שיהיה שותף
יזכה בספר חדש
יגדיל תורה בהלכה
שבת כרך א'

ערוץ יגדיל

או בסריקה

לפרטים: 0548410379

לפרטי הפקדה לחשבון בנק מזרחי סניף 426 מ.ח 371407 ע"ש יגדיל תורה